

AARBOG 1951

D. S. K. AARBOG 1951

Udgivet af

Foreningen af
danskisindede sønderjydske Krigsdeltagere 1914-18
ved

Johs. Clausen A. P. Møller H. Hunger J. Andersen

Eftertryk kun med D. S. K.s Tilladelse

HEJMDALS BOGTRYKKERI, AABENRAA

INDHOLD

Et nederlag -- og dog en sejr!	7
D. S. K. og 11. november	10
Til D. S. K.!	12
Tre Gange paa Patrulje	14
Hjem fra Krigen	19
En højere Magt frelste mit Liv	20
»Was sagt die Judenzeitung?«	21
Levende begravet	22
Krigens Skygger	24
Det værste, jeg har været med til	30
Indtryk!	32
En Luftskipper fortæller	34
Ingenmandsland	41
En Julenat	45
Episoder i Frankrig	46
Lidt af hvert	52
Minder fra en usædvanlig Safari	53
Mit tørste Møde med Kong Christian X	59
Over Grænsen	60
Uhm, en dejlig Tobak	61
Oplevelser i Makedonien 1916-17	62
Fortæl Kammerat	73
Med Landstormsbataillon "Nord" paa Sild	73
Da vi sang »Dengang jeg drog af Sted --« i Skyttegraven	73
Landstormens Mænd	75
Halløj i Tønder	76
Godt Landsmandskab	78
Afkommanderet	80
Han dur ikke	81
Farb karte vorzeigen!	83
Ved en krigsfanges grav	84
Ære være deres Minde	85

SKÆRTORSDAGS-SLAGET PÅ KONGEDYBET

1801

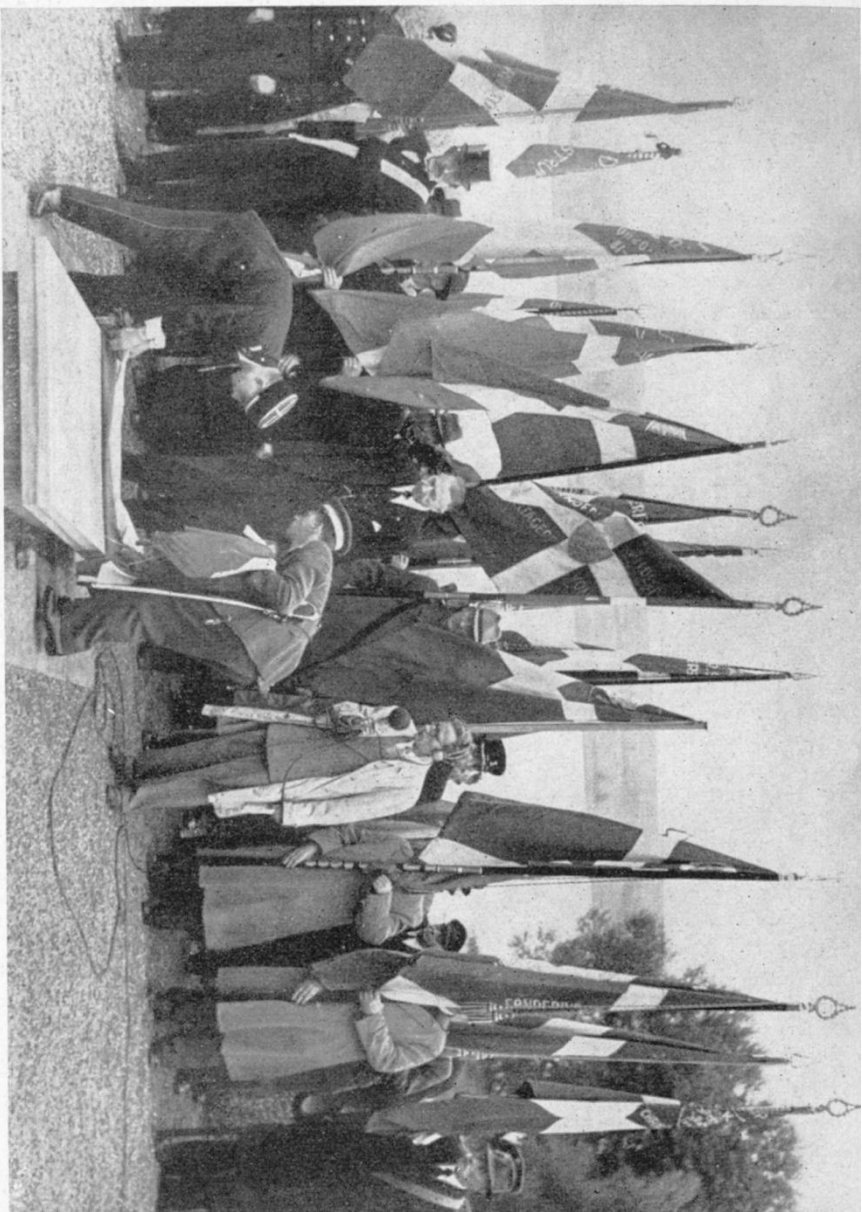
Så kæmped de helte fra anden april
for fædreland, frihed og ære,
at række dem måtte den stolte fra Nil
en krans, som de bedste kun bære!

De vandt ikke glimrende sejer med rov,
og lykken de lod sig fraliste,
men vandt dog af arrigste fjende det lov,
fra dem var ej sejren at vriste!

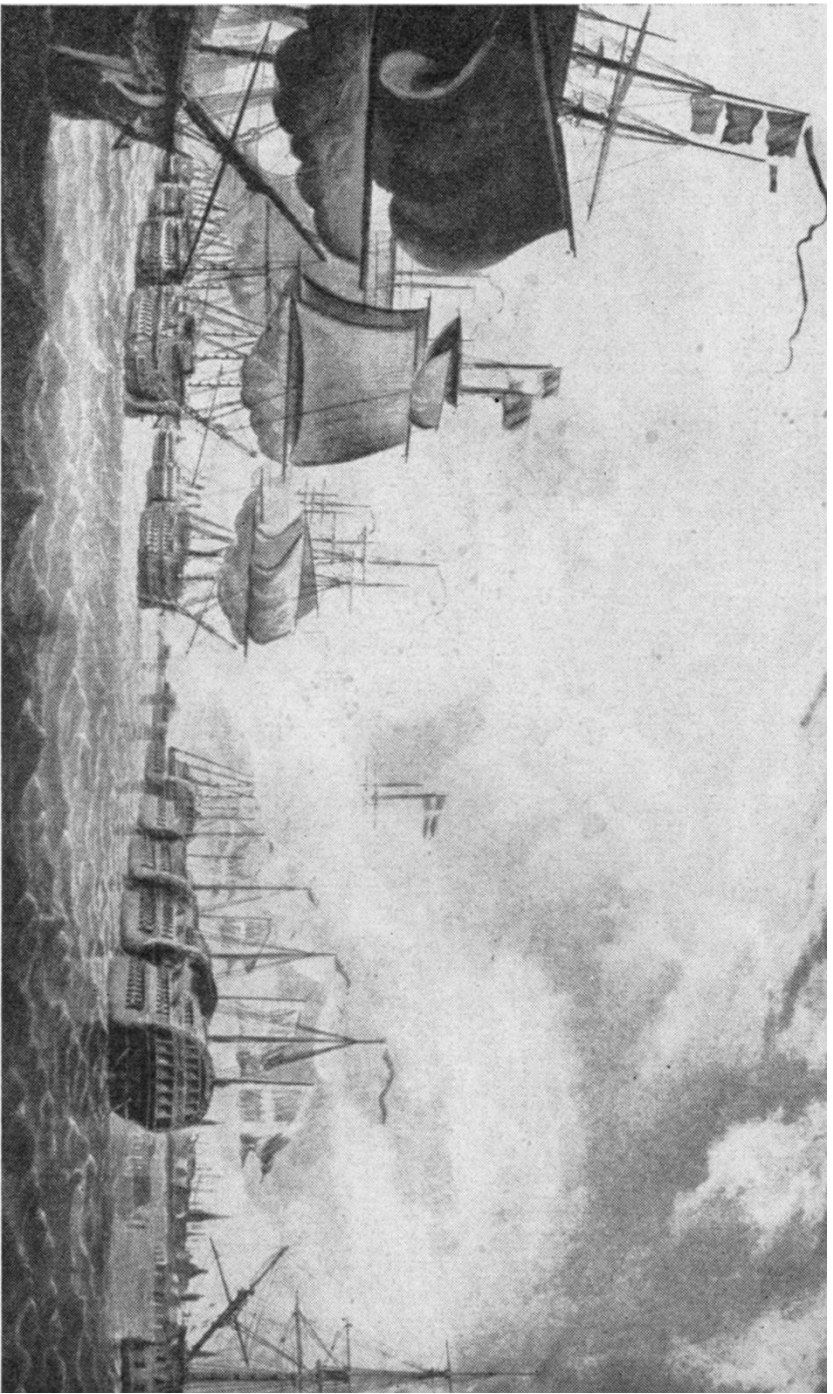
Ti blåne kærminder på heltenes grav
til kranse, i morgen at vindes,
og Danebrog vajer med æren på hav,
så længe s k æ r t o r s d a g e n mindes!

Lad freden kun vare i hundrede år!
I Danmark fred-disen har hjemme;
mens W i l l e m o e s mindes som dagen i går,
vi Kongedybs-kampen ej glemme!

N. F. S. GRUNDTVIG

Fra afsløringen den 4. oktober 1950 på Gl. Haderslev kirtegård af mindestenen for 24 fransksindede Elsass-Lothringere, der som tyske soldater afgik ved døden i Danmark under besættelsen 1940—45.

Nelsons eskadre går til angreb på den danske forsvorslinie skærtorsdag den 2. april 1801 kl. 9.30 om formiddagen. (Udførligere tekst se modstående side).

ET NEDERLAG - OG DOG EN SEJR!

"Den krans, som fædrelandet gav,
den visner ej på falden krigers grav".

Indskriften på mindestenen på Holmens kirkegård
over de faldne helte fra Kongedybet

(1) Vi er i 150-året for Skærtorsdagsslaget på Kongedybet. Hin mindeværdige 2. april 1801, da den danske flåde under vanskelige vilkår overfor en engelsk flådes overmagt forsøgte at værgе den danske neutralitet.

Slaget på Kongedybet var kun en episode i det mægtige opgør mellem Europas stormagter. Frankrig, Napoleons Frankrig, og dets vasalstater på den ene side og koalitions-magterne med England i spidsen på den anden side; men for Danmark var det en stor og skelsættende begivenhed, politisk og på anden måde, og alene derfor er der grund til for os, der 150 år efter også kæmper for vort lands (2) neutralitet, at dvæle en stund i mindet om "Heltene fra Kongedybet".

Men vi bør også gøre det, fordi historiens tale er mere end en beretning om begivenheder, der har udspillet sig, og om mennesker, der har levet. Den er samtidig et vidnesbyrd om vort folks liv og kamp, som vil hjælpe os til at forstå vor egen tid og ruste os til mødet med dagen i morgen. En af vore store digtere fra nyere tid, Johs. V. Jensen, siger det således: "Kun den, der har fortiden stuvet i sin last, har fragt ind i fremtiden", og historikeren Vilh. la Cour supplerer: "Folket er inderst inde det samme, så længe det med stolthed og samhu mindes sin egen fortid". Dermed vil de sige til os, lær dig selv at kende, lær dit folk at kende, og du vil derigennem vinde erfaring og visdom, mod og fortrøstning, som vil gøre det muligt bedre at møde dagens og morgendagens krav, og du vil forstå, at du og din generation er en del af et større hele og kan øse af den styrke, der ligger gemt deri.

København var desværre i dårlig forsvarstilstand, og så tidlig på året var flåden endnu ikke til-taklet. Man lagde derfor en række b l o k s k i b e - udtaklede krigsskibe - i sejllindløbet. O l f e r t F i s c h e r førte kommandoen over de ca. 5.000 mand, der udgjorde besætningen på skibene, og 1.000 mand på fortet Trekroner. Admiral N e l s o n fik til opgave at nedkæmpe denne forsvarslinie med 12 linieskibe med 8.000 mands besætning, hvilket efter hans eget udsagn højst ville tage en time. Billedet viser situationen, da Nelson kl. 9.30 gik til angreb, men kl. 13.00 kæmpedes der endnu, så det blev »en djævelsk lang time» som den engelske overadmiral P a r k e r udtalte, da han højeste signal til Nelson om at afbryde kampen. Denne satte så sin berømte krigslist i værk, og kronprins F r e d e r i k gav befaling til at indstille skydningen. Den 9. april sluttedes en våbenstilstand. På dansk side var der 375 døde og 2654 sårede og på engels side 2237 døde og sårede.

En sådan opfordring og en sådan påmindelse må tale særligt stærkt til vor slægt. Vi er inde i en brydningens tid, mange vil måske sige en opløsningens tid, hvor stater og folk hvirvles omkring som blade for vinden, og hvor det kan synes vanskeligt at finde et ståsted, hvorfra man kan møde begivenhederne med ro og fasthed. Danmark hvirvles med i den store malstrøm, og ingen kan se, om vort lille statsskib skal knuses mellem klipperne; men vi har før været ude i stærke storme og har redet dem af, og det er bl. a. den fortrøstning, der er at hente i vor begivenhedsrige historie. Den gamle, jødiske vismand, Koheleth; har måske ret, når han siger: "Der er intet nyt under solen. Det, der kommer, er det, der var; det, der sker, er det, der skete", og han tilføjer "Kast dit brød på vandet, thi du får det igen, går end lang tid hen". Den sæd tidligere slægter såede, er vi med til at høste, og den sæd vi sår, skal vore efterkommere være med til at høste, er den end god eller dårlig.

(3) DET, der kommer, er det, der var, det, der sker, er det, der skete". Disse vismandsord rinder en uvilkårlig i hu, når man ser tilbage på det afsnit af vort folks historie, der indrammer årstallet 1801. Selvfølgelig gentager historien sig aldrig helt. Formerne er anderledes, det politiske billede har skiftet utallige gange, og meget kan være forandret i de enkelte folks livsindstilling og livssyn, men der er paralleller nok endda.

Kanonerne på Københavns red skød det nye århundrede ind, det 19. århundrede, og i Danmark og i de øvrige europæiske lande spurgte man i ængstelig uvished om, hvad det skulle bringe. Det gamle århundrede havde ikke fået nogen fredelig afslutning. Først havde revolutionen i Frankrig væltet den europæiske magtbalance over ende. De enevældige konger og fyrster så deres stilling truet, inspireret af det franske folks vågnende nationalbevidsthed begyndte de enkelte folk at røre på sig, nye idealer om frihed, lighed og broderskab brød frem, og så var det hele foreløbig endt med, at en ny og frygtelig krigsmaskine, Napoleon Bonapartes, tromlede hen over landene, og nation efter nation måtte neje sig for denne mægtige kraftudfoldelse.

Tyngdepunktet for Napoleons politik og strategi havde hidtil ligget mod syd, men omkring århundredskiftet forskyder det sig nordpå, og Danmark drages så småt med ind i begivenhederne.

DEN danske regering under kronprins Frederik, den senere Frederik VI, og med A. P. Bernstorff som udenrigsminister, havde fulgt den udenrigspolitiske kurs, at det gjaldt om at bevare Danmarks neutralitet. Danmark ville holde sig udenfor det store opgør, og til forskel fra senere tider bestod der en virkelig mulighed for, at Danmark med kraft og styrke kunne hævde denne neutralitet. Danmark var på det tidspunkt ikke nogen helt lille nation, bestod af tvillingeriget Danmark-Norge og hertugdømmet Holsten, det besad en stor flåde og en ikke (4) ringe hær og var i neutralitetsforbund med Rusland og Sverige, senere også med Prøjsen. Det var en ikke ringe magtstilling. Dertil kommer, at tiden før 1801 var en lykkelig tid for det danske folk. Vort land var inde i en mægtig opgangstid. Landboreformerne i 1780-erne, "Bondens frigørelse", betød en økonomisk gevinst for landet, og på mange andre områder var det grotid og nytid. Den danske udenrigshandel blomstrede, og pengene strømmede til landet.

Den økonomiske opgang som følge af landboreformerne og den udvidede handel er den ene side af Danmark før 1801, den anden side er, at det var en åndelig brydningstid, hvor nye tanker og idealer afløste gamle. Grundlaget for den danske folkeskole lægges i disse år, senere udbygget med den berømte skolelov af 1814, som vi til dels bygger på den dag i dag. Retsplejen omformes fra tidligere tiders barbariske straffemetoder til en mere human

behandling af forbryderne. Tortur forbydes helt, dødsstraffen indskrænkes, og der er en voksende forståelse for, at straf alene gør det ikke, men forbryderen må bringes tilbage til samfundet gennem en hensigtsmæssig skoling. Fattigvæsenet, den sociale forsorg ville vi sige, er i støbeskeen. Danmark tager som den første nation skridt til at ophæve negerslaveriet og optager jøderne, der dengang i alle europæiske lande dannede en stat i staten, som ligeberettigede med landets øvrige borgere. Hele dette reformarbejde var præget af rationalismens fornuftige og noget kolde livssyn. Det var som sagt en rivende udvikling, landet på næsten alle områder var inde i, og mange grunde talte for, at man skulle gøre sit yderste for at bevare landets neutralitet. I længden kunne vi dog ikke holdes udenfor. Både England og Frankrig var naturligt stærkt interesseret i Danmark, der indtog en strategisk nøglestilling ved indgangen til Østersøen og samtidig besad en af verdens: største handelsflåder, der sejlede både for den ene og den anden stormagt! (5)

DET spørgsmål, som pludselig skulle placere os i begivenhedernes centrum, var det årti gamle problem om konvojering af vore handelsskibe. Både England og Frankrig udrustede kapere, små armerede skibe, som skulle genere fjendens handel til søs; men de forgreb sig ofte på de neutrale skibe, og kaperskibene havde længe været en stor gene for den danske søfart. Omsider greb man så til det nærliggende middel at lade handelsskibene konvojere af danske orlogsskibe. Denne ordning var England ret utilbøjelig til at finde sig i, og den engelske regering krævede ret til at visitere handelsskibene, hvilket vi modsatte os. "Frit skib giver fri ladning" blev mottoet for vor politik, og vi henvendte os til Rusland og foreslog en genoplivelse af neutralitetsforbundet. Den 18. december 1800 indgik Rusland, Sverige, Prøjsen og Danmark et nyt neutralitetsforbund, og det understregedes, at man ikke ville tillade visitation af konvojerede skibe.

England beslaglagde straks alle svenske, russiske og danske skibe, som befandt sig i engelske havne, og i marts måned stod en stor engelsk flåde under admiral Parker og med den berømte lord Nelson som eskadrechef ned gennem Kattegat med kurs mod København. Skærtorsdag den 2. april 1801 dundrede kanonerne på Kongedybet og varslede om andre tider for Danmark og det danske folk.

I realiteten betød slaget på Kongedybet et nederlag for os, selvom vi hævdede os så smukt, som tilfældet var. Neutralitetspolitikken havde lidt skibbrud. Den danske udenrigspolitik efter 1801 var ikke præget af samme fasthed og sikkerhed, som før dette årstal, og da samtidig den storpolitiske situation tilspidsedes, førte det os frem til 1807 og den påfølgende søkrig med England, der forarmede Danmark totalt og endte med statsbankerotten i 1813.

1801 var et varsko om, at den lykkelige udvikling, som Danmark var inde i, ikke kunne fortsætte ad de samme baner som hidtil. Den økonomiske opgang standsede brat. Reformarbejdet blev også afbrudt, og da roligere tider igen indtraf, udviklede det hele sig på en anden måde, fik (6) også et langt dybere perspektiv og derfor også en mere dybtgående og varig betydning.

Ligesom kampen i 1659 mod Carl X Gustav fik tordenbraget fra Kongedybet samhörighedsfølelsen i det danske folk til at blusse op med fornyet styrke. Ikke alene det, at man var stolt af kampens forløb, af flådens holdning, men i bålet fra 1801 og 1807 blev den danske folkeånd lutret og den nøgterne livsopfattelse, som hidtil havde været fremherskende, måtte vige pladsen for et mere levende og beåndet livssyn. Trykket udefra, dette, at Danmark

rnistede Norge og blev en lille stat, og vor økonomiske fallit fik det danske folk til at vende blikket indad og søge styrke i sin folkelige arv.

Et nyt digterkuld stod frem med Oehlenschläger og Grundtvig i spidsen og beredte vejen. I årene efter den engelske krig gik der en folkelig rejsning hen over Danmark, så man med rette kan tale om en genfødsel af det danske folk, og Kongedybskampen står for os som indledningen til hele dette århundredes store folkelige røre. Man søgte sin styrke indadtil, og skole, litteratur, kunst og videnskab, som hidtil kun havde været forbeholdt de få, blev nu folkets eje. Senere vendte vi igen blikket udad, men mod andre mål. Samarbejdet mellem de nordiske folk og tankerne om et mellemfolkeligt samvirke afløste tidligere tiders dynastiske og storpoltiske drømme, - og havde Danmark ikke vundet magt og guld gennem alt dette, så havde vi kæmpet os frem til noget, som var langt mere værdifuldt og holdbart.

Ser vi i dag tilbage på hele denne lange udvikling, hvis senere stadier er den danske folkehøjskole, andelsbevægelsen o. m. a., og som langtfra er afsluttet endnu, så lyser året 1801 med en ganske særlig glans. Her genfødtes den vilje til at forsvare og værne sit eget, som må besjæle et folk, hvis det skal komme frelst gennem trange tider. I mindet herom ærer vi "Heltene fra Kongedybet", thi den kamp, de kæmpede, kampen for Danmark, er den samme i dag som for 150 år siden.

Jens Urne.

D. S. K. og 11. NOVEMBER

(7) Tæller man efter i årbogen 49 og årbogen 50, er der i 49 død 132 af D. S. K's medlemmer og i 50 155. I de følgende år vil antallet af dem, der går bort, vel stadig forøges, sandsynligvis lige indtil omkring 1960, og så med een gang vil tallet år for år gå nedad, for snart at blive ret ubetydeligt.

Hvorfor?

Simpelthen, fordi de yngste af D. S. K.'s medlemmer omkring år 60 har nået op i nærheden af støvets år, og foreningen derefter lige så stille dør ud.

D. S. K er egentlig en underlig forening; den er døende og dog livskraftig som måske ingen anden forening her i landsdelen.

Jeg skal forsøge at forklare, hvorfor denne gammelmandsforening er så forbavsende livskraftig.

Det hedder i et par verslinjer:

Det bånd, der binder mennesker sammen,
er fælles minder om sorg og om gammen.

Det er de fælles minder, der binder D. S. Kerne sammen, først selvfølgelig med de kammerater, man stod i kompagni med, men ganske umærkeligt bli'r det til et fællesskab med alle dem, der har haft den store oplevelse, som det var at deltage i første verdenskrig.

Man bilder sig ind - uden at tænke nærmere over det - at glædelige fællesoplevelser da først og fremmest er det, der binder mennesker sammen, men det er jo ikke tilfældet. Vi kan erfare det, hvis vi kommer sammen med kammerater, vi sad på skolebænk med for 50 år siden: nuvel, (8) det kan være meget sjovt at snakke med dem om den og den lærer, hans naragtighed eller gode sider, men sådanne sammenkomster rummer ofte en stor skuffelse, der kan udtrykkes i ordene: Ak, hvor forandret. For, hvor har vi mennesker dog udviklet os forskelligt i løbet af 50 år; nogle er blevet dødbidere, ja, netop dødbidere, de er blevet så dødsens kedelige, uden fjerneste interesse ud over måske lige for dagen og vejen, andre er blevet komplet gale eller tossede, kun ganske få har fælles interesser med en.

Helt anderledes, når det, der binder sammen, er en stor og skelsættende oplevelse, der kastede sin skygge ud over hele Europa og mere til.

Hin første august 14, hvor kirkeklokkerne forkyndte mobiliseringen over hele Sønderjylland, har sat dybe spor i sindet hos alle voksne mænd og kvinder, der oplevede dagen. Og værre blev det, da de indkaldte kom ud til fronten.

En af de frygteligste bøger, jeg har læst, er Remarques: "Intet nyt fra Vestfronten", og mange af dem, der har været med, har sagt mig, at sådan var det. Husker De f. eks. skiltringen af de purunge, de 18-årige, der kom med i krigens sidste år efter en eventyrlig kort uddannelse bag fronten? Her er ikke tale om mod eller ikke mod, men simpelthen om, at livets brutalitet aldeles magtstjæler disse unge, så de ingen kontrol har over deres nerver.

Men trods alt det frygtelige i denne bog, er der dog et lyspunkt: det er kammeratskabet mellem alle disse forskelligartede mennesker, der af trængsel og nød drives ind i et fælleskab, der var stærkere end dem selv.

I mine unge dage var det fineste ven s k a b e t; kammeratskabet var noget mere tilfældigt, der kom og gik. Men hvor må vi gamle være lykkelige, om et eller to, højest tre-fire af vor ungdomsvenskaber holdt livet ud; jeg tænker ikke her på brud mellem venner, men på dette, at man ganske stille og umærkeligt gennem årene glider fra hinanden. Men kammeratskabet blir', i hvert fald for (9) mig, ved at være friskt og levende. Venskabet binder sig mest til vor stand og vort kald, men kammerat blir' man med den, man har delt lyst og nød med, høje og lave, gamle og unge; når jeg møder en sådan kammerat, synger det inde i mig: Kom, broder, og ræk mig din barkedede hånd. Ja, jeg vil sige det sådan, at man egentlig kan blive kammerat med enhver, der er i nød - hvis han da bare vil give en håndslag.

D. S. K.erne har fået en stor plads i mit hjerte. Jeg skal nu fortælle lidt om, hvorledes det gik til.

I det sogn, hvor jeg var præst, kom D. S. K.erne til mig for ca. 14 år siden og bad mig holde gudstjeneste i kirken den 11te november, og siden har dette været en fast regel. Jeg må sige, at jeg greb til med begge hænder. Det er jo sådan, at langtfra alle går regelmæssigt i kirke. Nu kan man jo sagtens sige, at sådan en tilfældig gudstjeneste intet betyder, at kirken bare skal være pyntekone ved en sådan lejlighed, og at kirken derfor hellere fornemt skulle trække sig tilbage og holde sig til den "lille flok", men vi begyndte jo altid vore gudstjenester oppe ved mindestenen for de 63 faldne fra vort sogn. Tænk engang på, hvordan disse 63 dødsbudskaber er gået ud over hele sognet, først til hustruen og børnene eller til forældrene og så fra grande til nærmeste grande, mon ikke den sorg og det savn så at sige hver gang blev hele sognets, før solen var gået ned. Og jeg ved en hel del om, at der i de allerfleste menneskers hjerter er et alter for den levende Gud, - at så mange i det daglige ikke lader hjertet tale og derfor ikke finder trøst, skal da ikke afholde os fra at tale til mennesker om ham, der er al trøsts Gud og barmhjertighedens Fader.

Vi har haft mange skønne gudstjenester 11. november, men også en, der var - ja tilgiv mig - morsom og spændende. Det var i 43. En søndag først i november kom jeg hjem fra en gudstjeneste nordpå; næppe var jeg kommet ud af toget, før 4 vrede D. S. K.ere falder over mig: Må vi få kirken til gudstjeneste 11. november? – Ja, selvfølgelig. (10) Men hvad er der løs? – Jo, der var udstedt strengt forbud mod at holde forsamlinger 11. november.

Men der var jo visse forbud, som man roligt trodsede. Men vi måtte selvfølgelig handle varligt. Det gik ikke an at ringe med kirkeklokken, og intet lys måtte trænge ud fra kirken. De påtog sig at sørge for at blænde alle kirkens vinduer (vi havde jo vore hjemlige stikkere at vogte os for), og inden vi skiltes, sa' jeg så: men sørg nu for, at I ikke ødelægger pudset omkring vinduerne, når I blænder. - "Nej, hr. pastor," svarede en af dem, "De kan da nok forstå, at vi skal passe godt på vor egen kirke."

Så samledes vi 11. november om aftenen Oppe ved mindestenen; mens vi ellers har meget kraftig belysning ved mindestenen den aften, nøjedes vi med få lommelygter; kransen blev nedlagt, vi bad Fadervor og holdt derefter gudstjeneste i den mørklagte kirke.

Bagefter gik vi i spredte hold over i forsamlingssalen, og der havde vi så en oplevelse, jeg sent vil glemme. Denne gang havde vi ingen fremmed taler - vi skulle jo være forsigtige - men D. S. K.erne sørgede selv for underholdningen. 6-8 stykker fortalte oplevelser fra krigen 14-18. Det var ganske uden forberedelse, men jævnt og djærvt og oftest utrolig morsomt. Det er nemlig sådan, i hvert fald blandt danske, at vi har sans for humoren, og hvad enten vi er os det bevidst eller ej, så er den humoristiske sans en Stor hjælp til at komme vel igennem, når vi er i nød eller betryk. Jeg sad i stilhed og beundrede disse jævne mænd, der lunt og stilfærdigt kunne fortælle en historie med en veldrejet pointe, så at der kunne kastes et formildende skær selv over den hårdeste virkelighed. – Jo, det gælder:

Det bånd, som binder mennesker sammen,
er fælles minder om sorg og om gammen.

A. Quistgaard,
Aabenraa.

Til D. S. K.!

(11) Ligesom saa mange andre, der kom fra "det gamle land", var jeg, da jeg i 1938 fik tjenestested i Sønderjylland, næsten ukendt med de særlige forhold i denne landsdel, men det varede ikke længe, inden jeg mærkede, at folkelivet her var rigere og nationalitetsfølelsen stærkere og mere ægte end nogetsteds, jeg før havde levet.

Et forhold, som virkede særlig iøjnefaldende, var den lighed, der raadede mellem folk af vidt forskellige samfundsklasser, den frie, naturlige og usnobbende omgangsform, man fandt overalt. Det var som mand og kvinde her alene regnedes efter deres menneskeværd og ikke efter deres plads i samfundet.

Naturligvis er det de dansksindede sønderjyders sammenhold og fælles kamp for deres nationalitet i de vanskelige aar fra 1864 til 1920, der har dannet grundlaget for dette smukke forhold, men der er ikke tvivl om, at ogsaa det kammeratskab, som opstod mellem de mange sønderjydske mænd, der som soldater deltog i krigen 1914-18, i væsentlig grad har medvirket til dets opbygning.

Det er forstaaeligt, at et kammeratskab, der gennem en aarrække og under de mest krævende forhold har bestaaet sin prøve, maa binde, og at mænd, der sammen har staaet overfor døden og med livet som indsats har hjulpet hinanden, maatte føle trang til at bevare sammenholdet ogsaa efter, at de havde aflagt uniformen.

Samfølelsen mellem de dansksindede sønderjydske krigsdeltagere gav sig da ogsaa udslag i dannelsen af foreningen D. S. K. - en forening, som gennem sit energiske virke er blevet en væsentlig faktor i det sønderjydske folkeliv.

(12) Og heldigvis er det saaledes, at det ikke er lutter alvorlige og mørke minder, der knytter de gamle krigs deltagere sammen, men ogsaa mange muntre fælles oplevelser fra dagliglivet under krigsaarene. Herom vidner adskillige af beretningerne i forenings aarbøger.

D. S. K.s møder er noget for sig, sønderjydske i bedste forstand. Man gribes af højtidsstemning, naar fanerne føres frem og de faldne eller døde kammerater mindes, og man glæder sig, naar humøret senere faar lov at udfoldes.

I min erindring dukker minder frem fra mange sammenkomster i forskellige D. S. K-afdelinger og fra store stævner. Altid var der form over festerne, ren tone og godt humør.

Medens der ellers overalt spores mødetræthed, er tilslutningen næsten altid god, hvis D. S. K kalder. Men hvem kan ogsaa blive hjemme, naar der bydes til D. S. K-ærtespisning paa soldatervis, til god gammeldags dans, til dillettantforestilling eller til hyggeaften, hvor der ved kaffebordet fortælles oplevelser fra soldatertiden?

Gennem en række aar har jeg været gæst ved D. S. K.-møder, og altid har disse været mig til berigelse og glæde. Da man nu har vist mig den ære at give plads for disse betragtninger i foreningens aarbog 1951, vil jeg gerne benytte lejligheden til at bringe medlemmerne en hjertelig tak for trofasthed og venskab.

Levetiden for foreningen af dansksindede sønderjydske krigsdeltagere 1914-18 er selv sagt begrænset, men den sæd, foreningen har saaet i hjemstavnen, spirer og vil vokse ud i fremtiden, ligesom foreningens aarbøger vil være af betydelig kulturhistorisk værdi for kommende slægter.

P a u l H i n t z.

Tre Gange paa Patrulje

(13) Vi sad i Toget paa den lange Rejse fra Rusland til Frankrig. Det var lige før Jul i 1916. Vi havde Masser af Tid til at drøfte de Oplevelser, vi i de sidste to Aar havde haft ved østfronten. Jeg delte Kupe med to af mine gode Kammerater, Schärflinger og Knipping. Vi kom til at tale om de Patruljer, vi sammen havde været ude paa, og det er tre af disse, jeg vil fortælle om.

Schärflinger var Sergeant. Han var en kraftig Mand, ca. 30 Aar gammel. Under de fremstaaende, buskede Bryn laa et Par staaigraa øjne. Blikket var haardt. Det vidnede om Fasthed. Han var en Kammerat, man kunde stole paa. •

Knipping var min Kammerat fra den aktive Soldatertid. Han var en høj, velskabt Mand, havde blaa øjne og lyst Haar.

Efter Træfningen ved Raigrod i Polen den 12. Februar 1915 fortsatte vi gennem Skovene, hvor de nedkæmpede russiske Stillinger laa. Mod øst øjnede vi aaben Mark. Vi prøvede at grave os ned i den frosne Jord; men det blev kun til en lille Snevold. Den Nat frøs det 34 Grader. Vi samlede nogle Grankviste, lagde dem paa den frosne Jord og prøvede, om det var muligt at faa lidt Søvn. Ved Midnatstide blev vi vækket. Man skulde bruge ti Mand fra hvert Kompagni, ialt fyrre Mand, til en Officers-patrulje. Selvom vi kun havde "sovet" nogle faa Timer, meldte mine Kammerater og jeg mig. Det kunde da altid give lidt Varme i Kroppen. Vi stillede op foran den provisoriske Skyttegrav. Officeren gav os Besked om Patruljens Opgave: vi skulde løbe en enlig russisk Vagtpost over Ende og bringe ham med tilbage, og dersom vi selv (14) vilde faa Tab, skulde vore egne døde og saarede ogsaa tages med tilbage. Endvidere laa der et Sted forude et Teglværk, og her gjaldt det om at faa konstateret, om det var besat af Russerne.

Med Geværet under Armen traskede vi af Sted. Det var besværligt at gaa, for Sneen var næsten en halv Meter dyb. Natten var frostklar, Stjernerne gnistrede. Vore mørke Skikkelser var lette at skelne i den hvide Sne. Vi havde vel gaaet omkring ved en halv Times Tid, da vi pludselig blev anraabt af de russiske Vagtposter. Foran os saa jeg noget mørkt fægte i Luften, men - saa laa vi ogsaa alle Mand med Næsen i Sneen. Maskingeværernes Kugler fløjtede hen over vore Hoveder. Det varede et Stykke Tid, men omsider stilnede Skydningen af. Jeg løftede Hovedet for at se til mine Kammerater; men til min store Forbavselse var der ingen at se. Jeg rejste mig op paa Knæene for at faa et bedre Overblik, og nu kom der to andre Hoveder frem. Det var mine to gode Kammerater. Vi fandt hinanden og blev hurtigt klar over, at hele den øvrige Styrke var stukket af tilbage - med Officeren i Spidsen. "Tilbage," sagde den ene af mine Venner, og saa løb ogsaa vi, saa godt det kunde lade sig gøre i den dybe Sne. Det var den første Patrulje, vi tre var med paa, og den var jo ikke saa vellykket. - -

Den næste Patrulje, vi var med paa, blev omtalt i Hærberetningen og kaldtes "Patrouille auf dem Augustowo-Kanal". - Til i Begyndelsen af Marts havde vi leget Krig i Egnen mellem Augustowo og Grodno. Efter en meget anstrengende March var vi en Aften kommet i Kvarter i en Bondegaard i Suteino. Vor "Spiess" opsøgte os her, udbetalte Lønninger og blev Natten over hos os. Som bekendt har den russiske Bondegaard kun een Stue, men der kunde mageligt anbringes 30-40 Mand i den. Bonden, der ejede denne Gaard, maa have været udenlands, for han ejede et rigtigt Jernkomfur med baade Ringe og Vandbeholder, noget, der ellers var ganske ukendt. Da vi undersøgte Gaarden nøjere, fik vi ogsaa øje paa (15) hans Køer, og en af mine Kammerater "kom til" at malke en af dem. Kogekarret blev

fyldt til Randen, og nu vilde vi gerne have Mælken kogt paa Komfuret. Vi ventede til omkring Midnat, saa begyndte vi at skramle med Ringene og tændte op. Støjen behagede dog ikke "Hr. Spiess'en". Han blev vred og bandede paa, at han nok skulde sørge for, at vi "ganske frivilligt" skulde komme med paa den næste Patulje.

Og det skete for Resten ret omgaaende, for Klokken fire om Morgenen blev Stuen vækket af Bataillons-Ordonnansen. Han bragte os Besked om, at 4. Kompagni skulde stille en Patulje til Rekognoscering, og Sergenten, Schärflinger, skulde straks møde ved Bataillonnen for at modtage nærmere Instruks. Ved Femtiden sad otte Mand - ad "Frivillighedens Vej" udpeget af Spiess'en - parat til at rykke ud. - -

Det var mørkt og klingrende Frost. Vi gik i en Klynge og snakkede sammen, indtil vi naaede Kanalen. Her gik vi ud paa Isen. Paa begge Sider af Kanalen laa høje, sneklædte Jordvolde. I Læ af disse gik vi op ad det bundfrosne Vandløb, men nu var det i Gaasegang. Schärflinger gik foran, alle havde vi Geværet under Armen, skudklart. Nu nærmede vi os Maalet. Der blev ikke talt. Det begyndte at gry ad Dag. Til højre kunde vi nu skimte Toppen af en Skov, som Russerne skulde holde besat. Vi skulde undersøge, om dette var Tilfældet. Spændingen steg. Det var blikstille. Af og til stod vi stille og lyttede. Sergenten kravlede op paa Dæmningen og undersøgte Skovbrynet gennem sin Kikkert. Der var ca. 200 Meter over til Skoven, som gik parallelt med Kanalen. Der var intet at opdage, intet rørte sig. Vi var raadville. Hvad skulde vi gøre?

Imidlertid var det blevet lyst, og nu kunde vi øjne nogle tynde Røgsøjler, der i den stille Luft steg lodret til Vejrs mellem Stammerne; men saa maatte Russerne jo være der. - Kanske var de ved at koge deres Morgen- kaffe! - Kikkerten blev igen rettet mod Skovbrynet. (16) Ingen levende Væsener at se! Det var højst besynderligt. Stadig steg Røgen til Vejrs. Vi trampede rundt nede paa Isen for at faa lidt Varme i Kroppen. Schärflinger kom tilbage til os for at raadslaa, Hvordan skulde vi klare den sag? ---

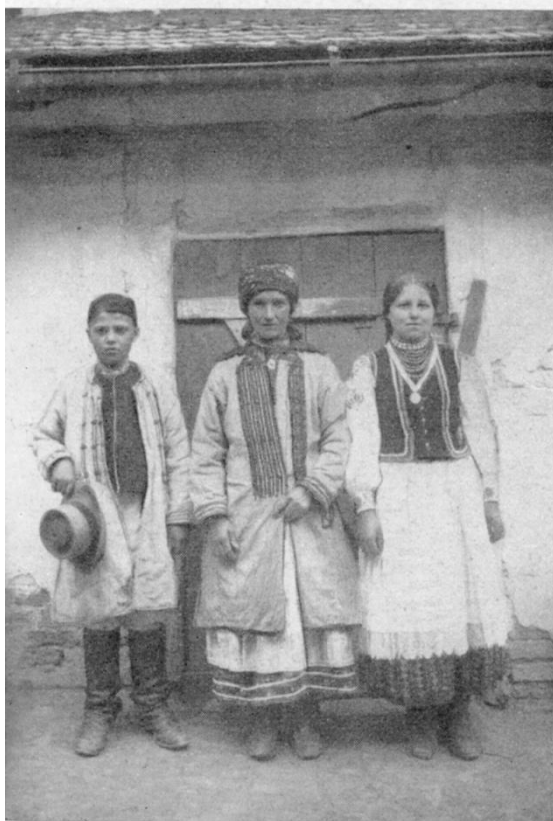
Kunde det tænkes, at Russerne følte sig saa trygge, at de laa og sov ved det varmende Baal uden at opstille Vagtposter? - Nej, det var helt utroligt! - Vi blev nu enige om at rette deres Opmærksomhed mod os. Vi steg op paa Jordvoldens Skrænt og lagde Geværerne paa Kanten. Da alle var parate, skød vi pludselig en Salve ind mellem Træerne. I Spænding ventede vi paa de første Fløjt fra Russernes Kugler, - men alt forblev stille. Det var ligefrem uhyggeligt. Mon de gik ud fra, at vi vilde komme frem, naar de ikke besvarede vore Skud? - Vi sendte endnu en Salve derover, for at ingen derovre skulde sove over sig, men - stadig den nervepirrende Stilhed. Nu kunde vi ikke vente længere. Vi steg op over Skrænten og løb, saa hurtigt vi kunde, halvvejs over mod Skoven. Her smed vi os ned. Stilheden varede ved og holdt Uhyggen og Spændingen vedlige. Vilde de vente, indtil vi var kommet saa nær ind paa dem, at de kunde se det hvide i vore øjne, før de skød?

Da vi havde ligget lidt, stod Sergenten ganske roligt op og gik ganske langsomt og helt alene over til Skoven. Lidt efter sjokkede ogsaa vi - med alle Sanser vaagne - bagefter. Lad nu komme, hvad der vil! Og saa skete der - - slet ingenting.

Vi fandt kun en forladt Lejrplads, ulmende Baal, Madpapir, Pølseskind, Cigaretstumper og andre Efterladenskaber. En mindre, russisk Styrke, vel ca. 200 Mand, havde haft Lejrplads der for omkring ved en Times Tid siden, og nu var den gaaet mod øst. Vi betragtede den forladte Lejrplads og gik saa samme Vej tilbage, som vi var kommet. Spændingen var udløst, og i højt Humør nærmede vi os atter Kanalens Skrænt. Da lød pludseligt den russiske Kommandofløjte bag os, en Trillerfløjte, som enhver, (17) der er fortrolig med Russer-

Øst-Galicien — Bønderkoner ved hamptilberedning

*Galicien —
Moder med datter
og søn*

*Feltpostkontor
i en kirke*

nes Skyttegravsliv, kender. I et Stormsus gik vi paa Hovedet ned bag Kanalens Skrænt, i Dækning. Kort efter kravlede vi op til Voldens Kant, Geværet kom til Kinden, Fingeren paa Aftrækkeren. Vi vilde sælge vort Liv saa dyrt som muligt. Mellem de mørke Stammer, i Skovbrynet saa vi noget bevæge sig. Var Russerne vendt tilbage, hidkaldt af vore Salver? Noget sikkert Maal kunde vi ikke iagttage, derfor skød vi ikke. Schärflinger holdt Mandtal, og se - der manglede een, den store, blonde Knipping. Nu kom han anstigende. Han havde blandt Russernes Efterladenskaber fundet denne Trillerfløjte og havde moret sig med at fløjte paa den. - Det kunde have kostet ham Livet. Saa gik vi tilbage til vort Udgangspunkt og aflagde Beretning. - - -

Tiden gik. Sommeren 1915 lakkede mod Enden, men September Maaned havde endnu mange smukke og varme Dage. Paa en saadan henrivende Sensommerdag laa vi i Bivuak i en Skovkant. Fra Skoven saa vi ud over et udstrakt Engdrag, derimellem Moser og Sumpe. Hist og her steg Jordsmonnet lidt, og paa disse Steder voksede enkelte høje Træer. Mod Nord (til venstre for os) laa Narotsøerne, og længere mod Syd begyndte Rokitnosumpene. Lige foran os laa et Stykke opdyrket Land, bag dette Smaaskove. Under Træernes Grene kunne man skimte en straatækt Bondegaard. En Patrulje skulde sendes frem om Natten for at udspejde hele Terrænet, før videre Fremrykning var tilraadelig. Trekløveret indvilligede i at gaa i Lag med denne Opgave.

Den Aften var der Fuldmaane. Der var ikke en Sky paa Himlen, ikke en Vind rørte sig. Den russiske Bondegaard i Skovkanten laa lidt i Skygge. Bonden havde kørt Gødning ud, og denne laa i smaa Stakke paa Marken foran Skoven. Muldjorden var let blandet med Sand.

Vi kravlede hen over det flade Terræn og skjulte os bag "Panjes" Møgdynger. Geværet holdt vi parat. Fra vort Skjulested betragtede vi hele Landskabet foran os. En Meter fra Gaardens Gavlande stod et højt Træ. En (18) Gang imellem sprang et Menneske fra Træet og hen til Huset for kort Tid efter at springe tilbage igen. Vi var klar over, at man i det klare Maaneskin ikke kunde undgaa at observere os bag vore herlige, snaa Møgstakke. Vi var egentlig ganske udækket og befandt os i en usikker Situation. En vagtsom Hund gøede, men holdt pludselig inde. Da skete det værste, der kunde ske. Paa een Gang stod Huset i lys Lue. Det brændte i alle Hjørner og Kanter. Hele Egnen blev oplyst i Flamrreskæret, Maanen skinnede ubarmhjertigt ned paa os. Vi skrabede Jord sammen foran os for at faa lidt Dækning, men vi kunde intetsteds finde Skygge. Paa een Gang hørte vi langt borte fra en kraftig Stemme: "Schärfinger! Kosakker"! Tak Skæbne! Til alt det foran os nu ogsaa Kosakker i Ryggen! Vi for om paa den anden Side af Møgstakkene og holdt Geværerne parat. Ganske rigtigt Der saa vi Hovederne af fire Mand. De var vel ligesom ri ude paa Patrulje. Nu var de blevet overrumplet. Vi gloede paa hinanden, men saa indsaa Kosakkerne vel, at slaget var tabt, for de smed deres Vaaben og overgav sig. Det viste sig, at de skulde vende tilbage fra deres Patruljegang, saa snart de saa, at der var blevet stukket Ild i Gaarden. Nu løb de tetanende paa os - og blev fanget. Vi afleverede vore Fanger ved Bataillonsstaben.

J o h a n n e s J e s s e n,
Korup pr. Ravsted.

Hjem fra Krigen

Vi kom paa vor Tilbage-march i Slutningen af Krigen igennem Belgien og nærmede os mere og mere den tyske Grænse. Endelig kom saa den længe ventede Vaabenstilstand, og der blev straks oprettet et Soldatteraad. Officererne var afsat.

Saa begyndte Tilbage-marchen til Tyskland. Paa Vejen gennem Belgien havde Kvinderne overalt taget Opstilling. (19) De truede ad os med Næverne og skældte højlydt ud. Hvad de sagde, forstod vi ikke; men vi gjorde Gengæld ved at vinke til dem til Afsked. Vort Marchtempo var meget behageligt, og Forplejningen var fortrinlig; kun Hestene, der trak vort Feltkøkken, havde det strengt. De var spændt for Køkkenet baade Nat og Dag og fik næsten intet at æde. En Morgen blev vi godt lange i Ansigtet, for da vi kom ud og vilde hente Kaffe ved Køkkenet, var Hestene og Vagtmanden borte. Vagtmanden havde solgt Hestene og var forsvundet. Nu maatte vi spænde os selv for Køkkenet for at faa det med. Vi kunde jo ikke undvære det. Det var drøjt! Op ad Formiddagen blev vi indhentet af en Flok Artillerister, der førte en Del Heste med sig. Kanonerne havde de ladet staa et eller andet Sted. Vi laante nogle Heste af dem og kunde saaledes komme videre paa normal Vis.

Omsider naaede vi de ujævne Veje i Ardennerne og kom ind i Rhinlandet. Her blev vi en Aften budt indenfor af en Vinfabrikant. Vi skulde smage paa hans Produkter, og naturligvis sørgede vi for, at vore Feltflasker blev fyldte, saa vi havde en Hjertestyrkning til den næste Dags Marchtur. Den 29. November 1918 naaede vi Rhinen, og saa fik vi endelig en Hviledag.

Jeg var den eneste Sønderjyde i vort Kompagni. Af andre "fremmede" var der ogsaa en Polak. Vi to følte os som Landsmænd og holdt sammen. Da vi i Løbet af Hviledagen gik en Tur i Byen, aabnede en pænt udseende Herre et Vindue og spurgte os, hvorledes det stod til med Stemningen i Hæren. Vi svarede, at den var fortrinlig, og at alle glædede sig til at komme hjem. Vi spurgte saa ham, hvordan det gik med Revolutionen herhjemme. - "Revolution?" sagde han, "der er da ingen Revolution, det er da bare et Par Marinesoldater, der ikke vil gaa med ud med Flaaden! Her kan I jo selv læse!" Han rakte os en Avis, og just i denne Avis læste jeg om en Forhandling i den tyske Rigsdag, hvor H. P. Hanssen havde krævet en Afstemning i Nordslesvig. Jeg viste min Kammerat denne (20) Artikel, og da han havde læst den, sagde han: "Ja, saa bliver Polen ogsaa selvstændigt!"

Vi stod og talte om Fremtiden, og vi havde glade Smil om Munden. I dette Øjeblik kom vor Løjtnant forbi. Han havde altid været en forhadet Fyr. Da han saa, at vi morede os over noget, spurgte han, hvad vi lo ad. "Ser De, Hr. Løjtnant," sagde jeg, "nu faar vi en Afstemning i Nordslesvig, og saa synger vi "Nun ade, du mein lieb Heimatland," for nu kommer vi tilbage til Danmark!" - Han saa overlegent paa os og svarede saa: "Tror I virkelig, at Befolkningen deroppe er saa dum, at den vil bort fra Tyskland?" - "Ja," svarede jeg, "firs Procent stemmer for Danmark." - "Naa," sagde han, "saa er det da ogsaa et Folk, der er godt tosset." - "Ja," sagde min Kammerat, "og naar Polen nu ogsaa bliver et frit Folk, saa er vi vel ogsaa en Flok tossede Mennesker." - Løjtnanten saa paa os med et bistert Blik, men saa gik han.

Da vi kom tilbage til vort Kvarter, viste en god Ven fra Hamborg mig en Seddel. "Se her," sagde han, "jeg har ganske gratis faaet en Billet til Hamborg. Da jeg spurgte ham, hvor han havde faaet den, sagde han: "Paa Borgmesterkontoret!" - "Aah," sagde jeg, "gaa lige med mig derhen, for en saadan maa jeg ogsaa have!" - "Ja," svarede han, "men saa skal du tage dit Gevær og din Bajonet med." Det var jeg ikke længe om, og da jeg afleverede

disse Ting paa Borgmesterkontoret, fik jeg omgaaende Fribillet til Hamborg. Saa ilede vi ned paa Banegaarden, tog ind til Køln og naaede Natekspressen til Hamborg. Vi kørte som fine Herrer paa første Klasse. Vi var altfor glade til at kunne sove. Næste Morgen var vi i Hamborg. og den 2. December var jeg atter hjemme. Fire Aar og fire Maaneder havde jeg været med i Krigen, men nu kunde Livet atter begynde.

Hans Matthiesen,
Gejlaa.

En højere Magt frelste mit Liv

(21) Vi havde ligget en kort Tid i Rostilling i Brygge og Omegn; men i Maj 1917 kom vor Division til Østfronten. Her afløste vi en tyrkisk Division i Omegnen af Brzezany (Galizien).

En tidlig Morgen i Begyndelsen af Juli aabnede Russerne et mægtigt Bombardement paa vor Stilling. Det var med Skyts af svært Kaliber. Bombardementet var næsten mere voldsomt, end vi havde oplevet det paa Vestfronten. Vi havde dog en godt udbygget Stilling med gode Skulderværn og anbragte os med fire Mand imellem hvert. Artilleriilden satte ind ved den Tid, da der skulde hentes Kaffe og Brød ved Feltkøkkenet. Dette befandt sig en ti Minutters Gang længere tilbage i Skoven. Vi skiftedes til at gaa to Mand af hver Gruppe. Det var ikke min Tur den Morgen; men den Kammerat, der skulde med, vilde hellere blive i Skyttegraven. Jeg gik derfor med i hans Sted. Det blev ingen spadseretur som paa en god Chausse, for vi maatte løbe fra det ene Granathul til det andet, og rundt omkring os eksploderede Granaterne. Da vi endelig naaede op i Skoven, var Køkkenpersonalet deserteret og havde efterladt Gullaschkanonen til sin egen Skæbne. Vi fik i en Fart Kogekarrene fyldt, snappede et Par Brød, og saa gik det frem igen; men - da var Skyttegraven blevet forvandlet til store Granathuller. - -

Vi løb hen i en Understand, som endnu var i Behold, og som var forsynet med to Nedgange. Mens vi opholdt os dernede, fortalte en Kammerat, der havde staaet paa den anden Side af det Skulderværn, hvor jeg havde staaet, at det var i allersidste Øjeblik, jeg var kommet derfra. Nogle faa Sekunder efter at jeg var gaaet bort, slog en Granat ned umiddelbart foran Skyttegrav en og væltede Jorden over paa de fire Mand, som havde deres Plads der. Hvis jeg var blevet der, vilde min Livsbane altsaa være endt der. -

Det varede ikke længe, før det ogsaa begyndte at blive (22) kritisk nede i Understanden. En Granat slog ned ved Siden af den ene Nedgang og lukkede den. Nu var det nok paa Tide at komme derfra. Det var imidlertid ikke helt fornøjeligt at sidde uvirksom i saadan en Jordhule og i Blinde vente paa, at ens Lod bliver udtrukket i det store Lotteri. - Efter et Par Timers Trommeild gik Russerne i Kompagnikolonner frem mod vor Stilling. Det tyske Artilleri tav, men der var et Maskingevær i vort Kompagniafsnit, som ryddede svært op i Russernes Rækker. Moskoviterne kom alligevel ind i vor Stilling, og vi maatte trække os tilbage til en længere bagud liggende Stilling. Da vi nu i samme Øjeblik fik Forstærkning af

Stødtropper, blev Russerne efter en kort, men haard Kamp kastet tilbage til deres Udgangstillinger. Derefter faldt der mere Ro over Fronten. Denne lyse Sommerdag blev for vort 150 Mand stærke Kompagni en sort Dag. Det blev næsten halveret. Selv i Sommeslagets Inferno, hvor Bataillon var indsat en fjorten Dages Tid i Juli 1916, havde vort Kompagni kun et Tab af nogle faa Mand.

Senere hen blev Russerne af Stødtropper slaaet tilbage over Floden Sprucz, som danner Grænsen mellem Galizien og russisk Ukraine. Paa den anden Side af Floden satte Russerne sig godt fast. Vor Bataillon kom til at ligge i Reserve, men andre Troppedelev af Divisionen havde prøvet at forcere Floden. Det viste sig dog at være umuligt. Nu faldt der ogsaa her Ro over Fronten. I Begyndelsen af Oktober blev jeg syg og kom paa Lazaret i Stanislaw. Jeg var der i tre Uger, kom derefter over paa Afdelingen for let syge. Her skulde vi forrette lidt Arbejdstjeneste ved Lazarettet. Jeg fik Plads som Husassistent hos Apotekereren. Han havde en Lejlighed ude i Byen, som jeg skulde holde i Orden. Apotekereren var en flink og omgængelig Mand, og jeg havde gode Dage. Det gode faar dog altid for tidligt Ende. -

Det var nu blevet i Midten af Marts 1918, og da jeg for længst var erklæret for "k. v.", maatte jeg nu tilbage til Ers. Batl. i Lothringen. Divisionen var i Begyndelsen af (23) Januar 1918 forflyttet til Vestfronten. Jeg ankom til Ers. Batl. samme Dag, som alt Mandskab blev iklædt for næste Dag at afgaa til Vestfronten. Jeg naaede desværre lige at komme med. I Løbet af Natten begyndte jeg at føle Smerter i det ene øje, og om Morgen gik jeg hen paa Sygestuen. Lægen beordrede mig straks paa Lazaret, og samme Dag, som mine Kammerater drog ud til Krigens Rædsler, rejste jeg paa en Øjenklinik i Hagenau (Elsass). Det viste sig at være Regnbuehindebetændelse. Begge øjne var angrebne, og Betændelsen blev meget vedholdende. Denne Øjenbetændelse reddede mig dog fra at komme i Felten. Først langt hen paa Sommeren indtraadte der en Bedring. Paa det Tidspunkt kunde man se, at Krigen snart vilde være Slut.

Det forhen saa mægtige og hovmodige tyske Kejserrige med al dets Militarisme gik nu med raske Skridt Sammenbruddet i Møde. - Efter et kortere Ophold i Berlin blev jeg af Arbejder- og Soldatteraadet afskediget som prøjsisk Landstormsmand og kunde i Midten af November sætte Kursen imod min kære Hjemstavn, lykkelig over, at jeg slap saa helskindet ud af Ragnarokket.

Anders Hansen,
Gammelby pr. Visby.

"Was sagt die Judenzeitung?"

Major Stief var saamænd hverken bedre eller værre end mange andre af de preussiske Officerer. Men han vilde forfærdelig gerne vide lidt bedre Besked, end den han fik gennem de tyske Aviser. Nu havde han opdaget, at jeg en Gang imellem fik "Hejmdal" og "Politiken" tilsendt, og særligt "Politiken" interesserede ham. Han spurgte jævnlig, om "die Judenzeitung", som han kaldte den, var kommet, og saa skulde jeg læse for ham, hvad den danske Avis nævnte om Begivenhederne.

Levende begravet

Et Juleminde fra Sommefronten 1916.

(24) Allerede to Gange er vi i Eftersommeren 1916 med vort aktive Regiment blevet kastet ind i Somme-Slagets Rædsler, for hver Gang efter 6-8 Dages Indsats i forreste Skyttegrav under Materialkampens hidtil uhorste Ildsvælg at miste over Halvdelen af Regimentet. Alligevel er Maalet endnu ikke fuldt. For tredie Gang er vi igen, den 23. December, undervejs til Somme-Fronten. Atter skal vi ind i Smeltediglen. Rædslen og Uhyggen lister sig atter ind paa enhver af os. Stemningen er langt nede. Vi havde denne Gang bestemt regnet med at holde Jul i Ro bag Fronten.

Endnu er vi ca. 12 km bag Fronten, men Fjendens langtrækkende Kanoner holder alle Veje under Ild, og Vejen er oprevet af Granater. Det regner og har regnet i mange Dage. Vejen er et eneste Ælte af Slam, Morads, og Granathullerne er fyldte til Randen. I Gaasegang vandrer vi efter Mørkets Frembrud fremad i Regn og Sned. Vi har forsynet os med en lang Stok for at føle os frem Skridt for Skridt. Skønt vi har Benene omviklet med vandtæt Stof, helt op til Skridtet, har vi snart Støvler og Uniform fulde af Væde. Oppakningen suger stadig mere Vand og tynger for hvert Skridt mere og mere. Trods den kølige Decemberregn løber Sveden i Strømme. Ofte sker det, at en Kammerat lydløst glider ned i et vandfyldt Granathul, og vi maa hale ham op.

Efter en timelang, yderst trælsom March gennem 40-50 cm dyb Lervælling og Morads naar vi Byen Miraumont i Nærheden af Bapaume, Her ligger Fjendens Spærreild tæt og regelmæssig. Vi kommer ikke udenom den. Dyb Alvor, Talen forstummer. Atter lurder Døden alle Vegne paa os. Her begynder Infanteriets Verden. Ingen anden Formation gaar saa langt frem. Et kort Hvil foran Indgangen til Ruinhobene af den tidligere By. Vor Fører spejder efter et svagt Punkt i Spærreilden. Intet Ord høres i al (25) denne Larm. Vi afventer næste Serie Granater og Shrapnels, saa gaar det gruppevis March-March i Løb for Livet ind i en vældig Sky af Ild, Røg og Stank. Ingen ser til højre eller venstre, kun fremad. En Serie af svære Brisant-Granater fylder Luften med et gurglende Hyl og hugger brølende ned kort foran os, - af Sted, - af Sted! – Uden for Ruinerne samles vi for at trække Vejret, Lungerne arbejder vildt, og vi maa samle Kræfter til det sidste Fremstød. Der er endnu ca. 4 km til forreste Linie. De sidste Kilometer er der udlagt Ledebaand, for at vi kan finde frem, og med Snoren i Haanden famler vi os omsider hen paa Morgenstunden frem til den saakaldte Stilling, mens vi atter og atter forstyrres af idelige planløse Granatoverraskelser. Uden Ledebaand er det haabløst at finde frem gennem denne Ørken af Granathuller, der er saa store som Mergelgrave eller mindre Søer.

Tilsølede fra Top til Taa, med en tyk brun Lerskorpe, fuldstændigt udasede, gennemsvædte og gennemvædte, dumper vi ned i vor Stilling. Her; er vi altsaa den yderste Forpost. Ja, i Grunden er det slet ingen Stilling, kun en Række dybe Granathuller, som i allerbedste Tilfælde er gjort endnu dybere ved Hjælp af 3-4 Trærammer. En Gruppe paa otte Mand i hvert Hul. Ingen Tag over Hovedet, ingen Ovn, knapt nok en Siddeplads, som er nogenlunde tør. Ovenfra løber Vandet ned til os, saa en Mand maa øse uafbrudt Dag og Nat. Her skal vi tilbringe de næste ti Dage, altsaa baade Jul og Nytaar. Fjenden ligger ca. 300 m borte bag det øde Ingenmandsland, og ved vor mindste synlige Bevægelse pisker Maskingeværilden straks over til os. Større Kamphandlinger ventes forøvrigt ikke i dette vanskelige Terræn

midt om Vinteren, nærmest kun Skinangreb og Artilleridueller under Masseanvendeise af Ammunition.

Forplejning kan kun tilføres hver tredie eller fjerde Dag, og kun det allernødvendigste af Tørkost og Drikkevand. Hovedmaaltidet er den saakaldte "Jern-Ration". Vort gennemblødte Tøj maa tørres paa Kroppen. Straks (26) den første Formiddag faar vort Frontafsnit en rigelig Overhaling af Fjendens Skyts, og en stor 21 cm. Granat slaar ned foran vort Hul og borer sig ind under Afstivningen. Vi venter at ryge i Luften allesammen, - men nej, den lægger sig til Ro uden at eksplodere. Afstivningen er knækket, og Jord styrter ned omkring os, men vi har ingen Skade taget. Heldigvis er der mange Blindgængere i dette opblødte Terræn, alligevel er det en ejendommelig Fornemmelse at sidde oven paa saadan en Fyr.

Juleaften lader Fjenden os i Ro. Der høres næppe et eneste Geværskud paa hele Afsnittet. Alligevel er Freden sikkert endnu langt borte. Skiftevis staar Kammeraterne paa Vagt og spejder ud i Ingenmandsland. Vi andre sidder i vort vaade Hul og ryster af Kulde og Feber. Der er saavist ingen Julestemning hos os, dertil er vore Forhold og Omgivelser alt for trøstesløse. Den, der endnu er saa lykkelig at eje en Smule Tørsprit, varmer sit sidste Bæger Kaffe-Erstatning eller gør sig til gode med den allersidste Cigaret, som er opsparet til denne Aften. Breve og Pakker samt Forplejningen naar ikke frem til os, for Tilførselsmulighederne er saa fortvivlede. Vi trykker os ind mod den vaade Lervæg, indhyllet i Kappe og Tæppe, og kritiserer vor Tilværelse. Vi er udmarvede og krigstrætte og mangler alt. Vi tænker tilbage paa vor første Jul herude i 1914. Den fejrede vi i Ro langt bag Fronten i en stor Lade med rigtigt Juletræ og med Overflod af gode Levnedsmidler; vi sang de gamle, kære Julesange, og en stor Del af den franske Civilbefolkning fra Byen beundrede vort Juletræ og modtog Gaver af vore rigelige Portioner, - - nu har vi selv intet. Vore Tanker gaar mod Hjemmet i det fjerne Nord, hvor længe skal vi endnu friste denne elendige Tilværelse? Krigen hører sikkert ikke op, førend der ikke mere findes Menneskemateriale. Hvor mange Kammerater er allerede gaaet bort, og -- - hvornaar bliver det min Tur? I Slutningen af vor Periode slaar Vejret om til Frost, og det bliver bidende koldt; men vi er dog fri for at øse Vand.

(27) To Dage før vor Afløsning foretages der en Linieforskydning, og vor Gruppe kommer i en tilbagetrukket Reservestilling paa et mindre Højdedrag, 400 Meter bag forreste Linie. Her faar vi anvist Plads i en 6-7 Meter dyb Understand. Vi anser den for bombesikker og er glade for den; den er 25 Trin dyb. Den sidste Dag før Afløsningen er der meget uroligt i vort Naboafsnit hos Mecklenborg-Grenadererne, hvor der foretages et Skin-Angreb. Ogsaa os bombarderer Fjenden uden Ophør. Sammen med en Feldwebel ligger jeg og mine 8 Mand nede i den dybe Dækning og venter paa, at Uroen skal stilne af, saa vor Afløsning kan naa frem, og vi helskindet tilbage. Da pludseligt, - et Ildhav og et glohedt Pust! Jorden ryster og hæver sig, - et forfærdeligt Brag! Vi gisper efter Luft, - bidende Stank, Stønnen, Raab om Hjælp. En Granat af meget svær Kaliber, en saakaldt "Stollenbrecher", har ramt vor sikre Dækning og har trykket den ned over os og vore otte Kammerater. Vi to ligger uskadte i vort lille Hul, men vi er fuldstændigt afskaaret og begravet. Rædslen griber os. Vi kan ikke røre os det mindste. Heldigvis kan vi dog faa en Smule Luft gennem en Revne i Jordskorpen. Kammeraterne jamrer og klager hjerteskræende. Vi formaar ikke at hjælpe dem. Efter uendelig lange Timer, mens vore Kammeraters Liv ebber ud, er Artillerikampen omsider stilnet af. Andre Kammerater bliver klar over vor Ulykke. Redningsarbejdet tager fat, og efter flere Timers haardt Slid kan vi halvkvalte hentes op til Dagslyset.

Af vore otte Kammerater i Dækningen kan to reddes. De er lettere saaret. For de andre seks af min Gruppe blev den dybe Dækning det sidste Hvilested.

Samme Nat kommer Afløsningen, og vi vandrer bort fra Rædslerens Verden, tilbage til Livet. Om Natten marcherer vi 30 km tilbage til X, hvor Resten af Kompagniet kommer i Massekvarter i Kirken. Saa hen til Feltkøkkenet. Hvor de gule Ærter smagte os, efter at vi i ti Dage ikke havde faaet et varmt Maaltid. Vi faar Juleposten udleveret med Breve og Pakker fra Hjemmet; de sidste Dages (28) Lidelser og Savn skydes længere tilbage, og Livet ligger atter lysere foran os. - - -

Det var kun ti Dage af vor Fronttilværelse; men de var uendelig lange, en eneste Række af Savn, Kulde og Strabadser, og Aar efter Aar ved Jul dukker de uhyggelige Minder frem og bliver levende paany.

N. A. Christensen, Graasten.

Krigens Skygger

Kvindekaar derhjemme.

Paa Stationens Ladespor holdt en Række Godsvogne. Fra de omliggende Gaarde kørte man Roer, Roer og atter Roer, der skulde leveres til den tyske Levnedsmiddelindustri. De skulde være med til at hente den endelige Sejr hjem. Det gjaldt blot om at holde ud, et lille bitte Nøk endnu.

Fra den sidste Vogn i Rækken lossede man Briketter. En yngre Kvinde i Slutningen af Tyverne stod oppe i Vognen og fyldte i Sækkene, gamle, pjaltede Sække, næsten et Symbol paa Tiden. Hun havde en gammel Mandtolkekappe paa. Den skulde beskytte hende mod Efteraarsblæsten. Det lyse, blonde Haar var gemt under en Badehætte. Hun og hendes Medhjælper, en Knøs paa fjorten til femten Aar, var næsten lige saa sorte som Sækkene, der stabledes op paa Køretøjet.

Til Middag skulde Vognen være tom, saa man kunde læse Roer paa den.

Den unge Kvinde var Købmandens Hustru. Hendes Mand havde nu i mere end tre Aar været indkaldt til Krigstjeneste. Med rosværdig Energi og Dygtighed forsøgte hun at holde Liv i Forretningen. Varer til legitim Handel fandtes næsten ikke mere. Tilbage var kun de af Levnedsmiddeldepoterne tildelte Varer, de eneste, som to Dage om Maaneden kunde kalde Kunderne ind i (29) Butikken. Under Udfoldelse af store Anstrengelser var det lykkedes hende at faa en Vognladning Briketter tildelt fra Kulcentralen, og Briketterne skulde fordeles mellem Beboerne i to Kommuner. Det blev naturligvis kun lidt til den enkelte, og Fortjenesten stod slet ikke i noget rimeligt Forhold til Arbejdet, men det hjalp dog til at holde Liv i Forretningen. Det var ogsaa lykkedes hende at købe en Del Roer hos gode Venner og Bekendte i Kundekredsen, og det ene med det andet gav Arbejde, Adspredelse, Fortjeneste og Lyst til Livet, og det kunde for en stakket Stund jage Griller, Sorger og Bekymringer bort. Ja, trods alt kunde Humøret en Gang imellem være højt, for det muntre Sind kunde

ikke vedblivende holdes nede af Tidens Tryk. Købmandens Kone kunde ved sin Dygtighed og Forretningssans og ved Hjælp af et skælmisk Øjekast og kaade, spøgefulde Bemærkninger faa en og anden til at gaa i Tøjet, hun kunde gøre en god Forretning og indkassere en uventet Fortjeneste, hvorved hun kunde klare Skærene hos Leverandørerne. - - og klare Renterne paa Terminsdagen.

Nu var Vognen endelig tom. Det havde været et haardt Slid. Nu skulde hun rundt til Kunderne og sige til, at de maatte komme med Roerne.

Huset med Forretningen laa i umiddelbar Nærhed af Jernbanestationen. Fra Lossepladsen kunde hun holde øje med, hvad der skete hjemme ved Huset. Hendes lille Dreng, en Knægt paa fire - fem Aar, var Butikssvend. Det var jo ikke nogen vanskelig Bestilling, for Skuffer og Hylder havde staaet tomme i over et Aar.

"Mor! - Mor!" hørte hun Drengens Stemme kalde oppe fra Vejen,

"Mor - Mor, du skal komme hjem! Hans Post er her med et Brev, et stort Brev, og han sagde, at du skulde skrive dit Navn." Den unge Kvinde studsede. Hvad kunde det vel være? - Det skulde vel da aldrig -, hun turde ikke tænke Tanken til Ende. Nej, det var sikkert noget andet, skønt det var paa tiende Dag, hun ikke havde (30) hørt noget fra Manden, og hun gik hver Dag i Forventning om, at "i Dag kom der nok Brev." - "Hvad er der, Hans Post, er der noget fra Børge?" -

Det gamle Postbud, som i over en Menneskealder havde haft sin Gang her Dag efter Dag, som kendte hvert enkelt Menneske i hele Sognet, som fulgte med i deres Sorger og Bekymringer, svarede ikke paa hendes Spørgsmaal. Han tog hendes Haand og knugede den mellem sine gamle Fingre. "Ja, det er vistnok noget med Børge." - Hans Post kendte af aarelang Erfaring, hvad disse Breve betød, ja han havde jævnlig bragt Budskab derudefra til Hjemmene, Budskab om Død og Smerte. "Aa, Hans, sig det, er han død?" - raabte hun med et Skrig og faldt bevidstløs sammen, da de naaede inden for Husets Dør. Den gamle Mand forsøgte at kalde Bevidstheden tilbage igen og sagde trøstende: "Saa, saa, min Pige, nu skal du tage det roligt, der kan jo være noget andet i Brevpakken. " - "Hans!" skreg hun igen, - "luk Pakken op, jeg kan ikke mere!" --

Den lille Dreng stod ved Siden af og forstod ikke noget af det, der foregik. "Hvad er der med Far, er der en Pakke fra Far? Lad mig se den, er der noget til lille Bent?" - "Ja, ja, min Dreng, der er sikkert noget fra Far." Med rystende Hænder lykkedes det endelig at faa den lille Brevpakke aabnet. Øverst laa en stor Skrivelse. Den var skrevet med en fremmed Skrift, paa Tysk, og undertegnet med et ulæseligt Navn og "Kompagnifører". Det var en kort Meddelelse fra Kompagniet. Hendes Mand, Korporal Børge Petersen, var - savnet. - Kompagniet var blevet trukket tilbage og havde besat en anden Stilling. Børge Petersen var blandt dem, der ikke var vendt tilbage. Man haabede, at han, hvis han ikke var faldet, var kommet i Fangenskab. -

Hun var igen besvimet; den lille Dreng græd og forstod ikke, at han nu maaske var faderløs. - -

Aftenskumringen faldt over Landet, og en klam Novembertaage indhyllede Mark og Vang i et knugende (31) Mørke. Fra Klokketaarnet paa Kirkebakken slog Bedeklokken ni langsomme Slag. Dagens Gerning sluttede i Faderens, Sønnens og Helligaans Navn.

Rygtet om Brevet, der var kommet til det lille, hyggelige Hjem i Købmandsgaarden, bredte sig som en Lynild over hele Byen. - Nu var ogsaa han blevet derude. - Hvem var den næste? Til hvilket Hjem vilde det næste Budskab gaa?

Efter en velgørende Afmagt var den unge Hustru faldet i en lang og vederkvægende Søvn, og først henimod Aften vaagnede hun. Sindsbevægelsen havde været for voldsom. Den lille Dreng var kommet til Ro og sov nu Barndommens trygge og fredelige Søvn med et Smil om den lille Mund. Købmandskonens ældre Søster, som var gift med en Haandværker i Byen, var kommet for at hjælpe den unge Kvinde i hendes Sorg. I Tavshed sad de begge Side om Side. Hendes Tanker var kun optaget af det skrækelige, der var sket. Intet Ord, ingen Trøst kunde rive hende ud af den apatiske Tilstand, der indsluttede hendes Sjæl i Mørke.

"Kom Karen Margrethe," sagde Søsteren omsider, "skal vi ikke se, hvad der ellers er i den lille Pakke fra Børge? Maaske har han sendt dig en Hilsen eller noget andet." – Endelig var det forløsende Ord fundet, som bragte Livsfunktionerne tilbage igen. "Ja, Pakken!" – Brevet fra Kompagniføreren laa i en Feltposttaske sammen med nogle Smaating, der havde tilhørt hendes kære. Der var hans Ur, og der var Sølvkæden, som hun havde givet ham paa deres Forlovelsesdag. Saa var der en lille Æske: Vielsesringen. – En Krampegraad truede igen med at tage Overhaand, men hun holdt den tilbage. Saa var der hans Tegnebog, som hun havde købt til ham, dengang hun besøgte ham i Garnisonsbyen, da han skulde til Fronten. I det ene Rum laa nogle Papirspenge, en Notesbog og en lille Pakke med Breve fra hende selv. Endvidere fandt hun et Fotografi med dem alle tre. I Notesbogen var der Adresser paa Kammerater, Optegnelser af Gravsteder med Navne paa (32) faldne sønderjydske Landsmænd, som han havde fundet rundt omkring paa Valpladserne og paa Soldaterkirkegaarde. Saa fulgte en Række beskrevne Blade. Det var skrevet paa Dansk. – Men hvad var dog dette? Var det et Brev? Jo, det var jo henvendt til hende selv! Hjertet begyndte igen at banke i et Tempo, der truede med at kvæle hende. Her var Begyndelsen! Hun læste:

Grancourt, den 10. November 1917.

Kære Margrete! Om nogle Timer skal vi i Stilling. Det tegner til at skulle blive en fortvivlet Situation, og jeg sender dig derfor denne Hilsen. Skulde dette Brev komme hjem til dig, er jeg ikke mere i Eders Midte, men vendt hjem til de evige Boliger, hvor vi engang skal mødes igen. Tusindfold Tak, min kære Karen Margrete, for alt det, du har været for mig i den altfor korte Tid, det var os forundt at være sammen i fælles Lykke, fælles Kærlighed og Glæde. Vær hilset, til vi ses hinsides Gravene. Hils vor lille Dreng, opdrag ham til at blive et dygtigt Menneske og en troende Kristen. Du, som altid har været saa stærk i Troen, vil sikkert nok bære dette tunge Slag og bære den tunge Byrde, som lægges paa dine Skuldre. Du vil gøre det med Værdighed og Styrke, som en kristen Kvinde. Hvad du skal gøre med vort lille Hjem, ved jeg ikke, og jeg kan heller ikke raade dig eller hjælpe. Naar du sælger det, bliver der en Smule tilovers, og maaske kan du gaa i Kompagniskab med din Broder, naar denne skrækelige Tid er forbi. -

I Aften skal vi afløse niende Kompagni, som har lidt meget forude, og vi ved, hvad der venter os. Dette afleverer jeg til Kompagniet, Som i Tilfælde af, at en Ulykke skulde ramme mig, tilsender dig det. Jeg gaar med Fatning Skæbnen i Møde. Hvad der end sker, saa er Døden ikke det værste. Det bliver maaske en Udløsning, en Befrielse for noget, der kan være tifold værre. Endnu en Gang Tak, min kære Karen Margrete. Tak, lille Bent, for (33) al den

Glæde, du skabte os, da jeg endnu var hjemme i Eders Midte. Tak, I kære, min sidste Hilsen, mine sidste Tanker gælder kun Eder og vort kære Hjem.

Din trofaste Børge.

Hvad var hendes Sorg mod den Kamp, den Resignation, som han kunde tage med et saadant Mod. For Barnets Skyld maatte hun ikke give op; her havde hun en Forpligtelse; den kunde give hende Kræfter.

Brevene, hun havde sendt ham, laa sammenbundet med en Snor, med Undtagelse af det sidste, som hun havde skrevet til ham i Anledning af hans Fødselsdag. Muntert og skæmtende havde hun skrevet om deres lille Dreng, hvorledes han kunde fortælle og spørge. Hvorfor kommer Far ikke snart hjem, hvor er han, har han ingen Tid til at komme hjem at lege med lille Bent? – Hun bladede videre i Notesbogen. Hun fandt en Række beskrevne Blade og begyndte at læse. Hvad var dog dette? – Et Digt? Ja, han havde jo altid haft en poetisk Aare i Blodet, selv Frierbrevet til hende dengang var iklædt Versform. Nu læste hun Digtet. – --

To-tre Gange læste hun Versene og stirrede aandsfraværende ud i Rummet. Hvad var dog dette? Havde han haft en Vision, et Drømmesyn, om det, der skulde ske? Det var næsten, som havde han oplevet det, der vilde komme. Men Virkeligheden, den jernhaarde Virkelighed, kaldte hende tilbage fra hendes Drømmebilleder. – Maaske var der dog en Mulighed, et lille Haab. I Brevet fra Kompagnichefen omtaltes han som "s a v n e t". Kunde han ikke være kommet i Fangenskab, maaske være saaret? Haab og Tvivl mødtes i et sønderknust Hjerte, et lønligt Haab om Muligheden af, at han dog maaske - -? Hun turde ikke tænke Tanken til Ende, - men der var dog en Mulighed.

Dagene gled i Haab og i knugende Spænding. Hver Dag, naar Hans Post gik forbi uden at bringe noget Bud, (34) slukkedes atter det lønlige Haab. En smertefuld Skuffelse fulgte altid efter, naar hun hengav sig til de underlige Tanker, at der dog alligevel var en Mulighed. - - -

Dagene gled mod Jul. Forberedelserne til Festen og hendes Gerning i Forretningen optog Tankerne og udløste en Del af Spændingen, som fornyedes. hver Gang Hans Post bragte hende et Brev med Bud fra Verden derude. En sen Aftentime, da hun efter en travl Arbejdsdag var i Færd med at sortere alle de mange Arter af Rationeringsmærker, der ogsaa dengang gav de næringsdrivende meget Ekstraarbejde, blev der banket paa Vinduet. Ængstelig farer hun sammen, men da hun i samme Øjeblik hører en velkendt Stemme derude i Gaarden, en Person, der ønsker at komme ind, gaar hun hen og lukker op for den sene Gæst - "Det er mig!" hører hun Hans Post sige derude i Mørket, "det er kun mig! Der kom nu lige et Kort til dig med det sidste Tog, og jeg vidste jo, Karen Margrete, at det var det, du har ventet paa i lang Tid." - - Hvad var dog dette, et Kort, som hun havde ventet, var det virkelig muligt, at et lønligt Haab skulde gaa i Opfyldelse? – Hun bad Hans Post komme ind til Lyset. Om det virkelig skulle være muligt? Hun kunde ikke taale mere Modgang og Skuffelse. Det maatte være et Budskab fra Børge. Hans Post rakte hende et Brevkort. Det var afsendt fra et Lazaret et Sted langt nede i Tyskland. "Det er fra Børge; han ligger paa et Lazaret og er saaret. – Tak, tak, du store Gud, tak for din Miskundhed," skreg det i hendes inderste Sjæl, men hun var ganske stum, som om hun havde tabt Mælet. Underet var sket, Haabet var ikke blevet til Skamme, Børge var i Live. Lazaretsinspektøren sendte Meddelelse

til Fru Karen Petersen, at hendes Mand, Korporal Børge Petersen, var saaret og indlagt paa Lazarettet i Neuenahr. -

Først i Morgentimerne fandt den forpinte Sjæl Ro i en tryk og sund Søvn. Hun skulde vaagne op til et nyt Liv, til nyt Haab om ny Lykke. -

(35) Dagen gik i spændt Forventning om, hvad der skulde komme. Var Børge blevet Krøbling - eller maaske blind? Ja, Tankerne var nogle slemme Trolde at komme til Rette med, nu da Haabet var blevet fornyet. Men han levede, og om han ogsaa herefter skulde være en Krøbling, en Stakkel. Bare han var i Live, hvor skulde hun være glad og lykkelig! Blot de kun maatte have Lov til at leve sammen og dele Sorger og Glæder med hverandre! -

Endelig, femte Dagen efter, bragte Hans Post det længselsfuldt ventede Brev med Poststempellet "Neuenahr". Men det var jo ikke h a n s Skrift! Paa Bagsiden stod Afsenderens Navn: Korporal Børge Petersen, Krigslazarettet i Neuenahr. - Jo, han levede. En Damehaand havde skrevet Brevet paa Tysk. Det var jo saa naturligt; han maatte være meget syg. - Hun læste paa Tysk:

Kære Karen Margrete!

Jeg ved, at naar du modtager dette Brev, vil du sikkert spørge, hvor jeg har været i den lange Tid, du ingen Efterretninger har faaet. Jeg kan fatte mig i Korthed. Et eneste Ord vil sige alt: I H e l v e d e! Det, vi har været med til siden den Aften, vi gik i Stilling ude ved Ancre, hvor vi skulde afløse niende Kompagni, kan ikke meddeles i Korthed, og det vil sikkert heller ikke interessere synderligt; men jeg maa dog give dig et lille Rids af Begivenhedernes Gang.

Vi laa med vort Maskingevær paa Lyttepost ude ved Pigtraadsspærringen. Ved Hjælp af en Telefon kunde vi give Kompagniføreren Besked om, hvad der skete foran os. Den femte Dag forberedte Tommyerne et Angreb. Artilleriet overdængede os med Granater i samfulde to Døgn. Hele Forskansningen var naturligvis ødelagt. En af mine Kammerater blev dræbt, en anden haardt saaret. Han døde næste Dag. Vi kunde hverken komme frem eller tilbage og maatte se at faa lidt Dækning for Granaterne. Den tredie Dag indledede Englænderne Stormen paa vor Stilling. Vi havde fundet en nogenlunde Dækning i et Hul under en (36) Trærod. Tommyerne løb forbi os uden at opdage vort Skjul. Nedgangen til vor Hule var dækket med Grene fra et Træ, som var væltet. Hvad der egentlig skete, blev vi ikke klar over. Tommyerne havde sikkert taget vor første Linie. Vi turde ikke vove os frem fra vort Skjulested. Det laa jo nu bag Fjendens Linie. Det kneb naturligvis med Provianten, men vi havde rigelig Træning i den Retning og var ikke forvænt. Værre var det med Tørsten. Den var næsten uudholdelig. Den femte Dag efter Stormen aabnede vort Artilleri Skydningen, og man gav Tommyerne tilbage med Renter og Renters Rente, hvad de havde sendt os. Den tredie Dags Morgen gik Englænderne tilbage, sjokkende, løbende, krybende. Nu var Tyskerne i Hælene paa dem. De tog den gamle Stilling tilbage. De engelske Batterier blev nu heller ikke Svar skyldig. De sendte igen en sand Syndflod af Shrapnels og Granater over til os. En Granat slog ned lige ved Nedgangen til vor Hule, og en Splint knuste min Fod. - Hvad der herefter er sket, ved jeg egentlig ikke.

Jeg vaagnede først, da det var mørkt. Jeg laa uden for Nedgangen til vor Hule, og hvad der senere er sket og hvad man har foretaget sig med mig, ved jeg heller ikke; men - i Øjeblikket er jeg ikke ret meget værd. Jeg har været indlagt paa flere Lazaretter, inden jeg naaede hertil. Jeg tænker, at jeg skal blive her indtil videre. --

Kære Karen Margrete, du skal ikke ængstes for mig. Jeg har det jo ellers godt efter Krigsforhold; men lad os takke for det, der er sket. Det er et sandt Guds Under, at jeg ligger her. Jeg haaber snart at høre fra dig, hvordan du og Drengen har det.

Tusinde Hilsener til dig og Drengen fra din trofaste

Børge.

Ja, Underet var sket. Børge var i Live, og med Guds Hjælp skulde han nok blive rask. Om han saa ogsaa var en Krøbling, skulde hun aldrig glemme at takke for, at han var givet tilbage til Liv og Lykke.

(37) - - - Nu gik det mod Jul, den fjerde Krigsjul. Hun og hendes lille Dreng havde fejret Julefesten alene tre Gange. De havde levet i Minderne, Minder om Fortidsglæder og Fortidslykke, og nu var det snart Jul igen. Men denne Gang skulde det være anderledes, nu vilde hun fejre Julen sammen med Far. - Energisk og beslutsom, som hun var, yderligere opøvet i de mange Krigsaar, var det for hende ikke vanskeligt at udtænke en Plan og bringe den til Udførelse. - Hun og Drengen vilde i Julen overraske Fader med et Besøg paa Lazaretten. - -

Lille Juleaftensdag om Morgenens mødte de ved første Tog for at tiltræde den eventyrlige Rejse. Tredive Timer vilde det vare at naa Rejsens fjerne Maal. Et godt Madforraad skulde medbringes, og da særligt, naar de tænkte paa at fejre Juledagene sammen med Far. - Gode Venner og Naboer hjalp til med at udruste dem med de nødvendige Fødevarer, og med ungt og frejdigt Mod steg de med det fjerne Maal for øje ind i Toget. Rejsen skulde give hende nyt Livsmod .

Juleaftensdag i Skumringen naaede hun Maalet. Hun var træt og forkommen. Rejsen havde været anstrengende, men overalt, hvor hun var kommet frem, havde hun mødt hjælp-somme og gode Mennesker. Hun havde fortalt dem om Hensigten med sin Rejse, og de havde alle hjulpet hende til Rette.

Neuenahr er en lille Bjergby i det sydlige Rhinland, et Kursted for Patienter med Sukersyge. Nu i Krigstiden blev alle tomme Bygninger anvendt som Hospital, og det store og flotte Kurhus var Midtpunktet. Med Lethed fandt hun den Afdeling, i hvilken hendes Mand var indlagt. Den store Festsal paa Kurhotellet var indrettet som Sygeværrelse og gav Plads til ca. tre Hundrede Senge. I seks lange Rækker stod Seng ved Seng, optaget af saarede Stakler, der allesammen havde været ude for noget af det, Børge havde fortalt om i sine Breve.

En ung Sygeplejerske bad hende komme nærmere og (38) spurgte, hvem hun søgte efter. - Korporal Petersen! - Ja, det var en af Patienterne i hendes Afdeling. - Jo, han havde det for saa vidt godt. Feberen var ikke helt forbi endnu, og hun mente, at det maaske ikke var saa heldigt, at hendes Patient blev udsat for et Chok, selvom det var en glædelig Overraskelse, for der var jo Grænser for, hvad en syg Mands Nerver kunde holde til. Hun vilde først forberede Manden paa hendes Besøg. - .-

Hun saa hende gaa ind mellem Sengene og saa, at hun talte med en Patient; det maatte jo være Børge. – Nej, nu havde hun ingen Ro. Hun tog Drengen i Armen og stormede frem i samme Retning. – Den blege, syge Mand derhenne med de sorte Skægstubbe, var det - jo, nu kendte hun hans øjne, men hvor var de forandret, og hvor var det blege Ansigt gennemfuret! Det fortalte om uendelige Lidelser, Savn og Elendighed. – Var denne Stakkel hendes Børge? – Hun laa paa sine Knæ ved Sengen, og hun rakte ham sine Hænder. De sidste Kræfter veg fra hende, og hun sank sammen ved Sengens Fod. – Drengen stod forundret og saa paa, hvad der skete. – Denne blege, syge Mand, var det hans Fader?

Hundreder af Mil laa nu mellem dem og deres lille Hjem deroppe i Nord, det Hjem, som de i Fællesskab havde grundlagt og opretholdt. – Bjerger af Lidelser og Frygt var de kommet igennem, skuffede Forhaabninger, Længsel og Bekymringer. De havde oplevet saa meget, som de i deres Ungdomstid ikke havde haft en Anelse om at skulle opleve. – Og nu var de atter sammen. Den Rigdom af Salighed og Lykke, som Gud havde givet dem, kunde opveje mange Timers Sorg og Savn, for nu skulde de fejre Jul sammen i en Rus af Glæde og Lykke.

Udefra lød Orgeltoner. Det var fra den Sal, i hvilken de Patienter, der kunde være oven Senge, opholdt sig. Et festligt Juletræ var blevet tændt, og som en Hymne fra et Englekor bruste Tonerne med Julebudskabet ind til de Stakler, der laa her, hjælpeløse og lidende; men ogsaa de blev grebet af Julens Stemning, og en stille og frydefuld (39) Fred greb dem om Hjerterne, da de hørte det forjættende Budskab, der første Gang lød for Hyrderne paa Marken: Ære være Gud i det højeste, Fred paa Jorden, og Mennesker Velbehag.

Theodorus Mercator.

Det værste, jeg har været med til

Det værste for mig i krigens år ved fronten i Frankrig og i Flandern var ikke strabadserne og selve kampen i frontlinien, men derimod dengang, jeg sammen med mit kompagni blev kommanderet til at skyde nogle belgiske "spioner" i Liège..

Da jeg havde en stor, uforsørget børneflokk, var jeg i efteråret 1916 blevet trukket tilbage fra fronten ved Yser-kanalen og gjorde tjeneste ved jernbanebevogtningen i nærheden af denne bekendte fæstning.

En eftermiddag klokken fire blev vi alarmeret og sattes med fuld oppakning i march mod byen. Vi troede, vi skulle til fronten. Inde i byen kom vi i massekvarter, men klokken fire den næste morgen gik det videre. Vi anede ikke, hvor vi skulle hen; men omsider marcherede vi ind igennem en port og kom ind i et af byens store forter. Vi havde een gang før været på dette forts eksercerplads. – Vi blev samlede ved et skur i et hjørne af pladsen. Det var endnu halvmørkt. En gammel major kom hen til os og meddelte, at vi var udset til at skyde tre belgiske "spioner", som havde været skyld i "mange tyske soldaters død", og derfor var de af en krigsret dømt til døden.

Han udtog nu ti mand til hver af de dødsdømte; de, der havde tjent aktivt, blev udtaget først. Hvis vi ikke parerede orde, skulle "forbryderne" stikkes ned af to unge løjtnanter, der fik overdraget kommandoen. Det ville således være bedre for de dømte, om de blev truffet således, at de var døde på stedet. Vi skulle derfor sigte efter hjertet. – Nogle meldte sig frivilligt til dette modbydelige arbejde. Jeg forsøgte hele tiden under udvælgelsen af (40) skydemandskabet at stille mig bag ved majoren; men da der stadig ikke var nok i tallet, måtte jeg omsider også med i en skydegruppe.

Nu blev de tre arrestanter ført frem, et postbud i uniform, en mand i civil og en kvinde. De førtes af en patrulje; tre mand foran og tre bagved.. En katolsk præst fulgte med dem. Han tog dem til alters. Knælende modtog de sakramentet, medens de hele tiden - fra de kom og til det var overstået - mumlede noget for os uforståeligt, antagelig bønner, på deres mål. Denne mumlen i angst eller trods blev bagefter i lang tid ved med at følge mig både i vågen og i sovende tilstand. Hørte jeg på vagten en fugl eller en anden lyd fra naturen, var det straks de dødsdømtes mumlen, der klang i mine øren og i mit sind.

De tre belgiere var imidlertid blevet stillet et par skridt foran tre pæle. Bag dem var der en skydevold. Fangevogterne trådte til bagfra, to ved hver. Den ene havde et reb, hvormed han trak fangen tilbage og bandt ham til pælen. Den anden havde en klud, som blev bundet for fangens øjne. Så kommanderede de to løjtnanter. Den ene, som kommanderede et "æreskompagni", råbte: "Achtung! Präsentiert das - Gewehr!" Den anden: "Zum Chargieren! Fertig! – Feuer!" – Jeg skulle skyde på den kvindelige arrestant. Det sidste, hun råbte, var: "Vivat la Belgique!" - - De var alle tre døde på stedet. – Vi blev formeret påny og marcherede bort, tilbage til vor vagttjeneste; men det var underlige tanker, der gik igennem mit sind. Dog hvad var der for mig at gøre? Man skulle jo udføre en ordre. - -

Efter en uges tid gentog det samme myrderi sig desværre. Vi blev atter purret ud og måtte af sted til byen og ud til den skumle kasernegård. Nu vidste vi, hvad der forestod. – Denne gang førtes der seks arrestanter frem. De blev ligeledes taget til alters og blev bundet til pælene. Det kneb med at faa tilstrækkeligt kvalificeret skydemandskab frem, for der skulle bruges tres mand. Man så sig nødsaget til at tage nogle rekrutter med, som dårligt (41) nok forstod at håndtere et gevær. Officererne gjorde nu oven i købet den brøler at lade disse rekrutter danne den sidste gruppe i stedet for at fordele dem på alle skyde-grupperne. Majoren var den samme, men løjtnanterne var udskiftede. Den ene af disse var yderst nervøs. Han forsvandt ind i en plantage og kom først farende tilbage lige før aktionen. (Hans oppasser sagde for resten bagefter, at han var kommet tilbage med bukserne fulde.) Kommandoerne lød, og vi skød, den forreste række knælende. Løjtnanten glemte i sin nervøsitet at kommandere os i ro igen. Det gjorde vi så af os selv. Han forsvandt omgående igen. – Det viste sig, at den sidste i fangernes række ikke var død. Kuglerne havde ramt ham i armene og benene og havde strejft hans hoved. En læge løb hen til den faldne for at tilse ham. Først efter tre til fire minutters forløb udåndede han. -

Hvad havde de gjort, de stakkels folk? Vi fik ikke noget at vide om det. De havde elsket deres fædreland og sat deres liv ind for det, det fædreland, som fjenden havde overfaldet. -

Det er det værste, jeg har været med til i krigen. Havde de endda fået lov til at fare imod os, så vi kunne have skudt dem i modværge. Men de stod der så helt værgeløse Og vi skulle skyde dem ned

Jens Jørgensen, Brede.

Indtryk!

En Landevej mellem Riga og Kejserskoven, en Villavej ca. en dansk Mil Nord for Riga. Der kom en Mand gaaende fra Nord, og jeg fra Syd. Han havde købt "Andenken". Det var tyske Hjelme, Bælter og andre Sager fra Slagmarkerne Syd for Byen. Det var i Aaret 1916. Jeg saa lidt paa Sagerne. "Gott mit uns," stod der paa et Bæltespænde.

Saa var der en Hjelm. Christian Dahl, stod der indeni. (42) Der var noget i mig, der ligesom stod stille. C h r i s t i a n D a h l! Det kunde kun være en Sønderjyde. Og igen begyndte Hjertet at bløde, selvom jeg ikke kendte ham. Saa husker jeg en Aften i St. Petersborg i 1918.

Jeg havde været inde i Byen. Hvad saa jeg den Dag? Paa Gaden var det ikke til at gaa. De træbrolagte Gader var brudt op og Træet brændt. Alle Butikker var lukkede, undtagen de tomme, statsautoriserede Brødudsalg. Langs de sønderslaaede Stenfortove stod gamle Generaler og Oberster og solgte Snørebaand og usle Smaatterier. Og Tiggere, Tiggere, Tiggere, hvor man gik og stod. Og elendige, forkomne, frysende og sultne Mennesker. Nu kom jeg tilbage til Hjemmet. Dom Saltykova i Forstaden Novoja Derevnja. Mit Hjerte var tungt som Bly. Ofte havde jeg mødt store Flokke af Krigsfanger, der paa deres Fødder var gaaet fra Sibirien og som nu haabede at kunne faa Papirer til Hjemrejsen. Jeg havde paa Gaden standset en saadan Afdeling ved at raabe: „Ist hier jemand aus Schleswig?" "Jawohl, meine Gnädige," sagde en stor, svær Fyr og sprang frem. "Henne i Lokalet, hvor vi holder til, er en Schleswig-Holsteiner. Hans Navn er Hr. von Sputtel!"

Jeg saa ikke videre begejstret ud, og jeg mødte aldrig Hr. von Sputtel, har heller ikke savnet ham. Der var nemlig ikke en Milliontedel Sandsynlighed for, at han var en dansk-sindet Slesviger.

Naa, saa gik Turen hjem til Dom Saltykova. Men da jeg steg ud af den lille lave "Ismostehik", - en Droske med en Hest og en kaftanklædt Kusk - og gik ind gennem Smedejernsporten, hørte jeg Mandsstemmer synge en af de dejligste Sange, der findes paa denne triste Jord:

»Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud!
Din Trofasthed naar dine Skyer.
Din Retfærdshaand over Bjergene ud
Er strakt over Dale og Byer.«

(43) Tonerne kom ovre fra Sønderjydehuset. Her var paa det Tidspunkt seks danske Nordslesvigere. Det var Begyndelsen til min "Samling," der senere rigt forøgedes. Aldrig har nogen Sang gjort mig saa glad, som denne. "Du kvæger i Ørken den tørstende Sjæl, - Du bjærger den bævende Due" -

Saa mange havde allerede forladt Fangelejren ved Jurjew Polski og var naaet til Petersborg. Flere vilde komme. Der forestod endnu et stort Arbejde med at skaffe dem ud af Landet og hjem til Danmark; men Forberedelserne var gjort, og den samme Gud, der havde givet mig Magt til at være hans Barn, vilde sikkert ogsaa fuldføre Arbejdet. Og Gud være evig lovet, at det gik, som det gik. Ikke en eneste af alle mine sønderjydske Drenge gik tabt.

Der skete mange sære Ting med disse Drengene. Jeg var egentlig mere imponeret af dem, end jeg vilde være ved. Jeg havde nemlig regnet med, at naar man har saadan en Flok Soldater boende i og om sit Hjem, vilde der nok komme Rivninger, Disharmonier og andet at være ked af. Men det kom der aldrig.

Deres Opførsel var m ø n s t e r v æ r d i g! Der var ikke en eneste Grund til Klage. Men der var til Tider lidt at le af. Det hændte f. Eks., at Andres, (senere Sadelmager i Møgeltønder) en Dag gik omkring i et af Slottets Værelser og ryddede op. De kære Drengene havde jo alle faaet et eller andet Job, og Andres var saadan en Slags Kammertjener for mig, Og nede i Haven gik Gaardejer Jens fra - naa, lad mig være barmhjertig og ikke nævne for mange Navne. Og saa paakom der den store Jens saadan en ulidelig Tørst. Han havde banket Gulvtæpper og faaet Støv i Halsen. Og der oppe paa første Sal gik Andres med det røde Haar og de vandblaa øjne og en Ræv bag øret og havde Adgang til baade Skabe og Skuffer. Der var vel nok et Glas Vin at knibe deroppe. Den rare Frue vilde saamænd aldrig tage Andres det ilde op, hvis (44) han udleverede et Glas Portvin. Andres var jo svært i Kridthuset hos baa-de Herren og Fruen.

Som tænkt, saa gjort.

Jens gik stille op ad Trappen, lindede Døren ind til en lille, elegant, privat Spisestue, hvor Andres rumsterede, med Afstøvning. "Hør engang, bitte Andres," sagde Jens, "du gaar jo saadan og lusker over alle Herlighederne. Jeg ser nogle store Flasker derhenne paa et Bord. Der er vel Vin i dem, hwabbehager?"

"Jow", svarede Andres og polerede videre paa en Kaffekande.

"Du kunde nu li'godt la' mig ha' en bitte Snaps, Andres, bare saan en bitte jen," sagde Jens.

"Jow," sagde Andres.

Saa tog han en Flaske, der indeholdt en bestialsk smagende Parfumeessens, skænkede et rigeligt Glas til Jens og pudsede videre, som om intet var sket.

Jens var ikke den Type, der bed en Snaps over i to Dele. Tværtimod! Han skyllede den ned uden Betænkning.

Men saa kom der en Eksplosion. Den smagte som Ild og Gløder, som om alle onde Magter var sluppet ned i hans Mave. Og op for den igen, som et Springvand; ud af Næse og Mund under Spyttten og Sprutten, Banden og Udskæld fløj Parfumen ud over alle Bredder.

"Jow, den bi'er," sagde Andres og pudsede videre. Men store Jens for ned ad Trappen, som om en vis Mand var i Hælene paa ham. Nu var det om at faa Vand til at slukke Ildebranden i Halsen med. Vand, Vand, Vand! Andres kluklo, saa han rystede. Hovedet sank helt ned mellem Skuldrene af bare Grin.

Der var aldrig nogen, der bad Andres om en Snaps mere i Rusland. Aldrig!

Jeg husker Aar derefter, at Jens, Misse Grau fra Pøl og jeg sad i et Hotel i Tønder. Saa fløj det mig (45) uforvarende ud af Munden: "Sig mig, Jens, drikker De endnu Parfumeeks-trakt?"

Det gav et voldsomt Gip i Jens: "Nej, saa skulde da Katten tage Andres, at han har fortalt Dem det!"

Jens var "store" Jens. Der var ogsaa en "lille" Jens. Det var Jens Nicolajsen fra Bredebro. Han var 17 aar gammel. Saa vidt jeg husker, havde han ca. 4-6 Ugers Uddannelse som Soldat bag sig og havde da, som han selv sagde, aldrig gjort en Kat Fortræd heller.

Jeg husker en Aftenstund, jeg kom til at høre en Samtale mellem alle disse Krigshelte. De sad i "Dom Saltykova"s Køkken sammen med de estniske Piger. De følte sig ligesom beslægtede. Dannebrog var jo faldet ned i Reval, og i de 200 Aar, Reval var dansk, var meget Blod blevet blandet mellem Estere og Danskere.

Nu talte vore Sønderjyder om, hvem der havde været den største "Helt" i Krigen. Den største var den, der havde skudt mindst.

"Jeg skød al tid min Bøsse af for højt," sagde en.

"Jeg skød altid for lavt," sagde en anden.

Men en af dem sagde slet ingenting.

"Hvorfor tav De stille," spurgte jeg ham senere. "Æ skjø en Rhinlænder," sagde han. Det var en af Tyskernes egne Officerer, som han paastod at have skudt. Men om det var sandt eller Pral, skal jeg ikke kunne sige.

Men jeg tænkte mit.

Med den Slags Soldater i Hæren var det tyske Rige ikke tjent. Dem maatte de hellere lade os faa tilbage. Det fik vi da ogsaa.

Jeg kunde fortælle Navne og Bopæl og mange sjove smaa Historier fra de Dage; men jeg vil lade det blive ved en Hilsen, saadan en rigtig stor og kærlig Hilsen til jer allesammen, I, som lever endnu, fra hende, der i St. Petersborg i 1918 var saadan en Slags Mor for jer. Hun har et andet Navn i Dag. Hun hedder

E b b a L a u n s b y.

En Luftskipper fortæller

(46) I Sommeren 1917 flyttede vi en Del rundt i Champagnen med vor "Ballonzug 33". Et af de Steder, hvor vi var længst, var i en Ballonstilling i Nærheden af Landsbyen Bethentville sur Suippe. For at beskytte Ballonen mod Sol og Regn og maaske lige saa meget for at give os noget at bestille paa Regnvejs- og Taagedage, naar Ballonen ikke kunde gaa op, fik vi Ordre til at bygge en Hal, - i Dag vil man vel nok sige: en Hangar. Da jeg var "Bautekniker" i Civil, blev jeg sat til at forestaa denne Opgave. Inde i Bethentville fandt vi en Fabriksbygning, der var brændt; men Tagkonstruktionen, der bestod af Polygonbindere af Vinkeljern, kunde bruges til vort Formaal. Vi rettede den ene Side af Tagbinderen ud, saa de to lange Sider blev parallelle, og fik saaledes en fin Stræbesøjle, og ovenpaa to af disse satte vi saa en almindelig Polygonbinder. Søjlerne blev spigret fast til nedgravede Jernbanesveller. Over Binderne lagde vi Lægter, Brædder og Pap. Paa medfølgende Billede kan man se, hvor elegant en Konstruktion det blev. Hjemmefra fik jeg sendt Regnestok og statistiske Tabeller, og aldrig i mit Liv har jeg haft det saa nemt med de overordnede og tilsynsførende Myndigheder og- Byggeautoriteter, for naar mine Beregninger var udført paa et Stykke Kladdepapir, var Tilladelsen i Orden, og Byggeriet kunde begynde.

Jeg husker fra den Tid, at jeg engang var hos Tandlægen, som havde Kvarter et Stykke bag ved Fronten. Paa Tilbagevejen fandt jeg paa Landevejen et Eksempplar af den danske Avis "Politiken", kun en Uges Tid gammel. Jeg faldt over den med stor Begærighed; men hvor blev jeg skuffet! Det var den Avis, der meddelte Resultatet af Folkeafstemningen i Danmark om Salget af de vestindiske øer. Hvor blev jeg ked af det, da jeg læste, at saa stort

et Flertal af den danske Befolkning var villig til at stryge Flaget paa denne Besiddelse - og det oven i Købet for Penge.

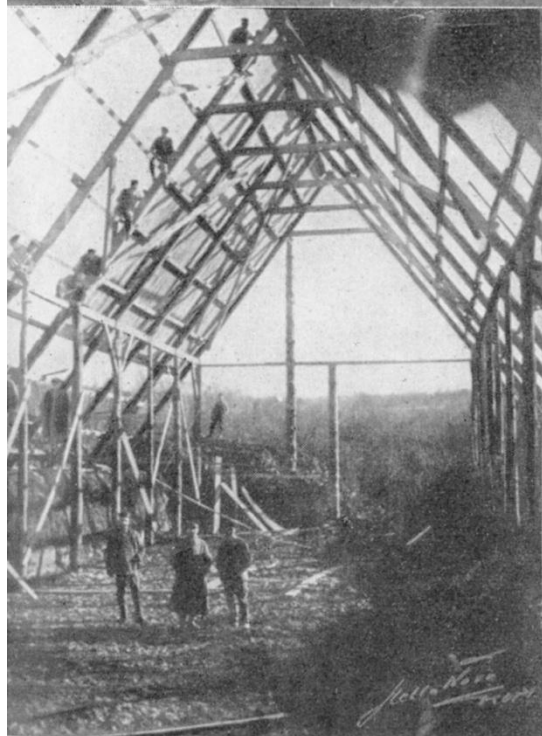
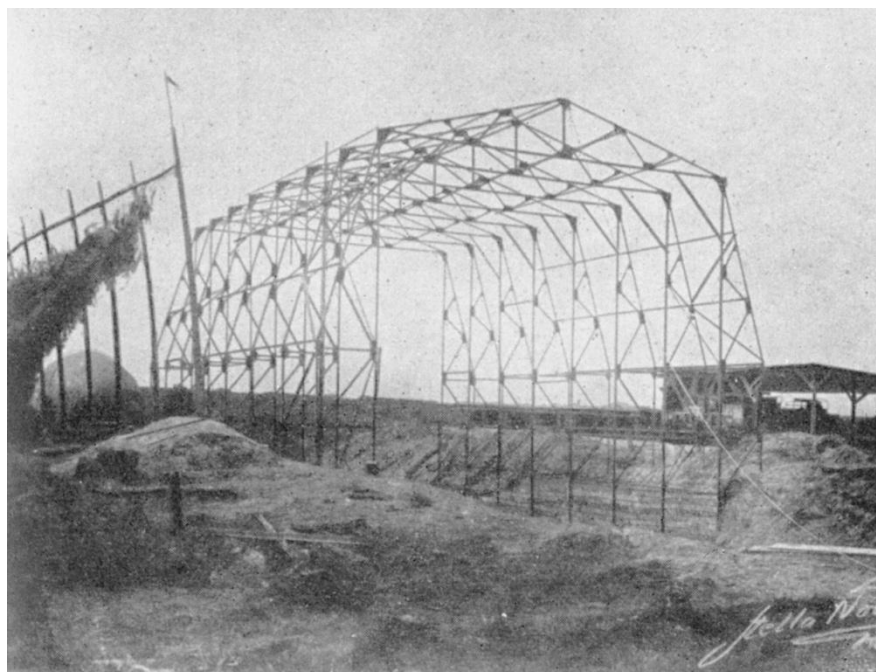
(47) Her i Champagne skete det ogsaa, at jeg for første Gang spiste Hundesteg. En af Løjtnanterne havde en Hund, der hed Karo. Den var i god Foderstand. En Sachser havde faaet øje paa den, og da man siger, at de fleste Haresteg, man dengang spiste i Dresden og Leipzig, i levende Live havde gaaet rundt paa Tagene og sagt Miav, Miav, var det jo ikke noget særlig nyt for ham, og hans Tænder løb i Vand ved at se denne Hund i disse paa Kød og "Fettigkeiten" saa magre Tider. Han fik den aflivet, og en lille Kreds af Kammerater blev indbudt til Festmiddag paa Karo. Jeg maa sige, den smagte egentlig rigtig godt. Jeg fik et Stykke Ribbensteg og et Stykke Nyresteg, godt med brun Vov-Vov Sauce til. Havde jeg ikke vidst, at det var en Hund, vilde Stegen have smagt endnu bedre. Dog har jeg aldrig senere gjort Forsøget om - trods det, at min Pudel, Skipper, for Tiden er i lækker Foderstand. Episoden bevirkede, at en af vore Kammerater, en Mecklenburger, besteg Pegasus og "begik" et meget morsomt Digt, i hvilket han i Wilhelm Busch-Stil kvad om dette Hundedrama ved Vestfronten.

Digtet gav samtidig et godt Billede af den modererede Utilfredshed, der allerede dengang herskede blandt Soldaterne.

I Slutningen af August skulde vi til et nyt Sted igen; men forinden blev man enig om, at vi skulde underkastes en Generalappel, for at vi kunde rejse som ordentlige Soldater. Vi paa Telefon- og Kortstuen skulde ogsaa stille. Men, oh Skræk, - da jeg skulde til at se igennem Løbet paa min Karabin, var Løbet lukket med Snavs. Naa, jeg fik stødt Hul igennem, men saa viste der sig Gravrøst og sorte Pletter og alt muligt andet. Ja, - tænkte jeg, - den hurtigste Maade er vist i dette Tilfælde at skyde en Serie Skud igennem Bøssen, - og jeg drog saa af Sted en 500 m bort til et lille Krat, hvor jeg skød en rammefuld skarpe Patroner op i Luften. Og da Løbet saa bagefter blev renset og indfedtet, var det meget fint og gik godt igennem Appellen. Det er den eneste Gang i de 3¼ Aar, jeg var tysk Soldat, at jeg har skudt med skarpt, naar lige undtages Rekruttidens Skydeøvelser. At vi skød med Artilleriet, er en anden Historie igen, - som Kipling siger.

I Slutningen af August 1917 blev vi flyttet ned foran Verdun, paa den østlige Side af Meuse. Vi blev anbragt en 5-6 km bag forreste Linie i nogle store Skove. Jeg synes aldrig i mit Liv, at jeg har været i mere intim Berøring og Kontakt med Naturen end i de ca. seks Uger, vi var der. De ikke saa tætbevoksede Steder af Skoven var fyldt med Hindbær- og Brombærkrat med Bær paa. Der var ogsaa Skovjordbær, tror jeg. Solen skinnede hele Dagen, og der var varmt uden at være for varmt. Vi havde bygget os et stort Telt paa den bare Jord og faaet lagt vore Telefonforbindelser til Divisionen, Artillerikommandøren og de to nærmeste militære Centraler, ag vi var saa heldige, at Ballonen med hele Mandskabet og Officerer et Par Dage efter flyttede et Par Kilometer længere bort til en bedre Opstigningsplads. Men da vi nu engang havde var Telefoncentral installeret, skulde vi ikke flyttes. Min Kammerat og jeg var altsaa helt uden for Syns- og Rækkevidde. Vi skulde kun passe Telefoncentralen, og vi gik halvnøgne omkring og gjorde, hvad vi selv vilde. Men hvor længe var Adam i Paradis?

En Dag, jeg gik paa Opdagelsesrejse, ser jeg et lille Kommando paa en halv Snes Artillerister, der er ved at sætte store Beggryder op med en 50 m Afstand, ikke mere end en 100 m fra var luftige Bungalow. - "How, Kammerater," siger jeg, "hvad laver I her?" - Ja, de var ved at sætte disse Beggryder op i en stor Halvkreds, for inde i Halvkredsen var der paa

Ballonhallen
i jern — under
opførelse

Ballonhallen
— i træ — under
opførelse

*Torvet i
Brzezany*

Kvindelige skønheder i Galicien.

et nyt anlagt Jernbanespor ankommet en paa Jernbanevogne monteret 21 cm Skibskanon. Den skulde til at beskyde Verdun, og naar den skød, skulde alle disse Beggryder tændes for at "forneble" Stillingen; saa Franskmændene ikke kunde observere, hvor den stod. Hver Dag, naar den var færdig med at skyde, skulde den pr. Lokomotiv trækkes ud af Stillingen, for at Franskmændene ikke skulde ramme den (49) ved Strø-Beskydning. "For," sagde han, "Franskmændene vil jo gøre alt, for ved hjælp af Lydmaalere og meget andet at finde ud af, hvor den staar. Men det bliver svært, og det mest sandsynlige er, at de saa samler en Bunke Artilleri og beskyder det Omraade, som de formoder, Kanonen staar paa, i Haab om at ramme den." - "Naa," sagde jeg, "det er jo kønne Udsigter! Jeg maa ned og se paa Kalorius. Ca. 500 m fra Gryderingen fandt jeg Skibskanonen; gigantisk langt forekom Løbet mig. "Naa," spurgte jeg, "hvornaar er I klar til at skyde?" - "I Morgen!" var Svaret. Man fortalte mig, at de i alt var lige ved 200 Mand for at betjene Kanonen. Om det nu var Løgn eller Latin, skal jeg lade være usagt.

Jeg skyndte mig hjem til vort fredelige Telt og fortalte min Kammerat, hvorledes Udsigterne var. Vi fik travlt med det samme med at grave os et Par Meter ned i Jorden for i hvert Tilfælde at være sikret mod Sprængstykker, naar Franskmændene begyndte at skyde.

Dagen derpaa - om Formiddagen, da jeg sad og passede Telefonen - meldte Skibskanonnens Kommandant sig hos vor nye Ballonzugfører, Lt. Klister, og meddelte, at han af Artillerikommandøren havde faaet Ordre til at søge Kontakt med os, da vi skulde være Observationsballon for dem for de Maal, han havde faaet opgivet at skulle beskyde i Verdun.

Maal 1: 3 Skud mod en Badeanstalt og Bro ved Meuse inde i Verdun.

Maal 2: 3 Skud paa en tidligere Skolebygning paa et nærmere betegnet Sted inde i Verdun, der nu var kendetegnet som Lazaret ved et stort rødt Genferkors paa Taget og med et do. i røde Mursten paa hvid Sandbund i Gaarden, og

Maal 3: 3 Skud mod et Vejkrjyds lige udenfor Verdun.

Jeg spidsede øren. Jeg kunde ikke lide Maal 2, og det kunde vor Lt. Klister heller ikke. "Hør, Hr. Kammerat," sagde han; "det kan da ikke passe med Maal 2! Mon der ikke foreligger en Fejltagelse her?" "Nej," sagde (50) Kommandøren, "det gør der ikke, men det glæder mig, at De reagerer paa samme Maade som jeg. For da jeg fik Ordren, sagde jeg det samme som De, men saa oplyste Artillerikommandøren mig om, at de ogsaa der havde været forbavset, da de fik Ordren, og de havde ringet op til højeste Kommandosted. 5. Arme i Rethel, men der faaet en over Næsen; de skulde bare udføre Ordre og ikke spørge. Men Artillerikommandøren havde bedt Kanonkommandøren, om han ikke ogsaa kunde gøre et Forsøg paa at faa denne famøse Ordre omstødt. Han havde saa ringet til sin højeste Instans, men der faaet Ordren bekræftet, dog med den Forklaring, at det skulde være en Slags Gengældelsesakt, fordi franske Flyvere for et Par Dage siden om Natten havde bombarderet et tysk Lazaret oppe i Nærheden af Sedan. Kanonkommandøren vilde dog gerne røre mere op i den Sag, for den franske Bombning kunde jo være sket ved en Fejltagelse, og han vilde derfor bede vor Fører om at tale med sin højeste Instans, om denne Ordre ikke kunde omstødes.

Og saa begyndte vor Telefon at gløde. Jeg fik efter Ordre Forbindelse med "Koluft" (Kommandør der Luftstreitkratte) ved 5. Arme. Herfra forsøgte man ogsaa at indvirke paa højeste Sted, hvorfra Ordren var kommet, men ogsaa de fik en Næse og lod selvfølgelig Næsen gaa videre til Lt. Klister. Og saa var der ikke mere at gøre. Ordre var Ordre.-

Nu forstod jeg ogsaa bedre det første Maal. For egentlig var det da det rene Galimatias at skyde med en saa stor og dyr Kanon paa en Badeanstalt og en Badebro. Det var som at skyde Spurve med Kanoner. Men det var naturligvis Mening, at nu skulde Franskmandenes sanitære Indretninger ødelægges. -

Kl. 1¼ om Eftermiddagen gik vor Ballon i Vejret for at være Observatør og Korrektør for Skibskanonens tre mindre glørværdige Maal, og jeg maa sige, vore Officerer var ikke stolte over Opgaven. Kl. 2 begyndte Skydningen, og efter hvert Skud kom den lakoniske Meddelelse (51) fra Observatøren: Schuss sitzt! Det viser jo, hvilken fin Mekanisme en saadan Skibskanon er, og med hvilken Præcision den kan indstilles paa Landjorden.

Kl. 1½ havde man tændt alle disse Beggyder, og der var tyk Luft omkring os. Vi sad med daarlig Samvittighed i vort Hul og rystede for det, der kunde komme om et Par Dage.

Næste Formiddag ringede Kanonkommandøren igen og opgav tre nye Maal for Eftermiddagens Skydning, som igen skulde begynde Kl. 2. Denne Gang var det mere fornuftige Maal.

Kl. 2 sad jeg igen ved Telefonen og hørte igen Kommandoerne: Schuss kommt! - Schuss ab! Men det var det underligste Skud, jeg nogen Sinde har hørt. Det gav ikke saadant Rabalder, som Skuddene Dagen i Forvejen, men det lød saa underlig tomt, og i samme Øjeblik raslede nogle Sprængstykker igennem Luften. Et Øjeblik efter hørte jeg Aarsagen. Det var en saakaldt "Frühkrepierer", der var eksploderet inde i selve Røret. Den havde foraarsaget en stor Bule i Løbet, og Projektilet var sprøjtet ud til alle Sider af Mundingen.

Dagen efter drog Skibskanonens med samt dens Betjening af Sted. Kanonen skulde til Krupp og Mandskabet sandsynligvis i en Forstærkningslejr. Og hvem der var glade? Det var vi! Nu kunde vi igen aande lettet op og nyde Naturen og Skønheden. -

I Midten af Oktober blev vi forflyttet til Ardenerskoven, til Egnen omkring Vouziers. Der var vi til omkring 1. December; saa kom vi i Ro bag ved Fronten i en lille Landsby Yvernaumont, ca. 11 km Syd for Charleville, hvor vi var Julen over. En 5-6 Stykker af os blev indkvarteret hos et ældre fransk Ægtepar, der havde en lille Gaard. I en af deres Stuer fik vi indrettet Telefoncentral. Min Bror Magnus, der som Infanterist var blevet haardt saaret i Foraaret 1915 i Præsteskoven, var efterhaanden blevet nogenlunde rask og forrettede Telefontjeneste oppe i en lille By, Eecloo, i Belgien. Vi fik os mangen en (52) Passiar paa Dansk i Telefonen, og han var saa usandsynlig dristig, at han forlangte la Gespräch, naar han ikke kunde komme igennem alle de Telefonforbindelser, der skulde til. la Gespräch havde Forret for samtlige Telefonsamtaler, da den kun maatte benyttes som Flyvervarsel eller de helt store Hovedkvarterers vigtigste Samtaler. Ogsaa Juleaften ringede han mig op paa denne Maade, for at vi kunde ønske hinanden glædelig Jul paa Dansk.

Paa det Tidspunkt stod jeg ogsaa i livlig Brevveksling med min Broder Jens, som nu er Overlærer i Graasten. Han laa ved Asfeld la Ville. Jeg fik udvirket en ekstra Orlovstjeneste paa 3 Dage for at besøge ham og var saa heldig at ankomme en Eftermiddag, da Afdelingen om Aftenen kom tilbage fra en tre Ugers Tur ved Fronten. Min Bror var Skytte ved Maskingeværafdeling 69. Nej, - hvor var de snavsede og lusede! Vi havde selvfølgelig ogsaa Lus, og det var saamænd ikke saa længe siden, jeg havde lysket min Sveater og der fundet et Par saa store og fede, at jeg væmmedes ved at tage dem mellem Neglene. I Stedet for gik jeg udenfor og satte dem i Sneen. Men her var der Graabasser af en hel anden Størrelsesorden.

Hvor priste jeg min Lykke, at jeg var blevet Luftskipper og paa den Maade slap meget nemmere og lettere gennem disse Krigsaar. Min Bror havde en god Kammerat, og ogsaa

den bedste Ven, i Jes Lauritzen fra Hammelev, nu Gaardejer i Bramdrup, ag ham lærte jeg ved den Lejlighed at kende. Den følgende Formiddag var vi alles ammen til Aflusning, men jeg tror nok, at jeg drag af Sted med flere Lus, end jeg var kommet med. Dag var det jo en dejlig Oplevelse at være sammen med ens Bror et Par Dage. -

Vi havde oprettet en lille Sangforening paa ca. 40 Medlemmer, og vi øvede os paa alle mulige Sange i Anledning af Julen. Juleaften lagde vor Tropsfører Beslag paa Kirken, og her blev holdt Julegudstjeneste. - En af vore nye Løjtnanter, Lt. Bäumer, var protestantisk Præst, og han holdt en lille Juleandagt. Der var stillet et (53) Gavebord op inde i Kirken, og vi fik hver en lille Gave. Bagefter sang Sangforeningen. Jeg synes nu ikke, at en af Sangene med Omkvædet: "Wirt, roll das Fass herein, heut wollen wir lustig sein, heut ist heut" just passede til denne Lejlighed og i disse Omgivelser.

Vi havde ogsaa lavet et lille Schrammel-Orkester. Jeg spillede 2. Violin. Det var helt morsomt en Gang imellem at lave ordentlig Støj. - Vore Værtsfolk fik tildelt Levnedsmidler fra den amerikanske Hjælpekomite. der fordelte Levnedsmidler. Jeg tror, det var over Holland, disse Levnedsmidler uddeltes til de franske og belgiske Familier, der var bosat i det af Tyskerne besatte Omraade. Ofte lugtede det noget saa dejligt af frisklavet, ægte Kaffe, og vi gik og snøftede Lugten i os. En Søndag Eftermiddag, da det igen lugtede noget saa livsaligt af Kaffe, sagde jeg til et Par af mine Kammerater, der var hjemme den Eftermiddag: "Hør, nu skal jeg prøve paa at skaffe os alle en Kop god Kaffe, men I maa love mig at finde jer i, hvad jeg foretager mig, og I maa love mig at holde absolut tæt med det." Ja, der var ja ingen Ende paa, hvad de vilde love og finde sig i, hvis de kunde faa Kaffe. Saa hentede jeg min Violin ned i Stuen, hvor vi sad ved vor Telefoncentral. Værtsfolkene opholdt sig sammen med nogle Gæster i den anden Stue ved Siden af. Og saa spillede jeg Marseillaisen med Fynd og Klem og al den Følelse, jeg kunde lægge i min Præstation. Da jeg havde spillet tre Vers, holdt jeg op. Nu skulde Virkningen vise sig. Jo - rigtigt, et Øjeblik efter gik Døren op, og vi blev inviteret paa dejlig Kaffe og Kager i lange Baner.

I Januar Maaned 1918 blev vi sat i March til en lille Landsby, St. Marceau, der laa en ca. 5 km Syd for Charleville paa Toppen af en lille, stejl Bakke. Det var en morsom, gammel By med Slot og Kirke og delvis med Mur eller sammenhængende Bygninger omkring hele Byen. Jeg tror, der boede et Par Tusind Mennesker i den. Her skulde vi med var Ballon deltage i en Efterretningsskole; der var baade Flyvere og Lyd-Maaletrop og andre (54) beslægtede Afdelinger. Det var nærmest en Skole for Officerer; vi andre var bare med. Til Undervisningen skulde de forskellige Formationer selv bidrage ved at fortælle om deres Virkemaade og Resultater, og der opstod naturligvis et sandt Kappestræb med at komme til at fortælle, hvor dygtig og uundværlig netop denne eller hin Formation var. Vor Lt. Klister holdt sig heller ikke tilbage, og vi maatte lave nogle Statistikker, der viste, hvor mange Indskydninger paa hvor mange forskellige Maal med hvor mange forskellige Kanoner vi havde udført, hvor mange Gange vi havde observeret fjendtlige Batteristillinger, Troppe-transporter eller Troppesamlinger og meget, meget andet. Da der var et Lysbilled-Apparat til Afbenyttelse, kom Løjtnanten i Tanker om, at han vilde have disse Statistikker overført paa Glasplader, saa man rigtig kunde slaa Konkurrenterne ud, og der skulde oven i Købet skematiske Tegninger med, der viste Ballonens forskellige Dele. Jeg blev sat til at udføre ogsaa disse, men sikken et Arbejde det var med at tegne eller skrive det paa Glasplader. Tuschen vilde ikke bide paa Glasset. Jeg klagede min Nød til en Glarmestersvend. Han lavede en Slags fin, klar Kit, der ganske tynd blev paasmurt Glasset. Naar saa Tegningen blev lagt nedenunder Glasset, gik det ganske fint med at trække Tegningen op med Tusch

paa Glasset. Til rette Tid var alle Glasplader færdig, og jeg afleverede dem til Klister. Næste Dag lod han mig kalde og fortalte, at han havde haft mægtig Succes med sit Lysbilledforedrag, og det skyldtes ikke mindst mit Arbejde, og nu vilde han gerne gøre noget for mig. Han kunde ikke forstaa, at jeg, som nu havde været Soldat i tre Aar, stadig kun var "ganz gemeiner" Luftskipper. Han vilde sørge for, at jeg blev forfremmet til Gefreiter. Et Par Dage efter sagde han til mig, at nu havde han undersøgt Sagen, og Grunden til, at jeg ikke var blevet forfremmet, var den, at jeg var "vorbestraft". Jeg havde to Gange siddet tre Dage paa Vand og Brød hos hans Forgængere. Ja, sagde jeg, det er (55) der jo ikke noget at gøre ved; jeg er ogsaa godt tilfreds med, som jeg har det.

Men da vi den 27. Januar 18 var opstillet til Parade paa "Kaisers Geburtstag" blev jeg kaldt frem for Fronten og blev udnævnt til "überzähliger Gefreiter". Det er det højeste, jeg har drevet det til hos Preusserne efter næsten fire Aars Krigstjeneste.

Da Skelen sluttede ved Udgangen af Januar, blev vi liggende endnu et Stykke Tid i St. Marceau, og da vi intet havde at bestille, blev vi sat til at bygge en Ballon-Hangar igen. Da jeg tidligere havde ledet Opførelsen af en saadan, blev jeg igen sat til at lede Arbejdet. Det var jeg nu ikke glad for, for jeg fjælede mig daglig noget saa dejligt ved Telefonen, hvor vi spillede Skat næsten til Bevidstløshed. Men det var der jo ikke noget at gøre ved; ud maatte jeg. Vi byggede den denne Gang af Træ, og et Billede vedlægges af vor fine Præstation. Hvor var det et væmmeligt Vejr med Regn og Snedag dengang - og en lang Marchtur frem og tilbage. Men i Nærheden laa et dejligt Soldaterhjem og et Lazaret, hvis Kantine bestyredes af to ganske unge, usædvanlig smukke Sygeplejersker, to Komtesser fra Westfalen, blev der sagt. Og naar vi kunde slippe bort fra Arbejdet, sad vi der og nød Tilværelsen. Men vor Løjtnant Küster havde ogsaa opdaget de to Damer, og efterhaanden blev det ikke saa godt et Opholdssted for os, da han var der tidligt og silde. Han gjorde vældig Stormkur til Sygeplejerskerne, og tit om Aftenen, naar jeg var hjemme ved Telefonen, ringede han dem op, og han indledede oftest Samtalen med: Hier ist Leutnant Küst - er? Og saa drillede Damerne ham med, at de slet ikke kunde forstaa ham eller blive klar over, hvem han var. -

Den 1. Marts 1918 fik vi Marchordre til Picardiet for at deltage - som det senere viste sig - i "Kaiseroffensiven",

Men det er en anden Historie.

A. P. A n d e r s e n, København.

Ingenmandsland

(56) Ingenmandsland er et mærkeligt Emne at skrive om, for hvem kender hele dets Uhygge, alle de Rædsler, her er udspillet? - Det gør ingen; men enhver, der i Aarevis har ligget i forreste Linje, kender dog noget til Begrebet. Disse Folk var det, der med et Slang-udtryk blev kaldt for. "Gravsvin", et Udtryk, der ikke var helt misvisende. Der er ikke mange af dem. De blev i Reglen ramt, før de naaede at blive fortrolige med de mystiske Forhold derude. Der er dog enkelte, og de kender Ingenmandslandets Mysterium.

Naar man kom i en ny Stilling, var Terrænet mellem Skyttegravene altid det, der først meget indgaaende blev studeret. Det gav altid et temmelig sikkert Fingerpeg om Stillingens Karakter. Det varede kun faa Dage, før man kendte hver Kanon paa Afskuddet, og man forstod at udnytte de Dækningsmuligheder, der forefandtes.

Nu var der meget stor Forskel paa Ingenmandslandene, men de havde et tilfælles, de var dødsens farlige at læres i; her gjaldt det mig eller dig. Ved Krigens Begyndelse eksisterede Begrebet Ingenmandsland næsten ikke. Der kunde være flere Kilometer mellem de forreste Linier, men disse vrimlede med Patuljer. Ingenmandsland var intet fast Begreb. Jeg har endog set, at en "Eisenbahner" kørte sit Tog midt ud i Forterrænet; men det kan nok være, han kom tilbage i en Fart, vistnok med adskillige Huller i Lokomotivet.

De egentlige Skyttegrave tog først Form efter Tilbagoetog fra Marne. Det var nu ikke saadan, at de var færdige til at flytte ind i, som i en anden Lejlighed. Begyndelsen var Granathuller, der udvidedes til Siderne og bagud. Tyskerne tabte Marneslaget, men beholdt den Fordel at kunne anlægge Skyttegravene, hvor Terrænet egnede sig bedst for Forsvaret. Tyskerne anlagde deres Grave, og Franskmændene arbejdede sig saa langt som muligt frem imod dem. De første Grave, vi kom i, besatte vi i (57) Slutningen af September 1914. Det var efter Tilbagoetog. Det var i Nordenden af Præsteskovene ved Byen Fleury. Vi afløste nogle Badensere. Man raadede os til at tage noget Halm med, da det kunde være vaadt og koldt om Natten. Egentlig var der slet ingen Skyttegrave endnu, langt mindre Løbegrave og Dækninger. Man sad sammenstuvet i udvidede Granathuller, og Færdslen derud, ligesom ogsaa Fremføringen af Ammunition og Forplejning foregik over aaben Mark om Natten, mens Kuglerne peb om ørerne. Jeg kom til at ligge i et Hul sammen med Hans Detlefsen fra Simmersted samt Kompagniføreren og en Hornblæser. Kompagniføreren var ny, den første var faldet. Vi mistede for Resten fire Kompagniførere kort efter hinanden. Kompagniføreren og Hornblæseren sad oppe paa Dækningen og spejdede ivrigt optaget efter Franskmændene, der var næppe hundrede Meter borte. Hans og jeg maa have været overtrætte af Marchen; vi havde i hvert Fald lagt os paa vor Halm og var faldet i Søvn. Vi blev dog ublidt vækket af et Brøl fra Kompagniføreren: "Hvilken Ligegyldighed at sove hundrede Meter fra Fjenden!" Det havde han endnu aldrig set! Vi skulde i Grunden skydes, men nu kunde vi gaa Patulje mod Fjenden. Vi skulde blive borte en Time og udforske, om Fjenden holdt Skoven foran os besat. -

Vi krøb op af Hullet og over mod Franskmændene. Der var ret højt Græs, saa der var Dækning nok, især da det var mørkt. Vi var ikke kommet ret langt, før vi tydeligt kunde høre Franskmændene skælde hinanden ud. De var just ikke lydløse. Vi kom til en Sænkning i Terrænet, hvor der var Ly for eventuelle Kugler. Her var en fransk Kavalerist blevet skudt. Ved Saddeltøjet hang en mægtig Feltflaske, der var fyldt med Brændevin. Den var meget velkommen, for tørstig var man jo altid. Vi blev hurtigt enige om at lade Franskmændene passe sig selv. Vi lagde os i Græsset og lyttede efter deres Banden og Skælden. Da Timen var omme, kom vi tilbage og afleverede en dramatisk Beretning om, at Skoven vrimlede med (58) Franskmænd. Vi fik Syn for Sagen den næste Dag, for da angreb de os nemlig med en hel Bataillon. De maa ikke have mærket vor Tilstedeværelse, for de havde Flanken imod os og angreb nogle Tropper, der laa ca. fem Hundrede Meter fra dem i en Lavning. Kompagnichefen kommanderede: "Fyr!" Det var et grufuldt Syn at se. Hver Kugle kunde ramme en tre-fire Mand, og det var umuligt at skyde forbi paa den Afstand. De forsvandt naturligvis ind i Skoven igen, men mange blev liggende. Et Held for dem var det endda, at vort Artilleri ikke var kørt i Stilling endnu. - Der gik en Flok Faar i Forterrænet.

De blev skudt ved samme Lejlighed, men dem bjærgede Fransk mændene sammen med deres faldne. -

Der kunde ske mærkelige Ting i Ingenmandsland. Jeg husker fra en tidligere Lejlighed ved Byen Luneville, at vi skulde foretage et natligt Angreb. Forterrænet var ca. fire til fem Kilometer bredt, og de forskellige Kompagnier løb i Rundkreds og beskød hinanden. Der var enkelte Kompagnier, der havde mistet over hundrede Mand, og der havde overhovedet ingen Fransk mænd været. Vi var dengang tildelt et bajersk Arme korps, og da vi igen forlod dem, sagde Bajrerne: "So'n Saupreuss!" - De kunde i Forvejen ikke udstaa os.

Ved Fleury tog det Fransk mændene kun et Par Dage at faa anlagt Skyttegrave. De angreb ret snart igen, og denne Gang med rigtig Front; men trods det gik det galt for dem. De mistede flere Hundrede Mand, der blev liggende i Ingenmandsland, der her var 70-80 Meter bredt. Paa dette Sted forblev Fronten paa samme Sted lige til 1918, da Amerikanerne løb den over Ende. Alle de faldne Fransk mænd var blevet liggende. Man skulde tro, at de vilde forpuste Luften, men Naturens Sundhedspoliti - alle Slags Smaadyr - havde i utrolig kort Tid forandret de faldne, saa kun Uniformen var tilbage, barmhjertigt dækkende nogle hvide Knogler.

Forholdene var saadan dengang, at vi hver Dag havde Tab, baade af faldne, saarede og ikke mindst syge Denne (59) Afgang skulde jo erstattes, for at vi fortsat kunde besætte Stillingen, og vi fik af og til Forstærkning fra Garnisonen. Disse nye Folk var jo ikke indlevet i Forholdene i Skyttegravene. Jeg hørte en Dag en af de nye, der i fuld Alvor paastod, at Ligene derude i Ingenmandsland var ved at blive levende igen, han havde tydeligt set dem bevæge Arme og Ben. Paastanden var i og for sig heller ikke urigtig, men det skyldtes Rotterne, der vrimlede inde i Uniformen og gnavede Kød af de faldne, saa det til Tider kunde se ud, som om de bevægede Lemmerne.

Jeg husker, at der engang kom en Journalist fra et Blad. Han vilde fotografere de faldne og havde faaet sit Apparat anbragt oppe paa Dækningen, og nu vilde han selv derop. Et behjertet "Frontsvin" fik ham dog halet ned i Tide, før han fik en Kugle i Panden.

Der blev af hvert Kompagni udtaget en fem til seks Mand, der blev sammensat til en Pioneerkommando. De havde til Opgave at udbedre Stillingen og at anbringe Pigtraad foran Graven samt at indbygge Skydeskaar af Staal. Saadan kom det, at jeg næsten hver Nat havde mit Arbejde i Ingenmandsland med at anbringe "Spanske Ryttere" eller indbygge Skydeskaar. Det var ikke hyggeligt at færdes mellem de faldne, og de franske Kugler peb os om ørerne. Hver Gang, der blev afskudt en Lyspatron, maatte vi smide os ned for ikke at blive set. Bedst gik Arbejdet, naar ogsaa Fransk mændene anbragte deres Pigtraad, for saa blev der ikke skudt fra nogen af Siderne. Parterne var da ikke længere fra hinanden, end at vi kunde bombardere hinanden med Jordklumper, for det meste som et Udslag af Humør. En Nat maa Fransk mændene være blevet opmærksomme paa os. De aabnede Ilden imod os, og Tyskerne troede, at det var Indledningen til et Angreb. De skød igen. Vi kunde kun trykke os ned i Granathullerne og lade Kuglerne gaa henover os. Artilleriet greb til vor Lykke ikke ind. Der skete heller ikke andet, end at een blev nervøs. Han løb over til den tyske Stilling og sprang ned (60) i den. Han var saa uheldig at springe lige ned i en opplantet Bajonet og blev spiddet.

Efter at have deltaget i den franske Foraarsoffensiv i Paasken 1915, hvor vor Division havde ligget i Brændpunktet og mistet omkring ved Halvdelen af Mandskabet, kom vi til en rolig Stilling ved Moesekt. Her var Ingenmandslandet to Kilometer bredt, og i dette vrimlede det om Natten med Patruljer. Fransk mændene maa ogsaa her have været indstillet paa at

tilbringe en rolig Periode. Patruljerne kom her godt ud af det med hinanden. Naar den ene kom den anden for nær, blev der givet et Signal, og man fjernede sig igen fra hinanden. Man sagde endog, at de byttede Aviser. Der havde Ingenmandslandet et fredeligt Præg.

I Efteraaret 1915 kom vi i Stilling ved St. Mihiel, det sydlige Afsnit af Combres-Højene. Det var en udpræget Mine- og Haandgranatstilling, og her havde man arbejdet sig helt ind paa hinanden, saa der var Steder, hvor den Jord, vi havde smidt op paa Dækningen, laa i skøn Forening med den, Franskmændene havde smidt op. Mange Steder var der ikke noget særligt Ingenmandsland, og man kunde lugte, hvad de skulde have til Middagovre paa den anden Side. Et Gode var der ved en saadan Stilling. Den kunde ikke beskydes med Artilleri. Til Gengæld gik det saa løs med Haandgranater, Miner og Sprængninger. Der var nemlig det uhyggelige ved denne Stilling, at den var undermineret fra begge Sider. Man vidste, at Tyskerne arbejdede paa at føre Minegange ind under Fjendens Stilling, fyldte dem med Sprængstof og sprængte det hele i Luften. Franskmændene gjorde det samme. Vi kunde høre dem arbejde under vor Stilling. Det var uhyggeligt at vente paa, hvem der først blev færdig. Trods alt var det faste Stillinger. Anderledes var Forholdene, hvor Fronten var i stadig Bevægelse, som f. Eks. ved Verdun i Somme-ren 1916. Der var nogle Steder Antydninger af Grave, men de blev jævnedes af Artilleriet, og de skiftede ofte Ejer. For det meste var forreste Stilling tilfældige (61) Granathuller, og man vidste mange Gange ikke, om det var Ven eller Fjende, der laa i Hullet ved Siden af. Paa saadanne Steder var det svært at bestemme, hvad der var Ingenmandsland. Artilleriet vidste det heller ikke, og det, man frygtede mest derude, var vort eget Artilleri. Franskmændene skød sjældent paa forreste Linie, men Tyskerne skød langt mere frækt, og dette har kostet mange af deres egne Livet. Forbindelsen bagud var meget lang og ustabil. Telefonledningerne var altid skudt i Stykker, saa det var næsten umuligt at faa en Melding igennem. Ligesaa umuligt var det at faa Forplejning og Ammunition ud i forreste Linie eller at faa saarede tilbage. Man blev i Regelen ikke afløst derude, før Kompagnierne var skudt ned til 40-50 Mand. Det var nemlig forbundet med uhyre Tab at sende Tropper frem eller trække dem tilbage. De vigtigste Udrustningsgenstande var her ikke Gevær og Ammunition - den Slags var der nok af -, nej, mere vigtig var Brødtaske, Feltflaske, Forbindspakker, og først og fremmest Gasmasken. Havde man ingen Gasmaske, var man fortabt. Saa vidt jeg ved, blev Gassen første Gang anvendt i Sommeren 1915, men det var Gas i Flasker, der blev udblæst med Vinden. I Sommeren 1916 gik man over til at anvende Gasgranater, der blev udskudt af Kanoner. Franskmændene har vistnok ikke brugt det før. De brugte Klorgas, der ikke var nær saa farlig som den, Tyskerne brugte. Det var nemlig Sennepegas i forskellige Udgaver. Dette var den værste Form for Ingenmandsland, jeg har oplevet. Man kunde ikke sove paa Grund af Gasfaren; man fik intet at spise eller drikke, og ikke mindst var det et ulideligt Nervepres. Alt var dødsens Alvor, og dog var der Kammerater, der ogsaa her havde et vist Humør. Man kan kalde det Galgenhumør, men i Grunden var dette en Form for Selvopholdelsesdrift, da Nerverne ellers ikke kunde udholde det voldsomme Pres.

Jens Jensen, Sod

En Julenat

(62) Den 24. December 1914 gik vi i Stilling. 18. Reserve-Division laa dengang Sydvest og Vest for Noyon i en Stilling, vi havde haft et Par Maaneder. Jægerbataillon, som jeg tilhørte, havde Afsnittet Vest for Lassigny, lige i Byens Udkant.

Dagen havde været mild og stille, og da vi om Aftenen gik i Skyttegraven, frøs det. Naturen fik et smukt og venligt Præg. Efterhaanden kom Maanen frem, og det skinnede og straaede fra Buske og Straa.

Der var den Aften forholdsvis roligt paa Frontafsnittet, paaafaldende roligt. Det var i det hele taget ikke noget "uroeligt Hjørne". Hans Moos og jeg, som altid holdt sammen, fik Vagten i Skyttegraven tildelt fra Kl. 6 til 8, altsaa første Vagt.

Vi stod og glædede os over Naturens Skønhed og over den Ro, der var rundt om os. Vi talte sammen om Julen derhjemme. Det bragte os til at glemme den Situation, vi var i, og Tankerne gik paa Langfart. Samtalen gik i Staa.

Lige med eet kaldtes vi tilbage til Virkeligheden af en paaafaldende Lyd forude. Klokkeklang! En Underkorporal havde to Stykker Staalrør med sig. Nu var han forude ved Lytteposten og havde i en Snor hængt dem op i et Træ. Naar han skiftevis slog paa dem med et Stykke Træ, fremkaldte de Toner, der havde en skuffende Lighed med fjerne Kirkeklokker. Efter endt Ringning istemte han med sin klare, rene Stemme "Stille Nat". Han sang Sangen til sidste Vers. Det bragte os i Julestemning. Tavse stod Hans og jeg og stirrede frem. Da lige med eet udbrød han: "Nu synger de derhjemme", og saa istemte han: "Julen har bragt velsignet Bud". Hvor de to Timer blev af, ved jeg ikke.

Da Vagttjenesten var forbi, gik vi ned i vor Jordhule for at holde Jul. I vor Hule fandtes ogsaa "Telefoncentralen", som vi kaldte den, Omstillingsstedet til Bataillon, (63) Division o. s. v., og det var en Aftale med Telefonisten, der ogsaa boede der, at han skulde koge Chokolade til Aftenen. Vi forbavsedes dog ved at opdage, at Kasserollen og den kogte Chokolade laa paa Gulvet, medens Telefonisten laa paa sin Soveplads i Hulens bagerste Ende, indsvøbt i et Tæppe. Paa vor Forespørgsel svarede han, at en eller anden havde været dernede og med sin Kappe væltet Gryden. Han var ærgerlig.

Hans og jeg tog det anderledes. Vi holdt Jul paa vor Maade. Hans havde hjemmefra faaet tilsendt et ganske lille Grantræ og lidt Julepynt; vi fik Træet pyntet og Julelysene tændt, fik Billederne af vore Kærester opstillet paa Bordet. Andre Pakker blev pakket ud. Salmebogen og det nye Testamente blev fremlagt, Dagens Nummer af "Hejmdal" og "Flensborg Avis" taget frem. I de fire Timer, vi havde til vor Raadighed, oplevede vi Julen paa en Maade, jeg aldrig glemmer. Vi sang Julesalmer, læste højt af Testamentet og Brevene hjemmefra. Vi skammede os aldeles ikke over, at en Taarene og da banede sig Vej over vore Kinder.

Jeg havde lovet Telefonisten at passe Telefonen; saa kunde han sove og vi to være ene. Med eet tudede Telefonen. Jeg tog den. En Stemme bad om Divisionen og fremkom saa med en Bøn om at faa afsendt et Telegram med en Julehilsen til Bruun, Skovbølgaard. Paa den Maade fik jeg at vide, at Bruun, Skovbølgaard, havde en Søn ved vort 3. Komp.

Fra Kl. 12 til 2 skulde Hans og jeg igen staa Vagt. Mens vi stod her, kom Hauptmann Bannig spadserende gennem Skyttegraven for at inspicere sit Afsnit. Han var Officer, men endnu mere Menneske, og vi holdt alle meget af ham. Da han naaede frem til os, standsede han, bød god Aften og ønskede os en glædelig Jul. Han gav os Haanden og talte om det smukke Julevejr. Vi spurgte ham, om han ikke havde Lyst til at se, hvordan et Par Nordsle-

svigere holdt Jul. Jo, det vilde han da nok. "I kan godt forlade Vagten, for her er jo Ro", sagde han, og vi gik med ham (64) ned i vor "Bolig". Han gik foran og tændte Lysene, baade i Juletræet og dem, der stod paa Bordet. "Julestemning midt i Krigen," sagde han. Han tog Billederne af vore Kærester og spurgte til dem. Vi forklarede ham, hvem det var. Han saa i Salmebogen og i Testamentet, men han kunde naturligvis ikke læse i dem. Saa tog han Avisen, men den kunde han jo heller ikke faa noget ud af. En Bog, han slog op i, var ligesaa fremmed for ham. Vi forklarede, at det var Dansk. Han tog igen en Avis og spurgte, hvordan det kunde være, at vi hjemme havde danske Aviser. Jo, forklarede vi: "De gamle derhjemme kan ikke læse Tysk, og vi unge vil ikke." Om vi da var dansksindede, spurgte han. Dette kunde vi kun bekræfte med et frimodigt Ja. Det forekom ham mærkeligt, da vor Hjemstavn dog havde hørt til Tyskland et halvt hundrede Aar. "Ja," sagde jeg, "hvis nu Tyskland taber denne Krig og Pommern bliver russisk, er De saa russisk?". Et kort og afgjort Nej. "Men Deres Børn da? - "Nej, aldrig" lød Svaret. "Men saa Deres Børnebørn da?" - "Nej, aldrig kunne jeg tænke mig, at Pommern kunde blive russisk." "Ja, men netop paa samme Maade er Forholdet hos os." "Ja, egentlig," sagde Hauptmann Bannig, "det forstaar jeg." - Han betragtede endnu en Gang den oplyste Hule og vore Ting, som for at indprente sig et Billede heraf. Han stod et Øjeblik som i dybe Tanker. Saa sagde han: "Hjemme i Pommern, i Udkanten af en stor Skov, ligger der et Skovfogedhus; en Moder og hendes to smaa Børn holder der Jul alene, deres Far er med i Krigen." Han vendte sig om og gik langsomt op ad Trappetrinnene. Saa sagde han med grødet Stemme: "Jeg ønsker j er en god Fest." Vi skulde ikke se, at han græd.

Hans og jeg fortsatte vor Vagt. Kanonerne tordnede mod Nord og mod Syd, Geværer knaldede, og Maskingeværer rasede. End ikke en hellig Julenat skulde Mordvaabnene tie.

Nikolaj Kræmer.

Episoder i Frankrig

Somme, Flandern og andre Steder.

(65) Da Amtstjeneren den 1. August 1914 om Aftenen drog gennem Graastens Gader med sin Klokke og forkyndte, at Tyskland havde erklæret Frankrig Krig, maatte alle forhenstående Soldater, ogsaa Reservister af Forstærkningen, følge Indkaldelsesordren. Jeg, der tilhørte den sidste Kategori, skulde dog først møde den 19. August. Der var altsaa Haab om, at Krigen kunde være endt inden den Tid. Man sagde jo, at Tysklands vældige Hære nok i Løbet af kort Tid skulde besejre alle Fjender. Der skulde jo imidlertid gaa mere end fire Aar.

Den 19. August kom desværre altfor hurtigt. Jeg maatte give Møde paa Junkerhulvej-Kasernen i Flensborg, og efter en kort Undersøgelse blev vi alle erklæret k. v. Samme Eftermiddag blev vi ført til Banegaarden og transporteredes til Altona-Bahrenfeld, hvor vi fik Kvarter i den ikke helt færdige Artillerikaserne. I de, næste Dage samledes her 1800

Haandværkere, hovedsagelig Skomagere og Skræddere, og vi - jeg var udlært Skomager - blev straks sat i Sving. Arbejdet gik i Døgndrift. Der arbejdedes i tre Hold, hvert paa otte Timer, ogsaa om Søndagen. Arbejdet var ensformigt og trælsomt, og Betalingen var Garnisonsløn, sølle fyrrer Penning om Dagen.

Efter halvandet Aars Forløb trængte Tysklands Hære til Forstærkning, og jeg blev derfor sammen med en Del af mine Kammerater overflyttet til Infanteriet. Vi kom til Haderslev og maatte som andre Rekrutter lære Eksercits, Skydning, og hvad der ellers hører med til en Krigers Uddannelse. Efter fire Ugers Forløb, den 5. Marts 1916, drog vi af Sted til Frankrig. Om Natten havde der været et stærkt Snefald, men vi traskede med fuld Musik i Spidsen og slæbende paa en mægtig Oppakning gennem Byens Gader og ud til Banegaarden. Foruden vor krigsrnæssige Udrustning maatte vi nemlig ogsaa slæbe en gammel, blaa Uniform med. Den skulde bruges under vor (66) videre Uddannelse i Souelt-Champennar. Vi kørte over Hamborg, Bremen og Köln til Sedan, og den næste Eftermiddag hed det: "Alles aussteigen," hvorefter vi med vor store Oppakning efter et Par Timers March naaede til Souelt-Champennar. Vi fik et "nydeligt" Kvarter anvist, en Hestestald, der var vrimlende fuld af Rotter, Mus og Lus. Forplejningen var under al Kritik; det eneste, der var nok af, var Eksercits, Vagtjeneste og Skansearbejde. Den 9. Juli blev vi tildelt Fyseler-Regimentet 86. Det var en Søndag Eftermiddag, Alarmen fandt Sted. Vi havde været en Tur i Skoven for at skyde Vildsvin. Desværre saa vi nu ingen Vildsvin. Vi maatte nøjes med nogle Champignons, som vi i Huj og Hast brasede i lidt Fedt og omgaaende slugte. Saa gik det i en Fart til Kompagniet, som allerede stod klar til Afmarch. Vi fik en ordentlig Skylle, og med et "ind i Rækken" fandt vi vor Plads, hvorefter vi marcherede af Sted.

Dagen derpaa blev vi indsat i Somme-Slaget og fik vor Ilddaab. Det var ved Barleux. Vi havde lige faaet vor Plads anvist i Skyttegraven. Klokken halvfem om Morgen begyndte Englænderne med en voldsom Trommeild, der vedblev lige til Klokken elleve, hvorefter engelsk og skotsk Infanteri gik frem til Stormangreb. Vi kom hurtigt op over Dækningen og ud i det fri og fyrede løs mod de angribende. Vi var ret faa, men vi kunde dog holde Fjenden tilbage paa en Afstand af to Hundrede Meter. Angrebet blev gentaget flere Gange, men hver Gang uden Held. - Nu blev Trommeilden fortsat. Klokken var halv-tolv. Min Kammerat, Peter Schwartz, der var fra Haderslevvegnen, sagde til mig, at han ikke vidste, hvor han skulde finde et Hul, der kunde give ham Dækning. Jeg sagde til ham, at han kunde tage Plads ved Siden af mig, og jeg forsikrede, at hos mig var han i god Behold. Inden der var gaaet fem Minutter, blev min Forsikring dog gjort til Skamme, for en Granat slog ned, kun to til tre Meter fra os. Peter Schwartz blev strejft i Hovedet af en Splint, medens jeg blev ramt i Benet. Vor Udgravning skred (67) sammen, og vi blev begravet af Jorden. Jeg laa nederst, medens min Kammerat laa oven over mig paa sine Hænder og Knæ. Denne Stilling blev vor Redning, for mellem os var der et Luftrum. Vi kunde aande lidt. Vi forsøgte flere Gange paa Tælling at løfte Jorden og komme fri, men det var umuligt. Vi opnaaede kun, at Jorden skred endnu tættere sammen omkring os. Alle vore Anstrengelser var resultatløse. Da det endnu var os muligt at tale sammen, drøftede vi vor Situation og blev enige om, at da der ingen Mulighed var for Redning, havde vi i Grunden intet imod at slippe ud af Tilværelsen, for vi vilde da være færdige med al den Elendighed, som Krigen førte med sig. Der var kun een Ting, der voldte os Bekymring; det var Tanken om, hvordan det skulde gaa Familien derhjemme, Hustruen, Børnene, Far, Mor og Brødrene: Vi bad en stille Bøn til Gud, og - saa begyndte Bevidstheden at svinde. Jeg saa som i Taage Himmelen, Engle. Alt var saa skønt og dejligt. Her var godt at være. - - -

Mine Kammerater fortalte mig senere, at der var gaaet tyve Minutter, inden de fik os gravet ud. Min Kammerat saa jeg ikke mere, for jeg var bevidstløs til henimod Aften. - Da jeg kom til mig selv, fik jeg Ordre til at opsøge en Forbindingsplads i Skyttegrav en bag os. Jeg stavrede over mange døde og saarede, og der var en forfærdelig Jamren og Klagen. Jeg fandt Forbindingspladsen. Mit Saar paa Benet var der ikke noget at gøre ved. Jeg fik et Plaster paa, og saa kunde jeg søge tilbage til et Feltlazaret. For at gøre Vejen saa kort som muligt, anviste de mig en Vej tværs over Markerne; men da jeg naaede det første Granathul, styrtede jeg paa Hovedet ned i det. Jeg gav ondt af mig og satte en ordentlig Trumf paa paa Dansk. "Hvem er du?" sagde da en Stemme bagved mig, ligeledes paa Dansk. Det viste sig at være en Landsmand, Christian Mathiesen fra Vester Sottrup. Han kom nu ned til mig, og vi talte lidt sammen. "Vi maa hellere se at komme videre med det samme," sagde han; men jeg syntes, jeg trængte til et Hvil, for jeg var dødtræt. Han (68) spurgte mig nu, hvad der var i Vejen med mig, og da jeg havde fortalt ham det, sagde jeg til ham: "Jeg synes, du ser forfærdelig ud i Ansigtet." - "Naa, ja," svarede han, "det er nu ikke saa galt endda, for jeg har gjort det selv." -

Vi enedes dog om at komme videre og slippe bort fra dette ækle Fyrværkeri. I Nærheden af os laa der nemlig en sønderskudt Bondegaard, som til Stadighed var Maalet for de fjendtlige Granater. Vi kom dog godt forbi, skønt der eksploderede fire Granater lige efter hinanden, medens vi passerede den. Kort efter kom vi til en overdækket Løbegrav. Her fandt vi nogle Sanitetssoldater, og en af dem var saa heldig at kunne række os lidt Te med Rom. Snapsen kvikkede godt op, og vi fortsatte til Feltlazarettet. Mit Ben trængte til at blive undersøgt. Jeg fik dog kun et nyt, større Plaster paa samt en stram Forbinding, saa kunde jeg se, hvordan jeg kom videre. Min Kammerat, Chr. Mathiesen, ventede udenfor. Han var klog nok til ikke at gaa med ind. Imidlertid var det ved at blive Dag, og vi søgte hen til det ene Feltkøkken efter det andet, hvor vi fik al den Mad, vi kunde proppe i os, og saa fortsatte vi vor Vandring.

Efter nogle Dages Forløb naaede vi Cambrai. Her fik vi en god Forplejning i en god Lejr. Vort Kompagni mistede den Nat, da jeg blev saaret, 109 Mand; kun 11 kom tilbage. Blandt de faldne var ogsaa vor Kompagnifører, Løjtnant Hansen fra Flensborg, og Løjtnant Knutz fra Rinkenæs.

Fra Cambrai skulde alle vi saarede transporteres videre med Toget. Vi blev sendt til Pirna i Sachsen. Jeg havde lovet min Ven, Chr. Mathiesen, at han maatte hjælpe mig til Toget. Han kunde saaledes faa en Chance for at komme med, og det lykkedes ogsaa. I Toget sørgede han meget godt for mig, han passede mig omsorgsfuldt, og for en lille Betaling fik han endda fat i en Feltseng til mig. Efter flere Dages Kørsel ankom vi en Søndag Aften til Pirna. Der var mange Folk paa Banegaarden, og Modtagelsen var helt festlig for "die deutschen Helden." - (69) Efter en kort March gennem Byen kom vi til et helt nyt Hospital. Vi kom straks i Bad, blev rigtig godt skrubbet og rensset for Smaakryb. Vi fik en ren Patientdragt paa, fik dernæst et godt Maaltid Mad og kom saa til Sengs. Det var dejligt.

Hospitalet laa oppe paa en Bakke, og der var en herlig Udsigt ud over Egnen. Maden blev fremstillet af det bedste, der kunde skaffes, og de kære Sygeplejersker viste os en enestaaende Venlighed. Det hele var i Sandhed et Forskud paa "den himmelske Lyksalighed." - - Lyksaligheden varede dog ikke ret længe, for nogle Dage senere blev jeg opereret, Granatsplinten blev fjernet, og fjorten Dage derefter fik jeg Ordre til at melde mig ved det 86. Regiment i Flensborg. Benet var nok kommet sig, men mine Nerver langtfra. - - -

Et Aar senere blev jeg igen erklæret k. v. og overførtes til det tunge Feltartilleri, Reg. 21, i Bahrenfeld, og saa blev jeg atter Rekrut. Jeg maatte igen eksercere og lære at skyde med Kanoner. Uddannelsen var kortvarig, og efter nogle Skydeøvelser i Jüterbog gik det atter til Fronten, til Ypres, hvor Englænderne var ved at gennembryde den tyske Front. Det gik haardt til her. Hver Gang en Ammunitionskolonne skulde ud til Stillingen, blev vi frygteligt overdænget med Granater. En Nat, da vi med fjorten Vogne og en Forstærkning paa 86 Mand skulde frem og afløse, passerede vi en Hulvej. Her blev vi overdænget med en Salve, der i løbet af to Minutter ødelagde de tolv af Vognene og gjorde det af med de fleste af Forstærkningsmandskabet. Kun to Vogne kom godt igennem. Der var en forfærdelig Jamren. Man raabte om Hjælp; men det var umuligt at standse op. Lidt længere fremme kom vi til en Mose, hvor de tunge Ammunitionsvogne maatte køre paa Veje, der var belagt med Granstammer. To Gange skred Vognene ud og væltede med hele Ammunitionsbeholdningen. Vi maatte hver Gang rejse Vognene op og igen læsse Ammunitionen paa. Ude i Stillingen blev vi atter dænget til (70) med Granater og maatte søge Dækning i Granathullerne, endda med Gasmaske paa. Vi mistede to af Hestene foran den sidste Vogn. De blev flænget af Granatstumperne.

Efter en Times Tid flovede Skyderiet lidt af. Tæt ved mig var der en, der stak Hovedet op over Jorden. Det var vor Kaptajn. "Ved De," sagde han, "hvor min Hest staar?" - "Javel," svarede jeg. Saa hent den," sagde han. Jeg kom af Sted, og da jeg kom op paa den nærmeste Høj, krængede jeg Gasmasken af og nød den friske Luft. Jeg lagde mig lidt til Hvile paa Højen og betragtede Fyrværkeriet foran mig; derefter gik j eg langsomt tilbage og fandt Hesten. Den stod bundet et Par Kilometer længere tilbage. Jeg bandt den løs og vilde nu op at ride paa den; men efter de haarde Strabadser, vi havde udstaaet, var det mig fuldkommen umuligt at komme op i Sadelen. Der var ikke andet at gøre, end at trække af Sted med den. Det gik ogsaa godt de første ti Meter; men saa strakte Dyret pludseligt begge Forbenene frem og sagde "Stop!! Ikke den Vej!" Jeg forsøgte Gang paa Gang at trække den fremad; men den blev ved sit "Stop!" Saa forsøgte jeg at trække den tilbage. Det gik meget flot, men saa snart jeg igen prøvede at trække Dyret fremad, var det atter galt. Jeg opgav det og lagde mig ned i Grøften og begyndte saa at fodre den med det Græs, jeg kunde finde. Det var den svært med paa. Vi var enige.

Efter en Stunds Forløb kom en Sanitetsbil ude fra Fronten, og ud af den steg Kaptajnen. Han begyndte straks at skælde vældigt ud, fordi jeg ikke havde bragt Hesten ud til ham. Jeg sagde til ham: "Dyret gaar overhovedet ikke frem mod Fronten." Han svarede kun: "Hold Deres Mund og bliv her; der kommer to Mand, de har tre Heste, og De kan tage den ene." - Kort efter kom vor gamle Smed og vor gamle Sergent, og jeg kom op paa den ene af de gode belgiske Heste. - Vi fire Soldater og fire Heste var de eneste, der den Nat kom tilbage; ca. 120 Mand, 14 vogne og 25 Heste kom aldrig mere tilbage.

Den næste Dag fik jeg ved Appellen Ordre til at passe (71) en Felttelefon. Det var et Sted ude i en Eng i Nærheden af Kolonnen. Jeg passede den tro et Par Dage og Nætter; men da der aldrig kom en Opringning, tog jeg selv af og til Telefonen og ringede og raabte saa højt, jeg kunde, men der var ingen, der svarede. Jeg passede den dog lige trofast; men jeg fik sovet rigtig godt ud og lod mig kun forstyrre, naar der skulde hentes Mad. Nogle Dage senere blev jeg kaldt til Appel. Jeg spekulerede paa, hvad jeg mon havde forbrudt. Kaptajnen kaldte mig frem foran Fronten, og det var ikke fri for, at jeg af Angst rystede lidt over hele Kroppen, for, hvad kunde der dog være i Vejen? - Nu traadte Kaptajnen frem og -

overrakte mig "Jernkorset, med Ret til at bære det ved alle festlige Lejligheder." - Efter denne Appel gik jeg tilbage til min Telefon og fortsatte med at passe den.

Fra Ypres kom vi til Omegnen af Cambrai. Her blev vi slaaet sammen med andre Kolonner. Vi udførte for det meste Vagttjeneste. Om Natten rykkede ustandseligt Infanteriregimenter frem mod Fronten, hvor der var haarde Kampe i Gang. En Del af Infanteristerne deserterede i Nattens Mulm og Mørke. Nogle Gange maatte ogsaa vi frem og kom under haard Beskydning. En Nat maatte vi frem Klokken halv fire om Morgen. Paa Vejen derud aabnede Fjenden en Trommeild saa voldsom, at hele Himlen var saa oplyst, som om der var Tale om Solopgang. Faa Minutter efter fik vi en Fuldræffer under det venstre Forhjul. Jeg havde Plads som Bremser bag paa Vognen, men paa Grund af Lufttrykket fløj jeg i en stor Bue fem til seks Meter bort. Hele Ladningen, Granater og Kardæsker, futede af under vældige Tjui, den ene efter den anden, og de udviklede en stærk Varme. Jeg søgte i en Fart Dækning i en Grøft ved Landevejen. Her laa Kusken. Han var ikke saaret; men han havde faaet et uhyggeligt Nervechok. Tale kunde han ikke; han hylede og skreg kun. Jeg ruskede ham flere Gange, men det var helt umuligt at have med ham at gøre. Heldigvis kom der nu en Del af (72) de andre Kammerater til, saa vi kunde yde Hjælp i Fællesskab.

En af mine Kammerater, der havde to Heste, bad mig om at tage den ene. Jeg opdagede da, at den havde faaet det ene Bagben skudt af, saa der var ikke andet at gøre, end at skyde det arme Dyr. Kammeraten selv havde faaet et stygt Saar paa højre Arm; hele Muskelen var flaaet, saa man kunde se Knoglen. Jeg hjalp ham Trøjen af, og ved Hjælp af hans Skjorteærme bandt jeg hans Arm saa stramt op, som jeg kunde for at mindske Blodtabet. Derefter kom han op paa sin Hest, og vi hjalp ham til Feltlazarettet. Om Aftenen kom jeg ene tilbage til vor Kolonne.

Vi fik nyt Mandskab. Paa vor sidste Tur havde vi en af disse unge Mænd med os. Han var stor og stærk. Vi havde kun kørt en Times Tid over en aaben Mark, da han pludseligt sank sammen og faldt ned i Vognens Bund. Det viste sig, at en vildfarende Kugle havde ramt ham i Hovedet. Vi tog ham med tilbage og begravede ham.

- - - Aarene gik, og den tyske Front begyndte at vakle. Englænderne meddelte paa Sedler, som de nedkastede fra deres Flyvemaskiner, at de den 17. September 1918 vilde indtage Cambrai. De holdt Ord, Og nu begyndte vi Dag og Nat paa Tilbagetoget. Ofte var Fjenden i den ene Ende af Byen, naar vi drog ud af den anden. En Dag i Oktober 1918 gik jeg en lille Spadseretur i Byen Douai. Da jeg fik øje paa en Cykel, der stod op ad en Mur, fik jeg pludselig Lyst til en lille Cykeltur. Jeg snappede Cyklen og kørte ud af Byen for at se mig lidt om. Hist og her saa jeg nogle enkelte tyske Infanterister, der stod i nogle Skyttegrave, der ikke var ret dybe. Intetanende kørte jeg videre; men da jeg kom op over den nærmeste Bakke, opdagede jeg, at Franskmændene var ved at rykke frem. De, kom med opplantede Bajonetter og var kun to Hundrede Meter fra mig. Jeg fik vel nok i en Fart Cyklen vendt og stampede i en Fart tilbage til Douai, hvor jeg stillede Cyklen tilbage paa sin Plads ved Muren. Paa Torvet stod vor Kolonne allerede klar til Afmarch. Jeg fik en ordentlig (73) Skylle af vor Feldwebel, og han lovede mig fjorten Dages Arrest. I en Fart fik jeg fat i min Opakning og min Karabin, og saa ind i Rækken. Dag og Nat gik det tilbage. Der var ikke noget, der hed at køre Ammunition frem. Tyskerne havde vel ikke mere. Til Gengæld havde der heller ingen Kanoner været til at køre den frem til.

En Dag spurgte jeg vor Feldwebel, hvor langt vi egentlig skulde tilbage. Han svarede, at vi vistnok skulde tilbage til Siegfriedstillingen. Jeg svarede ham, at denne Siegfriedstilling

vel laa helt hjemme hos Mor. Han smilede; men han svarede ikke. I det hele taget var han en overordentlig flink Mand, og man kunde roligt sige til ham, hvad man vilde.

Den 10. November 1918 kom Kolonnen i Kvarter hos en Bonde. Han, hans Kone og hans tre Piger var venlige Mennesker. De solgte al den Vin til os, som vi vilde have, og vi holdt hele Natten Sjøv og dansede med Konen og Pigerne. Den næste Morgen, det var en Søndag med dejligt Solskin, saa vi, at den By, vi kom til, var smykket med belgiske Flag. Ingen af os anede, hvad der kunde være paa Færde. Jeg sprang af Vognen og spurgte en tolvaars Dreng, hvorfor man flagede. Han svarede nok saa kvikt og glad: "La guerre est finie!" (Krigen er forbi.) Jeg blev lige saa glad som Drengen. Mit Hjerte hoppede rigtigt af Glæde, og Glæden blev endnu større, da det endelig gik op for mig, at nu hørte al Elendighed op. Saa kørte vi videre.

Da vi en Dag drog over Maasbroen, sejlede en hollandsk Pram just under Broen. Sku-dens Kaptajn, der saa de mange tyske Soldater hænge ud over Broens Rækværk, raabte pludselig med et bredt, ironisk Smil op til os: "Na, wat ment jim nu, möt uns Vaterland nu noch gröter sin?" De fleste Soldater svarede: "Nee." ---

Endelig var Vaabenstilstandsdagen kommet. Det gik tilbage. Tempoet var langsomt. Meget Materiel gik tabt. Navnlig blev Godsvo-gnene paa Jernbanestationerne stormet og plyndret for Vin og anden Spiritus. Tyske Soldater (74) laa i lange Rækker og var døddruk-ne. Det daarlige Vejr gjorde Tilbagetoget endnu vanskeligere. Det regnede og sneede. Ofte fik vi i Dagevis slet ingen Tag over Hovedet. Standsede vi paa de evindelige Marchture, kunde man godt lægge sig ned i den bløde Sne og sove lidt.

Saa kom vi endelig over Grænsen og ind i Tyskland. Det var ved Eupen. De tyske Bor-gere havde pyntet Byen med Blomster og Æresporte. Det var jo "Deutschlands siegreiche Heere," der kom. - Vi kom længere og længere tilbage. Siegfriedlinjen laa nu langt bag os. Vi fik Kvarter anvist i en lille By, og vi var vel omkring ved fyrrer Mand, der kom i Kvarter i et lille Hus hos en tysk Embedsmand, et Postbud. Han havde desværre ikke meget i sit Spisekammer og kunde slet ikke byde os sultne Krigere noget. Vi fik dog nogle Kartoffler skrabt sammen, og Kød havde vi nok af. Vi ofrede dog en Hest for at gøre Maaltidet fuld-komment, og det var vel nok nogle dejlige Bøffer, vi fik den Dag.

Den 1. December naaede vi til Ludenscheidt i Westfalen. Her skulde vi blive til hen i Januar Maaned; men Interessen for Krigen var for længst gaaet tabt, hvorimod Længselen efter at komme hjem for hver Dag blev stærkere. Jeg gik derfor den 6. December hen paa Skrivestuen og bad om Orlov og Tilladelse til at rejse hjem. Vor gamle Feldwebel svarede straks, at det kunde der ikke være Tale om. Jeg anmodede da om at faa Lov til at tale med Kaptajnen. Overfor ham gentog jeg mit Ønske, og jeg tilføjede, at min Hustru laa syg der-hjemme. Hun var blevet angrebet af den spanske Syge og plagedes ogsaa af anden Sygdom. Kaptajnen var dog lige saa umedgørlig. Han skældte ud, som kun en Tysker kan gøre det, og sagde, at det var umuligt, og han sluttede med at sige: "Se til, at De kommer ud!" Det gjorde jeg nu ikke; tværtimod. Jeg sagde til ham: "Herr Kaptajn, jeg anmoder om, at De tilstiller mig mit Orlovsbevis, min Forplejning og min Lønning inden Klokken fem, for jeg rejser med Toget Klokken seks!" - "De er vel blevet tosset!" raabte han, (75) "vil De smæk-ke Hælene sammen? Ud med Dem!" - --

Klokken fem kom mit Orlovsbevis. Brød til tre Dage og Lønning, og den 10. December ankom jeg velbeholden til mit Hjem.

Lidt af hvert

Vi har jo alle i Verdenskrigens Dage oplevet lidt af hvert. Da jeg i Marts 1915 blev udskrevet fra Lazarettet i Spandau, kom jeg til Döberitz og skulde gøre Tjeneste som Smed; men man satte mig til noget helt andet, nemlig at uddanne Rekrutter. Det var meget mod min Vilje, for jeg har altid syntes, at der ikke kunde være noget tillokkende ved denne Bestilling. Af denne Grund protesterede jeg ogsaa kraftigt, og jeg opnaaede endelig at blive afkommanderet som Vognsmed.

Dette Arbejde var jeg beskæftiget med i en længere Periode; men i Efteraaret 1915 blev vi alle underkastet en nærmere Undersøgelse. Man vilde finde faglærte Metalarbejdere, som kunde afløse Folk i Fabrikkerne, der var nemlig stor Brug for Soldater ved Fronterrie. Jeg fremskaffede en Udtalelse fra et Firma i Flensborg, som jeg i mange Aar havde staaet i Forretningsforbindelse med. Attesten gik ud paa, at jeg kunde arbejde som Drejer eller Maskinsmed. Saa havde jeg foreløbig mit paa det Tørre. Paa Kejsereens Fødselsdag havde en Del Officerer og Vagtmestre holdt et større Kalas. Det endte med, at de fandt paa at køre en Tur i en splinterny Jagtvogn. Turen endte brat, for Hestene løb løbsk, og Vognen for lige ind i et Vejtræ og væltede. Hele Agterenden var molesteret. Man tilkaldte den fungerende Vognsmed, for at han kunde se paa Vognen. Han foreslog, at man sendte Vognen paa en Fabrik og vurderede Skaden til omkring 500 Mark. Min Vagtmester, der ogsaa var til Stede, mente, at han var skruptosset. Han bestemte, at Vognen skulde bringes ud (76) til mig i Spandau. Her spurgte han mig, om jeg kunde reparere den Vogn. Det kunde jeg sagtens, og Udgifterne vilde beløbe sig til ca. 50 Mark. Det blev det lille Selskab glad ved at høre, for de skulde jo betale Udgiften. "Ja," sagde jeg, "men saa vil jeg have nyt Materiale dertil, og bagefter en god Orlov." Det lovede de mig, og saa gik jeg i Gang. De høje, men uheldige Herrer stod hele Dagen og saa paa mit Arbejde, men det generede mig nu ikke. Omsider blev jeg færdig med Arbejdet, men Dagen derpaa fik jeg Ordre til at møde med hele min Udrustning i Döberitz. Vi holdt et lystigt Afskedsgilde, for i Morgen gik det jo til Flensborg, hjem paa Orlov. Men god Morgen! Til min store Forbavselse fik jeg at vide, at jeg skulde til Fronten. Det var vel nok en stor Skuffelse! Jeg var aldeles rasende, og jeg gav vel nok ondt af mig. Vagtmesteren i Döberitz genkendte jeg straks, han havde nemlig været med paa "Spritrejsen". Jeg sagde til ham: "Ja, her kan man vel nok se, at Utak er Verdens Løn!" Nu undskyldte Vagtmesteren sig med, at han desværre ikke kendte mit Navn, for selvfølgelig skulde jeg have min Orlov. Jeg skulde bare gaa ind til Ritmesteren i Værelset ved Siden af, saa skulde det nok gaa i Orden. Jeg lod mig formilde og gik derind. Kort efter havde jeg mit Orlovsbevis. Ritmesteren gav mig endda Haanden og roste mig for mit fine Arbejde og den billige Pris. Min Orlov gjaldt for fjorten Dage, men jeg opsøgte omgaaende Vagtmesteren og fik hans Tilsagn om at anbefale et Andragende om otte Dages ekstra Orlov. Saa gik det endelig hjemad. Det var alligevel noget andet end at komme til Fronten.

J e n s R u d e b e c k, Ravsted.

Minder fra en usædvanlig Safari

(77) Vi befinder os i Begyndelsen af November Maaned og er dermed for Alvor naaet frem til den varmeste Aarstid. De engelske Indkredsningssbestræbelser fortsætter med den største Energi. Det er, som om de vil tilkendegive, at Krigen i Østafrika nu har varet længe nok, nu maa den hurtigst muligt bringes til Afslutning. Vi faar ogsaa nu og da dette at føle. Næsten uophørligt tvinges vi til Opbrud, det gaar mod Syd, ud paa de evindelige Safarier. Rastløse og afstumpede sætter man det ene Ben frem foran det andet, glødende hed brænder Solen ned fra en altid skyfri Himmel. I ensformig Gaasegang gaar det gennem tykt og tyndt, det hele er efterhaanden ved at gaa os paa Nerverne. Malariafeber, som man nu næsten ikke mere er fri for, regnes ikke for mere end Forkølelse. Der er kun to Muligheder: at staa det igennem eller ikke staa det igennem.

For Bærerne har det sandelig ogsaa været en anstrengende Tid, men de tager deres Tørn uden at kny, og det grænser ofte til det utrolige, hvad de formaar at præstere. Bliver der ogsaa en Gang imellem et Ophold af kortere Varighed, indretter vi os ganske provisorisk, vi baade arbejder og sover under aaben Himmel. Ogsaa Forplejningsspørgsmaalet er baade for Europæere og indfødte dalet til det lavest mulige Stade. Mon Bærerne stadig venter, at en længere og roligere Periode igen vil indtræffe, ligesom ved Rafijafloden eller Livale? Vi Europæere ved, at dette ikke mere vil gentage sig. Sikken en Idyl, der herskede paa disse Steder i Forhold til vor nuværende Situation. Fra Solnedgang til langt ud paa Natten lød Gomatrommerne. Bærere, Boyer og Kvinder opførte deres vilde, ur-gamle Danse. Kredsen omkring det store Baal opflammedes ved Trommens ensformige, men taktfaste Rytme ofte til den vildeste Ekstase. Aften efter Aften pyntede de sig med de mange Smaating, de følte med sig. Nogle af Kvinderne var endda indviklede i kulørte Bomuldsstoffer, (78) medens andre kun besad det nødtørftigste til at skjule de intimeste Legemsdele med. De morede sig som Børn. Ingen tænkte paa Krig og endeløse Safarier. Hvad der ellers kunde ske, laa langt ude i det fjerne.

Vi staar atter parat til at bryde op. Kampomraadet er omtrent naaet frem til os. En Afdeling, ført af en Løjtnant, er gaaet i Stilling lidt Nord for vor Lejrplads. Tidligt i Morges sendte jeg alle vore disponible Bærere af Sted med Ammunition, ledsaget af den indfødte Opsynsmand, og naar de i Morgen vender tilbage, drager jeg herfra med den sidste Rest. - -

Peng, peng, peng! – Skyderi i vor umiddelbare Nærhed. Ramasan og Ali kommer løbende. Jeg giver dem Besked om hurtigst muligt at pakke sammen og gøre klar til Opbrud. Det er Afdelingen Nord for os, som Englænderne er stødt frem til. Hvis denne ikke tilfældigt havde slaaet sig ned der, vilde Englænderne have stormet vor Lejr og taget Ammunitionen. Foreløbig kan vi ikke gøre andet end holde os parat til hurtig Opbrud, hvis da ikke Afdelingen bliver trængt tilbage. Man gruer allerede ved Tanken om den Opstand, der bliver, hvis Ammunitionen falder i Englændernes Hænder.

Efter nogen Tids Forløb tager Skydningen lidt af, og jeg beslutter mig til at komme i Forbindelse med den tyske Officer. Jeg løber frem fra Træ til Træ, enkelte Kugler hvisler forbi, men omsider lykkes det mig dog at naa frem til Officeren. Jeg sætter ham ind i Situationen og oplyser ham om, at Bærerne næppe kan ventes tilbage før næste Dags Formiddag. Officeren siger, at Englænderne foran ham er underlegne, og at de nu er ved at trække sig ud af Kampen, men, fortsætter han, der er stor Sandsynlighed for, at der er større Formationer i Nærheden. Der kan hurtigt komme Forstærkning, og saa er Spørgsmaalet, hvor længe

vi formaar at holde Stand. Det sikreste er, at vi rekvirerer Bærere fra Landskabet her omkring, saa De endnu i Dag kan faa Ammunitionen bort herfra. I Løbet af et Par Timer maa Bærerne kunne skaffes til (79) Veje. Han kalder paa to Askaris og giver dem de nødvendige Ordre. Jeg vender derefter tilbage for at gøre alting klar til omgaaende Opbrud, naar de indfødte fra Omegnen kommer til Stede. Det bliver sikkert langt fra nogen behagelig Safari med utrænede og modvillige indfødte fra disse Egne. Negrerne er ogsaa forlængst paa det rene med, at Tyskerne ikke kan maale sig med Englænderne, og det at være den stærkeste, har særligt sin store Betydning hos primitive Folkeslag.

Ventetiden bliver lang, men endelig kommer de to Askaris til Syne sammen med en hel Skare indfødte. Men hvad i Alverden er dog det? Det er jo Kvinder! Mange af dem bærer endog paa Ryggen et lille Barn i et Bastklæde. Det er øjensynligt, at de er bange for Askarierne, som med Geværerne i omvendt Stilling brutalt driver dem frem.

Jeg kommer til at tænke paa det gamle Ordsprog, der siger, at Frænde er Frænde værst. Den ene af Askarierne melder: "Mpagasi tayari!" (Bærerne til Stede.) "Det var da Mænd, I skulde bringe, og ikke Kvinder. De kan da ikke udføre Bærerarbejde," siger jeg opbragt. "Det er rigtigt nok," siger den sorte Soldat, men Løjtnanten havde sagt, at hvis Mændene havde skjult sig i Skovene (han har altsaa regnet med, at dette kunde være Tilfældet), saa skulde Kvinderne stille i deres Sted. Jeg forstaar godt Officerens Tankegang. Han vil for enhver Pris have Ammunitionen bort herfra, for at den ikke skal falde i Englændernes Hænder. Nu gør de to Soldater Honnør og gaar tilbage til deres Afdeling. Da nu Kvindernes Plageaander er borte, liver de betydeligt op, og de bliver mere og mere højtrøstede. "Hvornaar er det blevet Skik, at svage Kvinder skal udføre Bærerarbejde," siger en af dem, og en anden siger: "Jeg vil falde død om undervejs og vil aldrig mere gense min Landsby og Familie."

Hvad skal man stille op med disse Kvinder, tænker jeg. Hvorledes vilde andre have handlet i saa prekært et Tilfælde som dette? De vilde have udvist Beslutsomhed, men (80) samtidig Forstaaelse og Hjælpsomhed. Officeren har stillet Kvinder til Raadighed til Aftransporten, og kan jeg ikke udføre det med disse kvindelige Bærere, bliver det mig, der hænger paa den.

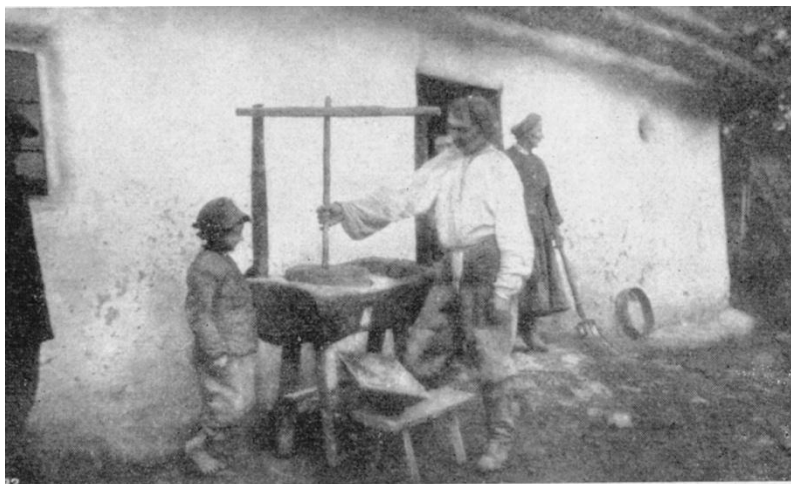
Skydningen Nord for os tiltager atter, og vi maa derfor bort herfra. Jeg siger derfor til Kvinderne: "Det er paa Befaling af de store Herrer, at disse Kasser skal transporteres bort herfra, og da jeres Mænd er flygtede for at slippe for Arbejdet, er det deres Skyld, at I skal bære Kasserne bort." Jeg giver dem Besked om, at de skal stille sig op foran Kasserne, som vi i Forvejen har anbragt i en lang Række i en Lysning i Urskoven, og da de mærker, at de ikke kan slippe udenom, adlyder de nølende Ordren. Luften er dog ladet med Spænding, og jeg er klar over, at hvis de, ligesom Bærerne plejer det, selv skal løfte Kasserne op eller skal være hinanden behjælpelige dermed, vil det give Anledning til Uro og Protester, navnlig fra de Kvinder, der bærer et Barn paa Ryggen. Jeg anviser derfor mine tre kraftige Bærere, der plejer at bære mine personlige Ejendele, at gøre som jeg, hvorefter jeg griber en Kasse og løfter den op paa Hovedet af den nærmest staaende Negerkvinde. "Hold nu fast!" siger jeg, og saaledes fortsætter vi langs hele Rækken. Fire Kasser ad Gangen havner med et "Hold fast!" paa et sortkruset Kvindehoved, og i Løbet af den kortest mulige Tid, og inden de rigtigt kommer til Besindelse, er alle Ammunitions-kasser paa Plads. "Husk nu paa," siger jeg til dem, "at der er Ammunition i Kasserne, og hvis I lader dem falde, er der Mulighed for, at de kan eksplodere, og nu slutter I op en efter en og følger efter Ramasan og Bærerne.

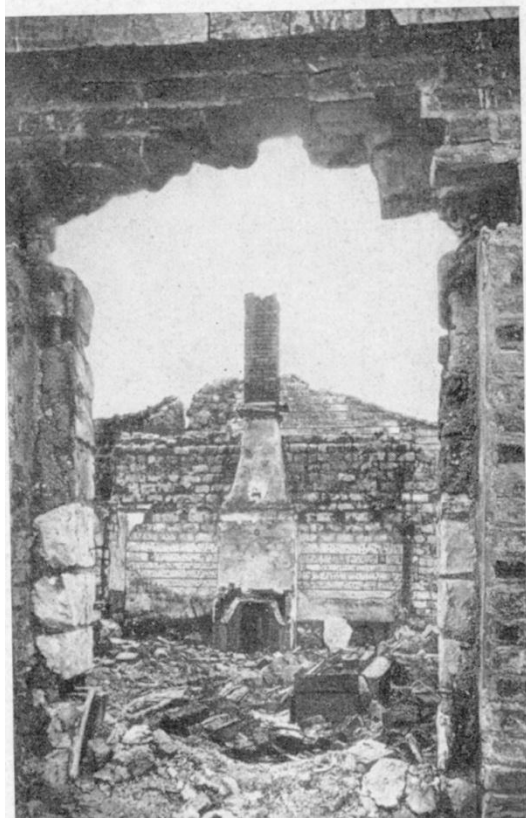
Landsbyungdom i Zlota Lipa

Galicien — I festdragt

Galicien — kornet males

Somme-Py

De er nøje kendt med den Retning, vi skal følge!" – Endelig er Rækken sluttet, og som de sidste danner den lille Ali og jeg Bagtroppen. Med Vilje valgte jeg at være den sidste i Rækken. Jeg kunde da overvaage, at ingen blev tilbage, men jeg kunde ogsaa konstatere den fysiske Virkning og deraf bestemme, hvor lange Strækninger vi kunde tilbagelægge, inden det blev nødvendigt at holde Hvil. Jeg (81) har nu en Mistanke om, at de har taget Børnene med for om muligt at slippe fri, men der er kun to Kvinder for mange, og de bærer hver en Beholder med Vand, for at hele Selskabet kan faa noget at drikke, hver Gang der holdes Hvil. Undervejs vil det være umuligt at finde saa meget som en Draabe Vand, og netop nu i den varmeste Aarstid er der stegende hedt. Jeg følger lige i Fodsporet af den bageste Negerkvinde. Det er en kraftig Kvinde paa cirka 25 Aar. I et blødt banket Bastklæde bærer ogsaa hun paa Ryggen et lille, omtrent et Aar gammelt Barn. Der er ikke mere synligt end det lille, sortkrusede Hoved, og med lukkede øjne sover det trygt, lidet anende den dobbelte Byrde, Moderen maa slæbe paa i den kvælende Hede. Efter en Times Forløb regner jeg med, at vi er naaet en 5-6 Kilometer frem, men Tempoet er ogsaa lidt efter lidt blevet langsommere. Der er ingen Tvivl om, at de er udmattede, og det er derfor absolut nødvendigt, at vi holder en Hvilepause. Jeg giver Ali Besked om at løbe frem langs Rækken og give Besked til Ramasan om, at de skal standse og tage Byrderne ned. Endelig standser de sidste op og tager Kassen forsigtigt ned. Jeg er spændt paa, hvorledes Kvinderne nu vil reagere. Vil de protestere og lave endnu mere Ballade?

Jeg venter nogle Minutter, inden jeg gaar frem langs Rækken. De fleste har lagt sig til Hvile i Græsset, enkelte har sat sig paa Ammunitions-kasserne. Børnene har de taget frem og lagt dem til Brystet. De følger mig alle med øjnene, men i Modsætning til det, jeg havde ventet, er de nu fuldkommen tavse. Fra enkelte lyder det dog: "Nataka Maya!" (Giv mig noget Vand.) Jeg svarer, at de alles ammen vil faa Vand. Hvis disse halvnøgne Negerkvinder, som absolut ikke er trænede til de Krav, som her stilles til dem, blot vidste, hvor elendig jeg selv er til Mode ved at skulle gennemføre en saa usædvanlig Safari uden at kunne gøre andet end gøre det saa taaleligt for dem som muligt!

Jeg overlader Vanduddelingen til Ramasan. Han skal (82) sørge for, at hver af Kvinderne faar et Bæger Vand. Efter en halv Times Forløb gør vi atter klar til Opbrud, og Kvinderne affinder sig tilsyneladende med det uundgaaelige, da vi paany løfter Kasserne op. Karavanen sætter sig atter i Bevægelse. Ramasan og Ali skifter Plads, for i givet Tilfælde har jeg mere Nytte af at have Ramasan ved Haanden. Han er heller ikke glad ved dette -her og finder heller ikke Anledning til at flirte med de yngste og kønneste af Kvinderne.

Det er allerede ud paa Eftermiddagen, og Tankerne kredser stadig om Forplejnings-spørgsmaalet for alle disse Kvinder. Vil vi naa frem til en Boplads, hvor vi kan rekvirere noget Majsmeel, inden Mørket falder paa? Med det nuværende Tempo naar vi allerhøjest at tilbagelægge den halve Strækning til det Sted, hvortil jeg sendte Bærerne tidligt i Morges. Det lille Barn foran os begynder at klynke; det føler sikkert et stigende Ubehag ved den fortsat vuggende Gang og ved at sidde klæbet ind til Moderens nøgne, svedende Ryg. Vi er endnu langt fra naaet saa vidt frem som ved den første Etape, men de Kvinder, vi kan se her bagfra, er udmattede; de nærmest vakler af Sted under den trykkende Byrde. Det er paakrævet, at vi for anden Gang holder Rast. Pludselig griber Ramasan mig i Armen og siger: "Mammke næ kvenda Ruksa!" (Kvinderne gaar hjem.) Ja, sandelig, om han ikke har Ret! Træerne staar her temmelig spredte, og et Par Hundrede Meter længere fremme ser jeg, at Kvinderne bøjer af til Venstre, ind i Urskovens Tykning. Min første Indskydelse er at løbe frem og søge at tvinge dem ind i Rækken igen, men jeg opgiver i samme Øjeblik

denne Tanke, for efter al Sandsynlighed vil det blive Signalet til, at de smider Kasserne og forsvinder i alle Retninger. Jeg giver Ramasan Besked om at løbe forud og sige, at de alle skal standse og tage Kasserne ned. Det maa nu gaa, som det vil, men føre denne Safari igennem til Bestemmelsesstedet med kvindelige Bærere vil være umuligt, saa lige saa godt slutte af med det samme. Forplejningsspørgsmaalet (83) vil ogsaa være løst, da de uden Byrder let kan naa tilbage til de hjemlige Egne. Jeg er spændt paa, om der er flere, der har taget Udgangsbillet end dem, vi saa forsvinde mellem Buskene.

Da Kvinderne er standset og har taget Byrderne ned, tæller jeg Rækken, og min Mistanke bliver til Virkelighed, for der mangler ikke mindre end over en Trediedel af Ammunitionen. Jeg samlede Kvinderne i en Kreds, for jeg mente, at der var Anledning til at bebrejde dem deres Opførsel. Blandt andet foreholder jeg dem, at de dog altid bærer deres Byrder paa Hovedet, og at det heller aldrig kan være en god Skik saadan at kaste Byrderne bort; men jeg maatte hellere have sparet disse Formaninger, for nu bryder Stormen for Alvor løs, og fra alle Sider lyder Protesterne, at vi forlanger, at svage Kvinder skal bære saa tunge Byrder en saa forfærdelig lang Vej, og meget andet. I mit stille Sind maa jeg give dem Ret, men en længere Diskussion vil ikke føre til noget. Det er synligt, at de er udkørte, men Mundtøjet er der ikke noget i Vejen med. Jeg standser deres Udgydelser med et "Keläle" (Stille) og siger, at nu kan enhver faa et Bæger Vand, og saa kan I faa Lov til at gaa tilbage til jeres Landsby. Først kigger de tvivlraadigt paa mig, om det nu ogsaa kan være min Mening, men saa kommer der Liv i dem, og uden at afvente Vanduddelingen er de et Øjeblik efter forsvundet mellem Buskene.

Om et Par Timer vil Solen være gaaet ned, og i Troperne eksisterer intet Tusmørke. Overgangen fra Dag til Nat sker omgaaende ved Solnedgang. Nu staar vi tilbage midt i Junglen med Ammunitionen spredt liggende paa Jorden, saadan som Kvinderne har efterladt den. Noget maa der gøres, og hvis det er muligt, maa vi se at faa Forbindelse med de andre oprettet. Jeg skriver en Besked om vor Position, instruerer den intelligenteste af Bærerne og sender ham straks af Sted. Maaske kan han i Morgen tidlig føre Bærerne til det Sted, hvor vi befinder os. Saa gaar vi i Gang med at samle Kasserne og anbringer dem i (84) noget uigennemtrængeligt Krat. Imidlertid har Ramasan sørget for noget spiseligt. Han har lavet et Baal, saa lille som muligt, for ikke at henlede omstrejfende Patruljer paa vor Tilstedeværelse. Det er blevet mørkt under Træerne, medens jeg nyder det spartanske Maaltid, som bestaar af Ris og Majsmel kogt i Vand. En trættende og oprivende Dag er gaaet til Ende, derfor søger vi ogsaa efter endt Maaltid at komme til Hvile. Vi ligger spredt mellem Buskene. Baal bliver der ikke mere tændt, for vi er holdt op med at spekulere paa Løver og andre vilde Dyr.

Den næste Morgen gennemsøger vi Junglen i den Retning, Kvinderne kneb ud, men uden Resultat. Muligvis er de først længe efter kommet i Tanker om at lægge Kasserne fra sig, eller ogsaa har de beholdt dem paa Hovedet, til de er naaet tilbage til deres Landsby. Hen paa Formiddagen dukker pludseligt vore Bærere og deres Fører op mellem Træerne. Jeg aflægger Rapport over den senere Tids Hændelser og navnlig om Gaarsdagen med den paatvungne kvindelige Safari, der endte med, at en Trediedel af Ammunitionen gik tabt.

Nis Kock,
Sønderborg.

Mit første Møde med Kong Christian X

Jeg havde i sin Tid været paa Session i Arnum og var blevet taget til Forstærkningsreserven. I Grunden havde jeg aldrig regnet med at blive indkaldt; men den 2. Oktober 1912 fik jeg Ordre til omgaaende at melde mig i Rostock i Mecklenborg, som herefter blev min Garnisonsby. Da vi Soldater rejste paa de tyske Baner for een Penning pr. Kilometer, fik jeg paa Kommunekontoret udbetalt de nødvendige Rejsepenge, 4,90 Mark, og saa drog jeg af Sted.

Naar jeg blev taget til Forstærkningsreserven, skyldtes det en Talefejl, jeg led af. Jeg havde nu ingen Ubehageligheder af den Grund i det skønne Rostock, for min (85) Kompagnifører var en fortræffelig og nobel Mand. Saa snart lian opdagede, at der var noget ved mig, der ikke var, som det skulde være, satte han alt i Bevægelse for at faa mig hjemsendt. Sagen gik sin reglementerede Gang; hjem til Amtsforstanderen i Rødding, til Kommuneforstanderen, Præsten og Læreren og tilbage igen; men nu havde Akterne faaet en Paategning. Der stod bl. a., at jeg tilhørte en udpræget dansk Familie, - og saa var der ikke noget med at blive hjemsendt; tværtimod! Jeg maatte springe Soldat i seks Aar og to Maaneder.

Min Kompagnifører vedblev dog at holde Haanden over mig. Han sagde oven i Købet, at hvis jeg havde noget at klage over, skulde jeg trygt henvende mig til ham. Han ordnede det endda saaledes, at jeg kom til at aflægge Faneeden paa Dansk, fordi han vilde sikre sig, at jeg var klar over, hvad det hele drejede sig om.

Uddannelsen gik sin jævne Gang, og efterhaanden blev man jo fortrolig med den nye Tilværelse. Jeg gik ofte Ærinder i Byen for mine foresatte. Det skete ogsaa, at jeg en Gang imellem gik en Tur ned til Havnen for at se paa Livet der.

Da jeg en Dag atter gik derned, opdagede jeg til min store Forbavselse, at hele Havneomraadet var klædt i hvidt og rødt, overalt saa man Dannebrog ved Dannebrog. Jeg studerede. Mit Hjerte bankede ligefrem voldsomt af Glæde. Hvad i al Verden var mon her paa Færde? Jeg fik travlt med at komme frem, og nu opdagede jeg, at det danske Kongeskib, "Dannebrog", var kommet paa Besøg. Det laa langt inde i Havnen. Den danske Konge, Christian den Tiende, og Dronning Alexandrine var kommet paa Besøg hos Storhertugen af Mecklenborg. Kongeskibet laa flere Dage i Havnen, og jeg var naturligvis hver Dag derne. Ogsaa den Dag, Kongeparret forlod Rostock, var jeg til Stede, og jeg saa Kongen staa paa Kommandobroen med Storhertugen ved sin Side. Medens Skibet langsomt gled ud af Havnen, vinkede Kongen glad til den store, begejstrede Folkemængde. Det var første Gang, jeg (86) saa vor vordende Konge, men man følte sig som Sønderjyde alligevel lidt underlig tilpas ved at staa her i tysk Uniform. Jeg kan ikke nægte, at jeg var bevæget.

Tiden gik, og Verdenskrigen begyndte. Jeg blev dog hjemme i Garnisonsbyen og blev af og til afkommanderet i min civile Bestilling som Sadelmager. Mine tre Brødre var imidlertid gaaet over Grænsen, og det havde til Følge, at jeg ingen Orlov kunde faa; man mistænkte mig for Faneflugt. – Først efter flere Aars Forløb lykkedes det mig at komme hjem. Det var dengang, man kunde faa Høstorlov. Naturligvis meldte jeg mig, og tro mig, det gik! Mon man i Tidens Løb havde glemt, at jeg var en mistænkelig Person?

Glad i Sind og i højt Humør tog jeg af Sted for at nyde mine fjorten Dage derhjemme. I Nattens Mulm og Mørke naaede jeg Vojens og hoppede befriet af Toget; men pludselig raabte en Stemme gennem Mørket: "Halt! Wo wollen Sie hin?" – Naa, tænkte jeg, saa er det Nat med den Orlov. Det gik nu ikke saa galt endda. Det var en Politibetjent fra Rød-

ding, der havde standset mig. Jeg kendte ham godt. Han var steget ud af Toget samtidig med mig, og skulde ogsaa til Rødding. Det viste sig, at vi ikke kunde komme videre, for Amtsbanerne sendte først et Tog af Sted den næste Morgen. Nu foreslog han, at vi skulde gøre hinanden Selskab. Den var jeg med paa, og da jeg havde en god Pakke med mig, delte vi Indholdet sammen, ligesom vi ogsaa nød et Par stive Grogger. Det var et Traktement, han kunde lide; men jeg kunde ikke undgaa at lægge Mærke til, at han hele Tiden saa mig lidt dybt i øjnene, som om han tænkte: "Naa, skal du nu ogsaa en Tur over Kongeaaen?" -

Jeg kom godt hjem, og det lykkedes mig at blive afkommanderet til Haderslev, hvor jeg kom i Arbejde hos en udpræget Hjemmetysker i Lavgade. Lige saa tysk Mester var, lige saa dansk, kernerdansk, var hans Mestersvend. Krigen lakkede mod Hæld; men Tyskernes Løbesedler foregøglede endnu i fede Overskrifter Fremgang og store (87) Sejre ved Fronterne. Ogsaa min tyske Mester troede endnu fuldt og fast paa en sejrrig Krig. En Dag, da vi alle tre var beskæftiget øverst oppe i Huset, brølede man igen nede paa Gaden: "Ekstrablad! Ekstrablad!" - "Du, Hadberg," sagde Mester, "gaa hurtigt ned og hent et Ekstrablad. Her har du ti Penning!" Det var lige noget for Hadberg. Han var let til Bens og kom kort efter tilbage med en stor Plakat, og paa den stod der med store og fede Bogstaver: "Der Kaiser hat abgedankt!!" - - - "Naa," sagde Mester, "der staar vi jo magtesløse!" - - - Ja, det gjorde Tyskerne unægtelig, og dermed slap jeg ud af den tyske Soldatertrøje. Jeg havde jo ogsaa baaret den længe nok. Vi oplevede nogle morsomme Dage med at være Vidne til, at de før saa stormægtige Befalingsmænd og Officerer blev degraderet, og at Styret nu gik over paa Arbejder- og Soldaterraadets Hænder; men det var rart igen at være en fri Mand.

P. H. B.J.

Over Grænsen

Da Krigen brød ud i August 1914, var jeg 16 Aar gammel, min Bror 17, og det faldt os ikke et Øjeblik ind, at Indkaldelsen til den tyske Hær skulde kunne naa os.

Men Tiden gik, og i Foraaret 1915 "forsvandt" min Bror. Da min Fødeby Høgsbro i Hviding Sogn ligger ved Vesterhavet, lige Syd for den danske Grænse, var det paa det Tidspunkt let nok at komme over til Danmark.

I Foraaret begyndte Flugten nordpaa at tage Fart, og jeg hjalp en Del af mine Efterskolekammerater og andre over Grænsen.

Det foregik altid over Vadehavet, i Førstningen om Dagen, og senere, da Bevogtningen blev mere skrap, om Natten. Soldaterne vovede sig ikke derud ved den Tid, saa naar vi først var forbi Patruljerne, der gik langs Stranden, gik det hele af sig selv. Jeg fulgte saa med langs med (88) Havkanten, til vi naaede tæt op til Grænsen og skød da et par Skud med et Jagtgevær. Saa vidste Vedkommende, at nu kunde han roligt sætte Kursen efter Lysskæret fra Ribe og vilde da før eller senere naa den frelsende Kyst.

Engang var jeg med et Par Stykker. Det var midt paa Eftermiddagen. Vi gik ud fra Rejsby Aa og var kun kommet nogle faa Hundrede Meter ud, da der pludselig dukkede fire

tyske Soldater op over det lave Dige. Vi stak i Løb; det kan nok være, der kom Gang i Pus-selankerne. Da der var 5-6 Tommer Vand, havde vi taget vore Benklæder af for at kunne bevæge os mere frit. En af Soldaterne forfulgte os, til vi naaede Grænselinien; men saa var vi jo i Danmark og i god Behold.

Mærkeligt nok blev der ikke skudt efter os. De har nok antaget os tre flygtende Skikkelser, med Skjorten flagrende bagud, for et Skib for fulde Sejl. Da jeg kom hjem igen, hørte jeg nemlig, at Soldaterne havde sat Byen paa den anden Ende ved at fortælle, "at nu var det da for galt; saadan en Frækhed; nu sejler Flygtningene til Danmark ved højlys Dag lige for Næsen af os."

Med lidt livlig Fantasi kunde de nok komme paa den Tanke, da som bekendt Vand og Luftspejling i Forening gør, at f. eks. en Havmaage paa Vandet antager uhyre Dimensioner.

Nu var jeg jo kommet til Danmark; men det var ikke min Hensigt at blive der, og til Trods for min i Vester Vedsted boende Families Overtalelsesforsøg om ikke at vende hjem igen sneg jeg mig samme Eftermiddag tilbage over Grænsen, langs med Grøfterne og med en Engskovl paa Nakken.

Senere blev Vagtkæden flyttet direkte ned til Grænsen. Da havde det ikke kunnet lade sig gøre at gaa over ved Dagslys. Udkigsposten i Hviding Kirketaarn blev dog, saa vidt jeg ved, bibeholdt; men jeg gav ikke ret meget for deres Holden Udkig.

Der skete senere Henvendelser til min Far om Hjælp; men han afviste dem, dog uden min Viden. Han mente, at (89) det efterhaanden blev for farligt et Foretagende. Det var jeg dog ikke tilfreds med. Jeg var gaaet med paa den værste og syntes, det var sjovt at narre Tyskerne.

Før jeg blev indkaldt, var jeg et Par Gange i Danmark efter forskellige Ting, som vi manglede. Saa fik jeg Lov til at gaa over hos de Soldater, der var indkvarterede hos os.

Hans H o s t r u p,
Egebæk ved Hviding.

Uhm, en dejlig Tobak

Efter den store Foraarsoffensiv i Flandern kom mit Regiment i Rostilling i Flandern, hvor vi kom i Borgerkvarter. Jeg kom i Kvarter hos en Skovriderenke paa en større Ejendom ved Lembecke. De opdagede ret hurtigt, at jeg ikke var rigtig Tysker, dem de hadede af et rigtig godt Hjerte. Da Køerne om Foraaret kom paa Græs, havde de ingen Mælk i Huset, saa de blev ofte generet af Husundersøgelser o. lign. Vi blev saa enige om, at der skulde laves Smør af Mælken, og det skulde Tyskerne ikke have. Jeg lovede at bringe det til en større By, hvor der var stor Trang for det. Saa en nag, da jeg lige havde faaet Rygsækken pakket med Smør og Ost, saa meget, som jeg kunde have, kom der to bayerske Feltgendarmer. "Husundersøgelse," blev der raabt. Værtinden blegnede, hun var tidligere blevet straffet med store Bøder, fordi der var funden noget. Jeg skyndte mig ind for at vise

dem rundt og førte dem op paa et Kornloft, hvor jeg vidste, at Luften var ren. Bag en Skorsten stod en stor Sæk med Boghvedeavner. Tyskerne opdagede den og snuste til Indholdet. "Was ein feiner Tabak," udbød de. Om de ikke kunde købe noget. Jeg blinkede til dem og fyldte deres Poser med "Tobak". De gik med den "Raub", og Undersøgelsen var forbi. Vi fik os en hjertelig Latter og morede os ikke mindre, da de Gang paa Gang kom igen paa "Undersøgelse" og fik "Tobak" med. Gid den maa have smagt dem.

J ø r g e n R o t h, Kiding.

Oplevelser i Makedonien 1916-17

(90) Den 12. Marts 1916 blev jeg indkaldt og kom, sammen med otte Landsmænd, deraf to fra min Hjemegn, Magnus Lund fra Normsted og Laurids Dollerup fra Endrupskov, til Graudenz i Vestprøjsen. Vi kom til Fodartilleriet og blev uddannet paa Fæstningen Gobierre ved 15 cm Haubitser, tilhørende Fodartilleri Rgt. 15.

Fæstningen ligger højt oppe paa den vestlige Bred af den brede Weichselflod og har vel nok i gamle Dage med sine Volde og Grave været uindtagelig. Selvom vi var kommet langt bort fra Hjemmet, var vi dog glade for, at vi var blevet tildelt Artilleriet og ikke Infanteriet, som vi var taget til paa Sessionen. Nu kunde vi da slippe fri for at komme i Skyttegravene.

To Gange var jeg hjemme paa Orlov fra Garnisonen. Vi Landmænd havde jo den Fordel frem for Byboerne, at vi lettere kunde faa Orlov, da vi skulde hjem og hjælpe baade i Saatid og Høst. Byboerne var meget utilfredse og knurrede, naar de saa os drage af Sted, og det var jo ikke saa sært.

Sidste Gang, jeg var hjemme, blev jeg tre Dage, før jeg skulde rejse, kaldt tilbage. "So-fort zurückkommen!" hed det i Telegrammet. Jeg var ikke glad ved Situationen, da det jo kun kunde betyde, at vi skulde af Sted til Fronten. De første to Gange kneb det med at faa sagt Farvel til Forældre og Søstre; men denne Gang var det meget svært. Vi vidste jo ikke, om det var sidste Gang, vi saa hinanden, og jeg kan saa levende sætte mig ind i, hvad det har rummet af Sorg og Lidelse for dem, der ogsaa skulde sige Farvel til Kone og Børn. Det forstaar kun de, der selv har prøvet det. At gaa over Grænsen faldt mig dengang slet ikke ind.

Da jeg kom tilbage til Deutsch-Wangerau, hvortil vi var flyttet for et Par Maaneder siden for at give Plads for nye Rekrutter, fik jeg Dagen efter paa Skrivestuen at (91) vide, at det var Gendarmen derhjemme, der havde været paa Spil. Han havde i et Telegram til Batteriet fortalt, at jeg var "fahnenfluchtverdächtig" og øjeblikkelig skulde kaldes tilbage.

Han kunde nu godt have sparet sig Ulejligheden, for jeg var nu alligevel kommet. Der blev sagt, at der den sidste Nat stod Vagt ved Gaarden for at holde øje med mig.

Her i D. W. boede vi i Træbarakker, der i uhyggelig Grad var befængt med Lopper. Jeg ved næsten ikke, hvad der er værst, disse sorte Springfyre eller Lusene, som vi senere stiftede Bekendtskab med.

Tiden gik her med Øvelser og Eksercits paa "Ellenitzer Platz", hvor der stod nogle gamle russiske Kanoner. Paa en længere Marchtur gjorde vi engang Holdt ved en Kro, og en Kanoner blev sat til at passe Løjtnantens Hest. Han syntes dog, det kunde være sjovt med en Ridetur og satte sig op paa Hesten, men med det Resultat, at den i fuld Galop stak af med. ham. Til Straf fik vi alle paa Hjemturen en vældig Stropptetur.

Med et Hold lidt ældre Rekrutter, der kom til os i D.-W., var ogsaa den nuværende Konsulent Jørgen Frank. Vi fandt snart hinanden, og jeg mindes mange hyggelige Timer, naar vi fulgtes i det fri, og han sang for os af "Syng dig glad".

Faa Dage efter min Tilbagekomst skulde der afgaa en Transport til Fronten. Der blev raabt en Del Navne op, mine danske Kammerater, men det gav ikke nok, og der blev da spurgt, hvem der vilde melde sig frivilligt. Da jeg ikke vilde skilles fra mine Landsmænd, meldte jeg mig. Før eller senere vilde jeg jo dog blive sendt af Sted.

Mads Dahl fra Sillerup var blevet overflyttet til Hestfolket som "Fahrer" og var før os rejst til Frankrig. Her mistede han det ene Ben; han lever dog endnu i bedste Velgaaende. Humøret har han i hvert Fald ikke mistet. Efter at have faaet nye, feltgraa Uniformer og alt til Faget henhørende blev vi ført til Breslau, hvor vi sammen (92) med Rekrutter fra andre Garnisoner blev omdannet til et Rekrut-Depot, som kort Tid efter dampede af Sted vestpaa.

Vi var meget spændt paa, om vi skulde til Frankrig eller sydpaa til Balkan. Det blev det sidste, og efter at vi i Dresden havde faaet Følgeskab af en Bataillon saksiske Jægere, kørte vi videre.

Langsomt satte det lange Troppetransporttog sig i Bevægelse, og da vi forlod Banegaarden, tonede det ud fra alle Vogne, der var stuvende fulde af Soldater: "Muss i denn, muss i denn zum Städtele hinaus!" Naar der blev sunget, enten paa March eller under Transport, var det altid de vemodige Hjemlandssange, der maatte holde for, som "In die Heimat kehr ich wieder" og "In der Heimat, da gibts ein Wiedersehn". Krigsbegejstringens Tid var forbi.

Det blev en lang og - naar undtages den dystre Baggrund - en meget interessant Tur. Rejsen gennem Alperne var enestaaende. Kun afbrudt af korte Ophold for at faa Forplejning gik det ned gennem Østrig til Budapest og gennem Ungarn til Belgrad.

Vejret var fint, og vi nød Udsigten ud over de uendelige Majsmarker, der nu var ved at modnes. Vi sad oppe paa Taget, selvom det var farligt paa Grund af Viadukter og Telefontraade, eller ogsaa sad vi paa Trinbrættet.

Ved Belgrad kørte vi ind i Serbien og lige til Nish, Landets gamle Hovedstad.

Det første, vi lagde Mærke til, var, at Stationerne hele Vejen ned lignede smaa Fæstninger med Pigtraad og Løbegrave og hvad dertil hører. Det var lavet, for at man kunde værges sig mod Overfald fra den serbiske Modstandsbevægelse.

En saadan fandtes nemlig i det dengang af Tyskerne besatte Serbien. Dog derom senere. Opholdet paa Banegaardene blev brugt til smaa Udflugter i Omegnen, saa vidt det lod sig gøre. Ret langt (93) kunde vi jo ikke fjerne os fra Toget, da vi aldrig vidste, naar der blev givet Afgangssignal. Det skete da ogsaa, at nogle ikke naaede at komme med. Der kunde godt gaa en halv Dag, inden vi kørte igen; men hvad gjorde det, det gik jo "alles vom Krieg ab!"

Under et Ophold var der engang Appel med vor "Jernportion". Mange havde spist det hele, nogle det halve, og der blev lovet dem al Landsens Ulykker. Saa blev der uddelt nye Portioner, og der skete ikke mere i den Sag. Vi, der havde noget af Portionen i Behold, ærgrede os over, at vi ikke ogsaa havde spist det hele. Forplejningen var jo ikke saa rigelig.

Ankommet til Nish efter 7-8 Døgns Kørsel med Afbrydelser, blev vi indkvarteret i en stor Kaserne. Paa denne boede der ogsaa bulgarske Soldater, som jo var Tyskernes allierede, og som vi senere ved Fronten kom en hel Del i Berøring med. Vi var naturligvis nysgerige efter at se, hvad det var for Fyre, men da vi ikke kunde snakke med dem, blev det et meget overfladisk Bekendskab. Vi tilhørte nu "Heeresgruppe v. Belows" Rekrutdepot og var i Nish i tre Uger. Herfra blev vi sendt ud til de forskellige Frontafsnit, efterhaanden som der blev Brug for os.

I Begyndelsen af November 1916 rejste vi sydpaa. L. Dollerup og M. Lund var med i Transporten; andre husker jeg ikke.

Rejsen gik først til Gradsko i Makedonien, ca. 70 km fra Prilep. Paa Vejen herved mødte vi et Lazarettog fyldt med haardtsaaedø fra det saksiske Jægerregiment, maaske de samme, som sammen med os var rejst derned, og som fortsatte, da vi steg ud i Nish, De havde faaet en meget haard Medfart ved Monastir, hvor der rasede heftige Kampe paa den Tid.

Det gjorde et dybt Indtryk paa os, da vi saa de raske Jægere i den Forfatning. For Infanteriet var det særlig slemt i det klippefyldte Bjergland. Det var næsten (94) umuligt at grave sig ned, og Sprængvirkningen fra Granaterne var dobbelt, da Stenene virkede som Splinter.

Fra Gradsko til Prilep var der ingen Jernbane. Det tog os to Dage at gaa de 70 km. Ikke nogen særlig stor Præstation, men i Betragtning af, at det hele Tiden gik opad, at det var Snevej og glat Føre, var det drøjt nok alligevel med fuld Oppakning.

Vejen gik over Babuna-Passet, hvor den snor sig frem og tilbage utallige Gange, forbi dybe Slugter, hvor der en Gang imellem laa et knust Lastauto nede paa Bunden. Jeg gad vide, hvor mange Chauffører der har sat Livet til paa den Maade.

Trafikken paa denne Strækning blev nemlig besørget af Lastbiler og en Traadbane, der gik over Bjerge og dybe Afgrunde. Af og til saa vi en eller to Soldater sidde oven paa Høballereller Ammunitionskasser, og de fik paa den Maade en eventyrlig Luftrejse. De sparede jo Benene, men jeg skulde nu ikke nyde noget, for sæt, at Staalviren sprang! Det kunde nemlig ske.

Her saa vi de første rumænske Krigsfanger. De var sat til at passe Stationerne.

Den første Nat sov vi i Telt og frøs med Anstand. Da vi nærmede os Prilep, blev Landet mere fladt. Lidt uden for Byen havde jeg en Oplevelse. Der sad en Tigger ved Vejen og spillede paa et Instrument, der lignede en Violin. Han spillede en Melodi, jeg kendte. (Tiggere var der mange af i Serbien, maaske Tito har faaet dem afskaffet). Det var Melodien til "Vældige Riger rives om Jorden", som vi sang til Gymnastikken hjemme i Hviding Forsamlingshus. Det var mærkeligt at møde en kendt Melodi saa langt borte fra sin Hjemstavn. Senere opdagede jeg, at det er en bulgarsk Folkesang; saa var det jo ikke saa mærkeligt endda.

At der ingen Sundhedskommission fandtes i Landet, var nemt at se, for langs Vejen laa mange Skeletter, mest af Okser, der bruges som Trækdyr. Dør de undervejs, faar (95) de Lov til at blive liggende som Føde for Gribbene, eller ogsaa, til de raadner op. I Vandløbene, hvor man hentede Drikkevand, laa der ogsaa døde Dyr.

Fra Prilep skulde vi Dagen efter videre med en Feltbane. Her kom en Kammerat, Rose hed han, og jeg bort fra de øvrige og traskede længe rundt i de bundløse Gader for at finde de andre eller i hvert Fald et Natteherberge. Vi mødte Børn, der vilde have os med hjem; saa meget Tysk havde de da lært, at de kunde gøre os det begribeligt. Vi skulde dog ikke nyde noget, for vi kunde jo nok regne ud, hvad den gik ud paa.

Omsider fik vi Husly; der var dog ingen Vinduer. Vi sov sammen med nogle andre Soldater paa Gulvet. Det var sjældent, vi saa Ruiner i de efterhaanden mange serbiske Byer, vi stiftede Bekendskab med. Det saa ud til, at Tyskerne havde haft let Spil, da de erobrede Landet. Næste Morgen fandt vi vore Kammerater paa Feltbanestationen, og herfra blev vi kørt til Topolschani, en lille Landsby i Nærheden af Monastir, hvor der var oprettet et Ammunitionsdepot. Ammunitionen blev fra Feltbanen udsløst paa Stationen, der kun bestod af en Plads med Tag over.

Herfra skulde Granaterne bæres op ad en Bjergskraaning og graves ned i smaa Kælderrum, der var indhugget i Bjerget med en vis indbyrdes Afstand. Der var Plads til ca. 200 Granater i hvert Hul, alt efter Størrelsen, og der var mange Variationer, helt fra 7,5 til 21 cm. Det var et grimt Stykke Arbejde at slæbe paa de dumme Tingester, og selvom vi "trykkede" os lidt, (vi blev efterhaanden helbefaren i denne Kunst), skulde det jo gøres, og Granaterne trykkede ogsaa, endda saadan, at jeg mange Aar efter var øm paa Kravebenet af det. Vi var dog ikke ene om det, idet en Afdeling rumænske Krigsfanger var sat til at hjælpe os. De var bevogtet af Bulgarene, nogle raa Fyre, der ikke tog i Betænkning at jage Bajonetten i dem, naar de ikke vilde - eller ikke (96) kunde - makke ret. Under Arbejdet var de under Opsyn af en tysk Underofficer, der pryglede dem for et godt Ord. Trods det holdt de mere af os end af deres Vogtere - "Bulgarski nje dobra, nihs Kultur. Germanski dobra", sagde de til os.

Nogle Gange var der fjendtlige Flyvere over os. De smed Bomber ned i Nærheden. Saa var det bare med at komme væk, for sæt, at det hele røg i Luften. Vi havde ingen Antiluftskyts, kun vore Karabiner, som vi knaldede lystigt med, men det hjalp jo ikke ret meget.

Det eneste effektive "Værn" vi havde, var et Feltlazaret med det røde Kors, liggende lige i Nærheden. (Meget snildt hittet paa). Flyverne maa have respekteret Flaget, for det havde været en let Sag at sprænge det hele i Luften.

Her ved Lazaretet traf jeg en Landsmand, en Saniteter, (fra Borg ved Bredebro), som en Dag var ved at skrive Navne af efter nogle Trækors, der var sat paa nogle nye Grave. Hvordan det gik til, ved jeg ikke, men vi opdagede snart, at vi var Landsmænd.

Som før omtalt gik det haardt til ved Monastir. Tyskerne trak sig tilbage. Levnedsmidler og Ammunition blev hentet tilbage, og en skønne Dag laa der et lille Bjerg af røget Flæsk og Kød paa Baneterrænet. Det var bare med at faa fat i noget af det, inden der blev sat Vagt ved det, og det varede heller ikke længe. En Mand fra Skrivestuen kom for sent, men han mente, at Vagtposten godt kunde se en anden Vej, mens han tog et Stykke, men her kom han til den forkerte! En-to-tre, afsikret og Bøssen til Kinden, og saa var det for den anden om at faa Følehornene til sig i en Fart, ellers var han blevet skudt paa Stedet.

Brød var det knapt med, og kunde vi se vort Snit til at hugge et fra Lastbilerne, der kørte Brødet bort fra Feltbageriet i Prilep, gjorde vi det. Det var om at være hurtig i Vendingen. Saa snart Bilen var begyndt at køre, de gjorde nu tit Holdt hos os, saa op paa Trinbrættet, (97) Haanden ind under Presenningen, et Brød ud og ind under Frakken og væk hurtigst muligt. Det skete ogsaa, at vi blev nappet ved det og kønt maatte aflevere Rovet igen. Den Slags regnede vi ikke for Tyveri; derimod tog vi aldrig noget fra Befolkningen. Havde de noget, vi kunde bruge, betalte vi for det. De var for Resten meget skikkelige, og vi mærkede aldrig noget til Had eller Modvilje hos dem. Tilsyneladende fandt de sig taalmodigt i de-

Krig i Bjergene

deres Skæbne, men de havde jo nok set paa os paa samme Maade, som vi saa paa Tyskerne under Besættelsen af vort Land under sidste Krig.

Der var mange Lighedspunkter. Hele Landet var besat af en overmægtig Fjende; Modstandsbevægelse, Sabotage m.m og Værnemagere har der vel ogsaa været.

Da vi var indkvarteret i en Landsby, havde vi rig Lejlighed til at studere Beboernes Levevis. Den var meget primitiv, i hvert Fald hvad Beboelse angik. Husene, i hvert Fald de ældste af dem, var overklasket med Ler, (98) Haandfuld ved Haandfuld, og i hver af dem sad Mærker af alle fem Fingre.

Jeg boede en Tid i et Hus, der kun bestod af eet Rum. Beboelse var i den ene Ende, og Stalden i den anden. Saare praktisk, for saa kunde Mennesker og Dyr hjælpes ad med at holde paa Varmen. Det kunde nok gøres nødig, da de kun havde tørret Gødning at fyre med.

Hver Dag kom der saarede fra Fronten til Feltlazarettet. Nogle kom til Fods, de haardt-saarede i Røde Kors Biler, der ankom lange Kolonner. Mange af dem naaede aldrig videre.

Vi fejrede Julen 1916 i Topolschani, d. v- s. fejre er nu saa meget sagt. Pakker og Breve havde vi i lang Tid ikke set noget til, og vi fik ikke en Stump til Jul. Jeg husker ikke, hvad vi foretog os Juleaften, men vi har jo nok talt om dem derhjemme og fordybet os i Minderne om vor Barndoms Jul.

Hvad jeg foretog mig Juledag husker jeg bedre, for da sad jeg om Eftermiddagen paa Kirkegaarden paa en Gravsten og fangede Lus, som havde formeret sig stærkt. Bestanden maatte holdes nede.

Huset, vi da boede i, var bedre end de andre og laa lige op ad Kirken, saa det har nok været Præsteboligen. I de græsk-katolske Lande er det Skik, at Kvinderne, iført deres sprag-lede Festdragt, paa Højtidsdage sætter et tændt Lys i et Hul paa Siden af Gravstenene, der ligger vandret i en halv Meters Højde. Saa knæler de ned ved Lysene og beder og jamrer i

det uendelige. Et ejendommeligt Skuespil at se paa for os, men for dem har det jo nok været ramme Alvor.

Efter Nytaar blev vi forflyttet til et andet Frontafsnit og var først indkvarteret i et stort Telt paa den anden Side Prilep. Det tilhørte Pionererne, der her var ved at lave en Træbro.

Selvom Vinteren ikke var saa haard, som den kan være herhjemme, frøs det dog nogle Grader, og vi frøs (99) endnu mere. Særligt var det galt om Natten; det var ikke til at holde Varmen paa et Traadunderlag med et Tæppe over. Vi var stivfrosne hver Morgen og maatte hoppe rundt paa Jorden i lang Tid for at komme til os selv.

Kakkelovnen var rødglødende hele Dagen, men om Natten var der ingen, der vilde fyre. En Aften gik der Ild i Teltet, men den blev dog hurtigt slukket.

Her arbejdede ogsaa et Hold rumænske Krigsfanger med at losse Jernbaneskiner. Et haardt Arbejde til den Forplejning, de fik. Sultne var de, og selvdøde Dyr faldt de over som Ravne. De brugte Kødet til at koge Suppe paa. Herfra gik Rejsen videre, tilbage over Passet og til Miletkovo, men denne Gang kørte vi i Lastbil. Her blev min gode Ven Laust Dollerup og jeg tildelt 7. Batteris Ammunitionskolonne, der hørte til 9. Fodartilleri Regiment.

Nu fik vi Forklaring paa, hvorfor vi i ca. to Maaneder ikke havde faaet vore Postsager. Her laa nemlig Breve og Pakker til os i Massevis, de sidste i mere eller mindre god Forfatning.

Da vi ankom til Kolonnen, kom jeg til at bo sammen med tre ældre Soldater i en Hytte. Den første Aften, inden jeg helt var faldet i Søvn, hørte jeg en af dem sige til sig selv, idet han vistnok saa paa mig: "Armes Deutschland, ist es nun so weit, dass man uns Kinder rausschicken muss". Med vore 18-19 Aar var vi jo heller ikke andet end store Drengene.

Vort Arbejde bestod i at passe Heste og køre med som Bremser, naar vi om Natten kørte ud til Batteristillingerne med Ammunitionen. Det var ikke altid lige hyggeligt at køre rundt paa de smalle Bjergveje og ikke kunne se en Haand for sig. Hvis hele Køretøjet skulde rasle i Dybet, kunde man næppe naa at bringe sig selv i Sikkerhed forinden.

Engang, da vi havde en Natøvelse, kørte vi rundt i otte Timer med en læsset Ammunitionsvogn. Ved en (100) forglemmelse var Granaterne ikke blevet fjernet. Der blev en værre Ballade, da det blev opdaget, men hvem havde Skylden? Der blev foretaget Forhør og Undersøgelse, men Sagen blev saa skrinlagt.

Mandskabet bestod mest af Rhinlændere, og vi kom meget godt ud af det med hinanden. Engang havde jeg dog lavet noget, som ikke passede en af dem, og det lød helt sjovt, da han med sin læspende Stemme raabte til mig: "Du Klotzkopf, du dummer Däne, ich hau dich mit dem Spaten in die Fresse". Han gjorde dog ikke Alvor af sin Trusel. De "gamle" vilde jo gerne herse lidt med os Rekrutter.

Baade i Garnisonen og i Felten talte vi Nordslesvigere altid Dansk, naar vi var sammen, og der er aldrig lagt os

Hindringer i Vejen. Selvom vi her var inden for de langtrækkende Kanoners Skudvidde, mærkede vi ikke ret meget til dem. Vi laa ogsaa godt skjult i det lave Krat, kaldet "Maki", der overalt dækkede Bjergene.

I det tidlige Foraar blev ti Mand afkommanderet, deriblandt Laust Dollerup og jeg, og sendt ud i en fremskudt Stilling Syd for Byen Gevgeli. Det var en større By, der ligger ved Vardar Floden, tæt ved den gamle Grænse. Her stod to 15 cm Haubitser omtrent 800 Meter fra hinanden, og midt imellem dem slog vi os ned. Et Skur blev bygget af Træ i Bunden af en nu ubenyttet Vandingskanal, der løb langs med den lave Bjergskrænt og var dækket med Jord.

Her boede vi i fem Maaneder og havde det rigtig rart, naar lige undtages, at Fransk-mændene jævnligt skød efter os med deres smaa Feltkanoner, til Tider temmelig kraftigt endda. Da der kun var ca. en Kilometer ud til Skyttegraven, havde de let ved at naa os, og de vidste ogsaa paa en Prik, hvad vi lavede, og hvor vi opholdt os.

Fra Artilleriets Observationspost eller "Schallmesser", hvor de maaler den Tid, det tager fra Afskud til Nedslag (101) for at bestemme det fjendtlige Skyts Position, kunde man se Skibene sejle ud fra og ind i Salonikis Havn. Vort Arbejde bestod i at bygge en Kanonunderstand, Mage til dem, Tyskerne byggede under sidste Krig paa Jyllands Vestkyst. Vi kunde omtrent gaa og passe os selv og var ikke belembret med mange overordnede. En Underofficer ledede hele Arbejdet.

De højere Herrer holdt ikke af at være derude og kom kun en helt enkelt Gang om Natten for at inspicere. En Nat kom de ud med en Kasse Øl til os. Meningen var, at vi skulde tegne Krigslaan, men jeg tror ikke, de fik andet ud af det end tomme Flasker. Vi skulde ikke have noget tegnet.

Kaffen kogte vi selv herude, Middagsmaden og den øvrige Proviant fik vi først efter Mørkets Frembrud, da det aabne Terræn fra Gevgeli og ud til os ikke kunde befares om Dagen. Vi stillede os saa op, ca. 40 Mand ialt, bag en stejl Bjergvæg, hvor Vognen plejede at holde. Men Franskmændene havde lugtet. Lunt. Det skete flere Gange, naar vi stod midt i Suppeuddelingen, at Uvejret brød løs derovrefra; tre-fire Batterier skød paa een Gang. Faa Sekunder efter haglede Granaterne ned om Ørerne paa os, men da var vi i Sikkerhed. I et Nu var hele Flokken som blæst bort. Den tørre Vandingskanal har mange Gange frelst os fra Granatsplinter. En Fuldtræffer kunde vi ikke faa paa det Sted, dertil var Bjergvæggen for høj.

Første Gang, det skete, skelede jeg lidt til en Stabel Gasgranater, baade med gule og sorte Kors malet paa Bundstykket. De laa temmelig udsat og kun et lille Stykke fra os. De blev senere fjernet. Vore Gasmasker havde vi mod Reglementet ladet blive i Hytten, saa det havde været en køn Suppedas, hvis Granaterne var røget i Luften. Kusken blev hos sine Heste og trykkede sig ind til dem. Han var mere modig end vi andre.

Kun een Gang har jeg set Tyskerne bruge Gasgranater, men jeg har aldrig, heldigt for os, set Modstanderne bruge dem.

(102) Senere blev der opstillet engelske Skibskanoner til venstre for os. De kunde tage os mere i Flanken, men Sprængvirkningen syntes ikke at staa i Forhold til det Spektakel, Granaterne lavede ved Eksplosionen. Det hele blev pulveriseret til smaa bitte Stykker, der faldt ned over os som Støvregn. Engang fik jeg et lille Stykke bag øret, men udover, at det brændte lidt, mærkede jeg ikke til det.

De store franske 18 cm Kanoner havde vi mere Respekt for; de lange, savtakkede Splinter fløj vidt omkring, men de blev mest brugt til at beskyde fjernere Maal med, særligt vore Artilleristillinger langt tilbage mellem Bjergene. Dog blev de ogsaa brugt kraftigt begge Paaskedage 1916 til at bombardere vore to fremskudte Kanoner med. Uafbrudt fra Morgen til Aften blev de ved med at skyde, saa det ikke var til at komme udenfor en Dør. Ustandseligt svirrede. Granatsplinter rundt som vrede Bier og slog mod Stammer og Grene i Morbærplantagen udenfor Hytten.

Det var for saa vidt spildt Ulejlighed, som der ikke blev anrettet nogen Skade hos os. Vore to "Steilfeuer"- Kanoner maa jo aabenbart have generet dem meget, naar de vilde ofre saa meget for at faa dem gjort tavse. Det var de ogsaa, men kun saa længe det stod paa. Det kunde ske, at der af en eller anden Grund manglede Mandskab ved Kanonerne, naar der

Alpejægere

skulde skydes; saa blev der sendt Bud efter os. Det blev dog gerne ikke til ret meget, kun nogle faa Skud, saa havde Franskmændene lukket Munden paa os. Naar vi saa blev nødt til at holde inde med Skydningen, snuppede Underofficeren i en Fart det meget værdifulde Sigteapparat, som i alle Tilfælde skulde bjerges, og vi var rørende enige med ham i at forsvinde hurtigst muligt ind i Bjergsidens Understand. Man havde Indtrykket af, at der skulde spares paa Ammunitionen i Modsætning til dem paa den anden Side. For hvert Skud vi affyrede, fik vi 25 igen.

Fra Arbejdspladsen var der et smalt Skinnespor mellem Træerne ud til det Sted, hvor Flodsandet fra Vardaen (103) begyndte. Her hentede vi Sand paa en Trolje til Byggeriet.

Saa længe vi kunde holde os i Ly af Træerne, gik det udmærket, men vi maatte arbejde os længere og længere frem. Det kunde ikke undgaas, at de ovre paa den anden Side opdagede, hvad vi havde for. Næsten hver Dag var en af deres Flyvere over Terrænet for at rekognoscere.

Vi blev beskudt mange Gange, og det var nærmest et Mirakel, at der kun blev to saarede i de fem Maaneder, jeg var der. En Gang kom vi kørende med vort Køretøj, og pludselig blev vi overdænget af 7,5 Granater. Heldigvis var vi da lige ud for en forladt Understand. Hurtigere end det kan siges, forsvandt vi i Dybet med Hovedet eller Benene forrest, som det bedst kunde træffe sig. "Sjældent er saa mange i saa kort Tid forsvundet i saa lille et Hul", for med lidt Omskrivning at citere en berømt Mands Ord.

En Dag, da vi i Gaasegang gik fra vort Arbejde, slog en af de smaa Granater ned og eksploderede een Meter (104) fra en af de forreste. Den faldt paa hans højre Side, uden at der skete ham noget. Vi naaede ikke engang at søge Dækning.

Huset, vi boede i, kunde ikke taale ret megen Overlast, og da der engang blev slaaget et Hul to Meter fra vort Vindue, gik vi i Gang med at lave et Beskyttelsesrum lige uden for Døren; dog turde vi ikke gaa ned i det, da det kom til Stykket, for det var ikke afstivet.

Naar der om Natten var Angreb forude, og alt, hvad der var af baade smaa og store Kanoner paa begge Sider langs hele Fronten var i Funktion, var det et storslaaet, men uhyggeligt Skuespil. Det var Fyrværkeri, saa det forslog noget. Afskudsglimtene fra begge Sider, Nedslag i eet væk, dertil Hysten og Brølen af alle Kalibre, der krydsedes over Hovedet paa os, og kulørte Signallys og Lysbomber ude over Stillingen. Altsammen nok til, at man priste sig lykkelig over ikke at høre til Infanteriet, som jo altid under Krigen maatte tage den haardeste Tørn. Selvom vi jo nok var "Frontsoldaten, und keine Etappenschweine", var der stor Forskel paa vor Stilling og deres, der laa i Skyttegraven. Vi havde kun at sørge for at komme væk, naar vi blev beskudt. Skete det, at vi besøgte Bulgarenne i de forreste Skyttegrave, var det midt paa Dagen, naar der var Fred og ingen Fare.

Naar der havde været "dicke Luft" forude, blev de døde og saarede bragt tilbage til den Linje, hvor vi befandt os, for saa Natten efter at blive bragt til henholdsvis Kirkegaard eller Lazaret.

Nogle Dage var der Fare for Gennembrud ved Lomnitz, lidt til højre for os. Bulgarenne blev slaaet tilbage her. Vi havde Tornysteren pakket og sov med Klæderne paa om Natten, rede til Opbrud, hvis det skulde gaa galt. Der blev sendt Heste og Sprængstof ud til Kanonerne. Kunde de ikke føres bort, skulde de sprænges i Luften. Haandgranater blev ogsaa sendt ud til Besætningerne til Selvforsvar, men der blev dengang hverken Brug for det ene eller det andet.

(105) Paa vor Side bestod Infanteriet af Bulgarer, og paa den anden Side af Serbere og græske Venizolister. Vi kom godt ud af det med vore Forbundsfæller og lærte efterhaanden lidt af Sproget, og ved Tegn og Fagter kunde vi nok gøre os forstaaelige for hinanden. Da vi altid var sultne, fik vi tit en Bønnesuppe eller et Majsbrød af dem.)

Mange af dem havde ingen Støvler, men gik med Klude svøbt omkring Benene. De af dem, der havde tyske Militærstøvler, havde skaaret dem af i Vristen for at faa Plads til Kludene.

Helt stole paa dem kunde vi nu ikke, for de vilde stjæle vort Undertøj, naar vi havde haft Stovvask og været saa letsindige at lade det hænge ude om Natten. Det var nu heller ikke nødvendigt, for det kunde tørres i Løbet af kort Tid. Solen skinnede Dagen lang fra en skyfri Himmel hele Sommeren igennem. Kun een Gang var der Opræk til Uvej, men det blev kun til lidt Hagl.

Vi døjede meget med Varmen. Midt paa Dagen holdt vi os i Skyggen og fik Tiden til at gaa med at iagttage Flyverkampene, som jævnlig fandt Sted. Naar en Flyver blev skudt ned, blev Maskinen straks tilintetgjort af fransk Granatild, ogsaa, hvis det var en af deres egne.

Byen Gevgeli blev ogsaa af og til beskudt med det svære Skyts. Det var en smuk By med røde Tage mellem grønne Træer. Den var selvfølgelig rømmet, og der laa kun faa Tropper i den. En Fabrik var skudt i Grus, antagelig et Silkespinderi, da der her i Omegnen saa ud til at have været en blomstrende Silkeindustri. Det fremgik af de ret store Morbærplantager, der fandtes her, og hvor Silkeormene holdt til.

Vest for Byen laa den gamle romerske Hærvej, som vi var kommet ad, og øst for Byen laa Jernbanestationen, hvor i Fredstid Orientekspresen for forbi. Den var selvfølgelig ude af Drift og ogsaa delvis skudt i Stykker. Kun ud til et Sted Nord for Byen gik der Motortog med Vogne (106) fyldt med Materiale til Stillingerne. Man kørte kun om Natten, og det gik i en Fart med at faa Vognene tømte.

Inden vi fik en Løbegrav lavet, var det livsfarligt at vove sig ind til Byen om Dagen, og med Spænding har vi tit set Bulgare eller nogle af vore løbe for Livet, springende fra Hul

til Hul i det granatoppløjede Forland. Franskmandene morede sig ligefrem med at skyde efter enkelte Personer. Det var en almindelig Antagelse, at man var sikker i et Granathul, da der ikke kunde ske to Nedslag paa nøjagtig samme Sted. Om denne Teori har holdt Stik, er jeg ikke helt sikker paa, men i hvert Fald gjaldt det jo altid i en saadan Situation om at gøre sig saa lille som muligt.

At vi var langt mod Syd, kunde ses paa den Mængde Skildpadder, der løb rundt. Ligeledes var der Masser af Slinger, der kunde blive indtil en Meter lange. De var dog ikke giftige, men ubehageligt var det dog, naar de kravlede ind til os ad Vinduet, der var i Højde med Jordoverfladen. Et ejendommeligt Syn var det at se de Tusinder af Ildfluer, der fløj omkring i de lune Sommeraftener. Med smaa Mellemrum tændte og slukkede de "Lygten".

I August blev mange af os syge af Malaria. Den har faaet mange Soldater til at bukke under. Malaria trobica var værst. Malaria tertiana, som jeg fik, var ikke saa slem. Midlet imod den var fire Kininpiller daglig. Natten før jeg blev kørt til et Feltlazaret, drak jeg en hel Spandfuld Te. Det lyder utroligt, men det var Feberen, der voldte den umaadelige Tørst.

Senere kom jeg til et Krigslazaret i Yskyb. Her laa der ved Siden af mig een, der havde været Fyrbøder paa et Tog, der kort forinden var blevet overfaldet af serbiske Friskarer ved Leskovach. Forinden havde de skaaret Halsen over paa Brovagten, der vistnok var faldet i Søvn i Skilderhuset. Hensigten var saa, at Broen, der laa tæt ved Byen, skulde sprænges i Luften, naar Toget kom. Heldigvis naaede det over, lige før det skete. Han viste mig et Fotografi af Lokomotivet. Det bar Mærker af utallige (107) Geværkugler. Et andet viste seks serbiske Mænd og Kvinder, der var blevet hængt efter den Affære.

Lazarettet her i Yskyb var en vældig stor treetages Bygning, der saa ud til engang at have været brugt til Kornmagasin eller lignende. Her laa vistnok et Par Hundrede Patienter, for det meste angrebet af Malaria.

Dødsfald mærkede vi ikke meget til. Det var det modsatte af, hvad der var Tilfældet i Feltlazarettet, hvor jeg først var. Maaske kom det af, at der her i Yskyb var Sygeplejersker. Det har sikkert gjort noget til at holde Livsmodet oppe hos de syge.

Dette være sagt, uden at jeg dermed vil forklejne vore brave Sanitetssoldater, men en mandlig Sygepasser kan ikke staa Maal med en ung, smuk og livlig Sygeplejerske. Efter en Maanedes Forløb blev jeg udskrevet og kom paa Rekreation i Vranje. Her boede vi i Træbarakker, men de var saa smækfulde af store, fede Lopper, saa der var ikke til at være om Natten, ikke hvis man skulde sove. De fleste af os sov paa den bare Jord under Træerne i en Park. Det kan man ogsaa vænne sig til. Hvad jeg derimod ikke godt kunde vænne mig til, var, at vi nu skulde eksercere og marchere igen som i Rekruttiden. Det passede mig afgjort ikke at gaa og vade rundt i den "makedoniske Sne", som det flere Tommer tykke Lag Støv, der ligger paa Gader og Landeveje om Sommeren, bliver kaldt.

Det ene med det andet gjorde, at jeg meldte mig frivillig tilbage til Fronten igen, da der engang blev spurgt, om nogen vilde melde sig. Maaske var Grunden den, at jeg, inden jeg blev syg, havde faaet Lov til at rejse hjem paa Høstlov.

Mine Kammerater forude naaede jeg ikke mere ud til, for da jeg meldte mig paa Skrivestuen ved Batteriet, laa Orlovsbevillingen paa tre Uger parat til mig. Samme Aften snaktede jeg med nogle af vore Underofficerer, og vi drøftede ogsaa min forestaaende Rejse helt op til den danske Grænse. De mente, at jeg nok stak af til Danmark, men jeg sagde til dem, at det ikke var min Hensigt, da (108) jeg i saa Fald kunde have gjort det saa mange Gange før. Dengang var det mit ramme Alvor, at jeg vilde komme igen. Hvad Underofficererne saa har tænkt og sagt om mig, da jeg ikke kom, lader jeg staa hen.

Dagen efter rejste jeg, dog uden at føle nogen Glæde over det lige straks. Jeg vidste, hvor svært det vilde falde mig at løsrive mig fra Hjemmet igen. Tre Uger hjemme gik alt for hurtigt, det vidste jeg, og saa skulde der siges Farvel igen. Saa var det næsten lige saa godt at blive herude.

Fra Miletkovo skulde Jernbanerejsen begynde. Her havde jeg engang i Foraaret en forunderlig Oplevelse, som jeg ikke glemmer. Det var endda kun noget saa almindeligt som en hvidmalet Jernbanevogn i et Tog, der kørte forbi. Men Vognen var dansk, der stod "Kødvogn" malet med røde Bogstaver paa den. Det var som at faa en Hilsen fra Danmark, som laa deroppe i Nord, ca. 2000 km borte. Jeg kunde ikke løsrive mig fra Synet og stirrede efter Toget, saa længe det var at øjne.

Inden Orlovstoget kørte, fik hver tiende Mand en Riffel udleveret til Forsvar, hvis der skulde ske Overfald undervejs. Vore egne Karabiner og Geværer maatte ikke tages med. Der skete dog ikke noget, og efter en grundig Aflusning paa en østrigsk Station kørte vi ind i "das grosse Vaterland".

Hvor effektiv en saadan Aflusning er, kan diskuteres, i hvert Fald stolede de civile Ty-skere, særligt Kvinderne, ikke alt for godt paa den efter deres Omhu at dømme for ikke at komme i for nær Berøring med os i Toget.

Anderledes var det, da jeg kom til Tønder og maatte blive Natten over hos en Gæstgiver. Her, hos de rare Gæstgiverfolk, mærkede jeg det første Pust af hjemlig Hygge. De var ikke bange for at give mig en god Seng at sove i. Det var jo ogsaa danske Landsmænd.

Næste Morgen begyndte det først at gaa op for mig, at jeg var ved at vaagne op til en bedre Tilværelse. Det tog

mere og mere Form, eftersom Toget kørte forbi de kendte (109) Stationer paa den hjemlige Vestkyst, Døstrup - Skærbæk - Brøns og - endelig Rejsby.

Efter fire Døgn's uafbrudt Kørsel var jeg hjemme igen efter et Aars Forløb. Gensynsglæden var selvfølgelig stor, og der blev disket op med det bedste, Huset formaaede. Mager og afpillet, som jeg var, nærmest lignende "Døden fra Lybæk", kunde det jo nok se ud til, at jeg kunde trænge til noget. Men pyt, hele Herligheden kom omgaaende igen. Maven var ikke indstillet paa den hjemlige Kost. En Erfaring, som vistnok ogsaa andre Kammerater har gjort. Herefter var jeg mere forsigtig med, hvad jeg spiste.

Min Farbroder var tilfældigvis ogsaa kommet paa Orlov. Da han nu var over 45 Aar, gjorde han ikke mere Fronttjeneste, men laa i Königsberg. Han var meget pligtro og vilde slet ikke høre Tale om at gaa over Grænsen. Det gik mig nemlig saadan, at efterhaanden som Tiden nærmede sig, at jeg skulde af Sted igen, fik jeg ligesom en Forudfølelse af, at jeg ikke kom hjem mere.

Da jeg "forsvandt", det var Dagen før jeg skulde rejse, var min Farbror blevet meget ophidset over det og forlangte, at det skulde meldes straks. "Ja, ja," sagde min Far til ham, "tag det nu med Ro." - "Ja," sagde han opbragt, "i Gaar var jeg hans Farbror, men i Dag er jeg Soldat." Han har maaske været bange for, at han nu ikke mere kunde komme hjem paa Orlov, men saa vidt jeg ved, var Frygten ubegrundet.

Der blev saa Dagen efter ringet til Vagtstuen, at jeg var forsvundet, og det eneste, de interesserede sig for var, om Uniformen og Udrustningen var i Behold. Det blev saa afhentet, og dermed var mit Krigseventyr Slut.

Hans Hostrup,
Egebæk pr. Hviding.

FORTÆL KAMMERAT

Med Landstormsbataillon "Nord" paa Sild

Fortalt af M. G., Gerup.

(110) Det maa have været i Foraaret 1911 eller 12, jeg husker det ikke saa nøje mere, da min Aargang blev indkaldt til en 14 Dages Øvelse indenfor Landeværnet. Mødestedet var det sædvanlige - Flensborg. Opholdet her varede kun to Dage, hvorefter vor Bataillon, kaldet "Bataillon Nord", med Tog blev transporteret over til Øen Sild. Bataillionen bestod af fire krigsstærke Kompagnier. I Byen Westerland fik vi foreløbig anvist Kvarter i de paa denne Tid af Aaret endnu ubeboede Badehoteller. Tiden her hengik med Øvelser af forskellig Art, og der udstilledes ogsaa Strandvagter langs Kysten.

En Nat blev der slaaget Alarm; men før vi var naaet ud til Kysten og vore Skyttegravsstillinger, var Fjenden allerede gaaet i Land fra Skibene, der laa et godt Stykke uden for Kysten og fyrede løs med deres mange Kanoner.

Fjenden, d. v. s. Marinetropper, havde let Spil. Natten var jo mørk, og vi var faa. Det hele saa ret realistisk ud.

Tiden her var snart udløbet, og vi forlod igen øen. Før Hjemsendelsen tilføjedes i vore Papirer, at vi fra nu af hørte til Bataillon Nord, der bestod af Folk fra Vestkysten og de frisiske øer. Ved en eventuel Mobilisering skulde vi omgaaende og ufortøvet give Møde ved Højer Sluse.

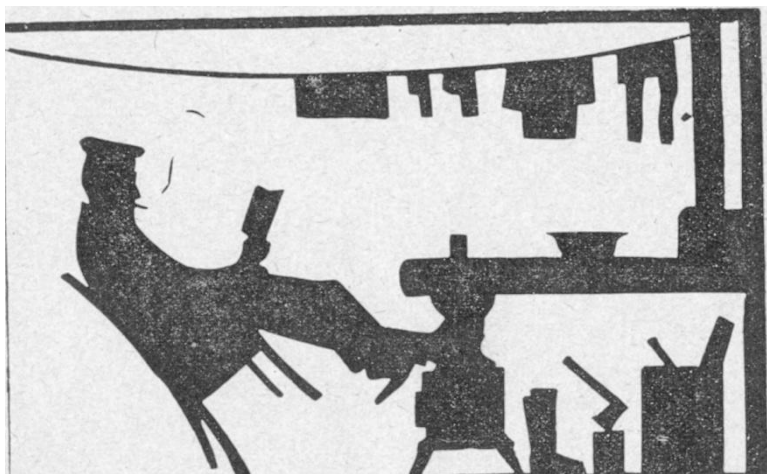
Saa mødtes vi da ogsaa her den 1. August 1914, da den første Verdenskrig var udbrudt, og den tyske Hær mobiliseredes. Nu var det blevet til Alvor. Og Alvoren (111) prægede os alle, da vi sejlede over til Sild igen. – Mon Englænderne vilde komme? Jo, Tyskerne havde vel nok deres Sager i Orden.

Da vi sang »Dengang jeg drog af Sted –« i Skyttegraven

Fortalt af C. S. i R.

Det var i Vinteren 1915 under den første Verdenskrig. Kompagnierne af Fyselerregimentets anden Bataillon laa paa dette Tidspunkt i de forreste Stillinger foran den nu næsten ødelagte By Noyon i Frankrig. Endnu var vi her en hel Mængde Danskere, i det mindste dansktalende Folk fra Nordslesvig, ved det Kompagni, som jeg den Gang tilhørte. Det var ikke saa underligt, at man næsten altid kun hørte Mændene her indbyrdes tale Dansk. Ogsaa vore danske Sange lød ret fuldtonende her. At tænke sig, at Tyskerne fandt sig i dette - Men det gjorde de altsaa. Ja, vi fik endda en Gang imellem en Opfordring fra deres Side til at stemme i med en Sang. Og man vil af dette let kunne forstaa, at vi sang, saa det klang ...

Bade, vor Delingsfører, var fra Kiel. Han var ogsaa stærkt interesseret i Musik og Sang, saa han havde da gerne god Tid og sad nok saa gemytligt og nynnede med paa Melodien,

Belgisk Komfur

naar vi sang. Der var særligt en af Melodierne, han yndede. Det var den til "Den tapre Landsoldat". Vi lo da gerne, for den gode Bade forstod sig vel nok paa Musikken, men Ordene, dem forstod han jo heldigvis ikke.

Saa var det jo, som jeg allerede har nævnt, at vi laa derude i vore Skyttegrave. Oppe i Graven var det ikke godt at være. Franskmandene undte os ingen Ro, hverken Nat eller Dag. Der herskede, som vi kaldte det, "dicke Luft" deroppe, og derfor havde vi søgt Dækning i vore underjordiske Bunkers og Huler. Nu laa vi da dernede og fandt os i vor lidet misundelsesværdige Skæbne. – (112) Bums - bums, gik det i eet væk - Jorden ligefrem gyngede under os. Hele den store Kasse knirkede og knagede i alle sine Fuger. Hvis den nu fik en Fuldræffer, ... ja, saa var der ikke mere. – At slippe op vilde nok være haabløst ... De mest ivrige Kammerater, der sværgede til "Holmblads Katekismus", havde i denne Time noget andet at tænke paa. – Kortene forblev i Lommens Dyb. Ogsaa vore to ellers saa lystige Hamborgere, der kunde komme med de morsomste Parabler og Vittigheder, tav ... Alle var saa uhyggeligt blege. Af og til var det, som om der dryssede noget ned fra det lave Loft, der bestod af svære Granstammer med et Par Meter Jord over. Et af Tællelysene slukkedes, men det blev hastigt tændt igen. Flammen blafrede hid og did i Trækvinden.

En Mand bevægede sig langsomt ned ad den ret smalle Gang; det var Bade, saa jeg. Mens han gik, knugede han Hænderne. Bade var meget bleg og overnervøs, kunde jeg se.

– Bare den gode Bade ikke skulde faa Skyttegravskuller, tænkte jeg ved mig selv. Næppe havde jeg tænkt (113) denne Tanke til Ende, før Underofficeren brat vendte sig omkring og raabte med en let rystende Stemme: - Hør, Kammerater, dette her er ikke til at holde ud. Find paa noget, lige meget hvad. – For F. . . . syng en Sang!

– En Sang, hører jeg een mæle, og nu her?

– Ja, for Pokker, siger Bade. – Syng, hvad I vil, men syng ...

Bade giver Kasketten en halv Omdrejning paa Hovedet og siger henkastet:

– Ja, ved I hvad, I kan jo synge den Sang, som jeg ved, I alle kender og holder af, nemlig - "Der tapfere Landsoldat", som han paa sit Tyske kaldte den. --

. Snart synger vi da i Kor om den danske Landsoldat:

... og den har Tysken haanet
og traadt den under Fod

Stille og rolig i Sindet sad vor gode Ven og Underofficer og nynnede med paa Melodien ...

Landstormens Mænd

Mathias Ebsen, øster Aabølling, fortæller:

Det var engang under den første Verdenskrig i Efteraaret 1914. Vi blev som Grænsevagter anbragt i Byen Sommersted. Vi var næsten allesammen heroppe fra Grænseegnen, saa vi var jo godt inde i Forholdene, og os kunde de roligt stole paa.

En Nat, husker jeg, skulde min Nabo hjemmefra, Kristian Mauridsen, og jeg ud som Forbindelsespatrulje. Det var et grimt og koldt Vejr, og derfor sagde jeg til min Ven Kristian:

– Hør, Kristian, i Nat vil vi ha' en Flaske Brændevin med.

– Hvad', er do towle! Den gær da ett, svarer han.

– Gu' gør ett saa, mener jeg, og det gik da ogsaa - saadan da.

(114) Naa, vi gaar da der i Mørket og tager os af og til en lille Slurk, saadan lige til at væde Halsen. – Hm!

Langt om længe naar vi under vor lange Vandring frem til et lille Husmandssted.

Hør, siger jeg til min Kammerat, æ er da bløwen saa tørste, æ tror, æ gær' lieg' derind og fæ'r en Kop Vand.

– Men, siger Kristian, de gær' sgu alle godt, Mathias, sæt no ...

Og saa sidder jeg da der og snakker med Manden og Konen og tyller en Kop Kaffe eller to i mig. – Da bankes der pludselig ret haardt paa Vinduet. – Mathias, kom uer, Mathias - æ Løjtnant ... Og jeg op og ud ad Døren i 'en Fart, men for sent.

Der holder vor Løjtnant højt til Hest. Han snakker allerede med min Kammerat. Løjtnanten har set mig og hilser med følgende Ord: "Nej, se - hvor kommer De fra, min Ven? Ved du ikke, at det er strengt forbudt at gaa indenfor under Tjenesten? Jeg kommer nok til at melde dig for Forsømmelse under Tjenesten." ---

Forbandet ogsaa, at han netop nu skulde komme, tænker jeg ved mig selv og begynder paa en Undskyldning. – Se, Hr. Løjtnanten maa vide, jeg var da blevet saa nederdrægtig tørstig, saa ...

– Tørstig? – Ha! Det lader for Resten til, at det er noget, I altid er. Da er det, han faar øje paa min Flaske, der nok saa flot stikker Halsen ud af min Frakkelomme.

– Hvad har De der, Mand? spørger Løjtnanten og peger ned mod den forræderiske Flaske.

– Ok, Vand, mæler jeg. – I Mørket hører jeg Kristian fnise.

– Hit med den, siger Løjtnanten og rækker efter Flasken.

Jeg rækker ham den; han hiver med et Svup Proppen af og lugter. – Dejligt Vand, siger han og sætter den for Munden. – Kluk - kluk ~ kluk! - og saa er den tømt. (115)

– Der har du Flasken, og han rækker den igen ned til mig.

– Noget dejligt Vand - ah!

Løjtnanten rider sin Vej.

– Den Drabant, siger jeg til Kristian. – No ska' han bare prøv o o meld mæ, saa skal han minsæel faa tænd!

– Ja, fortsætter Mathias Ebsen, det skete ogsaa dengang vi laa i Sommersted. Vi havde der Tømmerhandler Fohlmann fra Aabenraa til Feldwebel. Fohlmann var en rar Mand, særlig naar han kunde faa det lidt hyggeligt, saadan med et Slag Kort og en varm Toddy til. – Jo, han var god nok.

En Kammerat og jeg skulde saaledes en Nat paa Forbindelsespatrulje ned til Farris, hvor den ene af Kompagniets Delinger holdt øje med ulovlige Grænseoverskridere.

Møller Frederik Clausen, Roager, var ogsaa der. Frederik er Underkorporal og han er som Skriver havnet paa Kontoret hos "Spies'en". Han kommer straks springende hen til mig og min Makker. – Hør, Mathias, do o Jes, I ska' jo gaa Patrulje te Farris fra 8 til 12. Vil leet lieg kom ind te Fohlmann, inden I gær. I ved jo nok, te han ett er saa glaj a o færre s ue, nær de æ mørk.

– Ja, ja, no er ett vær, I gær for lant Folkens, siger Fohlmann, da vi senere kommer ind til ham i hans Kvarter. Ser I, fortsætter han, nær I kommer ud te Farrisgaard, saa skal I int gaa længere, for - de er et slet enne Grund te -.

– Naa, nej, det er det vel ikke, det forstaar vi da saa godt.

Som befalet forlader vi da Klokken otte vort Kvarter og stamper snart sindigt af Sted hen ad Vejen mod Farris. Ved Farrisgaard standser vi op og stiller os i Læ bag nogle høje Graner lige ud til Vejen. Her staar vi da saa og bakker paa Piberne og lader Snakken gaa. Vi mærker slet ikke, at Feldwebelen er der.

– Nej, se, siger Fohlmann, her staar I jo helt godt og (116) "Alles in Ordnung", hva? – Intet at melde. – Ja, saa gaar jeg hjem igen, og - der er intet at indberette.

Se saa, siger Jes, nu er han borte. – Kom, Mathias, no ka vi' to godt gaa ind o Farrisgaard; dær skal der nok findes en tom Kobaas o en Knip Halm, saa vi kan faa vos en lille Lur, te vor Ti' er omme!

Halløj i Tønder

En Mand fra Landstormsbataillon Flensborg II fortæller:

Det var ved Verdenskrigens Udbrud i 1914. Jeg maatte sammen med mange andre heroppefra give Møde i. vor Garnisonsby. Vi kom straks i Tøjet, fik udleveret den nødvendige Udrustning og skulde nu efter snart femogtyve Aars Forløb igen til at lege Soldat. Naa, jeg maa sige, Tjenesten var let. Man var jo heller ikke saa adræt mere; der var jo dem, der havde tillagt sig en rigtig Ølmave, og der var endda en ret stor Flok, der bar et temmelig kraftigt Fuldsåkæg, som forlenede Indehaveren med et ganske agtværdigt Præg. Men ellers var de fleste af os nogle om ikke just flotte, saa dog ret lystige Fyre.

Saa gik vi da her og drev den af. Vi saa hen til Søndagen, for da havde vi fri, og da var der gerne stort Rykind af Koner eller andre af Familien. Vi led saa sandelig ingen Nød, og Krigen vilde snart være forbi. Den ene Dag efter den anden indløb der jo Sejrsbulletiner: Hvordan var det, den gamle Hugaf, General v. Häseler, havde sagt: senest om seks Uger vilde han drikke sin Te i - Paris!

En Dag var det saa forbi med vort Driverliv her i Byen. Hele Bataillonen blev indladet i Toget og - hvorhen nu? Et Par Timer senere trampede vi under Sang og Klang ned gennem Tønders brolagte Gader. Tønder var fra nu af vor foreløbige Garnisonsby. Det var rart at være saa nær Hjemmet. To af Kompagnierne blev sendt op til Grænsen, medens de to øvrige blev indkvarteret hos Byens (117) Borgere. Havde det været godt der, hvor vi kom fra, saa var det ikke ringere her. Vi var lige ved at sætte Byen paa den anden Ende. Dansk lød overalt og sikken en Lystighed. Ja, det var vel en Tid!

Et Par Dage lige efter vor Ankomst til Byen havde et af Kompagnierne været ude paa en lille Marchtur i Omegnen. Da det nu kommer marcherende tilbage gennem Byens Gader, bliver det hilst med mangt et velment Tilraab fra Borgernes Side, som f. Eks.: "Hej, halløj, do, Mads, hvordan gaar 'et'!" Det morsomste "Tynner Plat".

Hans - lad mig ikke glemme hans Navn - var ogsaa med her. - Hvor Hans var fra? - Naa, det røber man ikke. Men altsaa: Hans havde allerede opnaaet at faa stiftet det første Bekendtskab med Byens Skønheder. Det var han nu langt fra den eneste, der gjorde; men bedst som Kompagniet nu kommer marcherende, faar vor Hans pludselig øje paa den skøne, der lidt længere nede i Gaden spadserer paa Fortovet. Da Hans' Trop naar ned til hende, springer Hans ud af Rækken, omfavner den udvalgte, og - mir nichts, dir nichts - giver han hende et eftertrykkeligt Smækkys lige paa Munden. Saa springer han hastigt igen ind i Rækken.

Kammeraterne, der har været Vidne til Spøgen, sætter i med et sandt Latterbrøl. Selv den unge Pige derinde ler og rødmer. Vel megen Staahej for saa lidt, tænker Hans, og bare nu ikke Kaptajnen har set noget

Vel ankommen til Samlingspladsen sker der virkelig noget. Hans bliver kaldt hen til Kaptajnen. - Saa, nu brænder Lokummet! - Hans kommer derhen. - "Hør", siger Kaptajn Ziehen, "jeg synes, det var en mærkelig Adfærd, De viste der i Gaden overfor den unge Dame! Jeg tror endda, De kyssede hende. - Ganske upassende!" -

"Kysede hende? - Javel, Hr. Kaptajn, det gjorde jeg, men ser De, Damen var min - Kusine -".

. - "Kusine? - Gud, er De tosset, Menneske; det er en net Redelighed. - Donnerwetter!" brøler han, "jeg tror minsæl, at alle Mand i mit Kompagni har enten en (118) Kusine, en Moster eller hvad det nu kan være her i denne By. For Fremtiden vil jeg bede mig fritaget for den Slags. Næste Gang, jeg ser saadan noget foregaa, vanker der Straf til Synderen og - forsvind saa", siger Kaptajnen med en affejende Haandbevægelse. Hans betænker sig ikke ret længe og gaar tilbage til sin Plads.

Trods denne Advarsel følger der dog ogsaa senere mange Overtrædelser, for saadan er nu engang Soldaterne. Der gaar igen en Tid. Vi er nu naaet hen til sidst i September. Ude paa Tøndereggen er det begyndt at blive ret køligt. Regn og Taage er nu ret almindelig. Solskinsdagene bliver færre. En sen Aftenstund træffer vi igen vor Ven Hans. Han er sammen med hele Kompagniet trukket paa Vagt langs Vidaaens Bred. Helt ud til Havet gaar Kæden. Man gaar her og aner ikke hvorfor. Ingen er vel da saa dum at tro paa den Skrøne, at disse Englændere skulde vove sig ind i Vidaaen. - Nej, det kunde man bilde Børn ind, men ikke voksne Mennesker. Det var derfor ikke saa underligt, at de fleste tog sig denne Opgave ret let. I Stedet for at gaa Vagt søgte man ind paa de ret spredt liggende Bøndergaarde. Det kunde den gode Kaptajn Ziehen naturligvis ikke godt tolerere, og derfor var Listen over Syndere, der havde ligget og sovet, allerede ret stor. Der fandtes nemlig Underofficerer ved Kompagniet, der var altfor tjenstvillige, mente den menige Mand.

Vor Hans gaar da her en sen Aftenstund og tramper af Sted hen ad Vejen, der er mere end opblødt af al den Regn og Væde, som de sidste Dage har bragt. Vandet risler i den ret dybe Grøft. – Ikke rart at dumpe derned, tænker han og skutter sig. En Taage, ligesom et tykt Vattæppe, ligger udbredt over de side Enge, hvor. Heste og fede Stude samt en hel Del Faar gaar og rusker og gumler i det saftige Græs. En Flok Ænder snadrer højlydt et eller andet Sted. En anden Flok drager i et Sus hen over Hans' Hoved og er borte. Tilbage er den store Ensomhed. Hans gaar og nynner paa et eller andet. Tankerne er hjemme hos Forældrene paa Gaarden. Hvordan mon det nu (119) gaar dem med Kartoffeloptagningen? De skulde nu være i Lag med den. – Da farer han pludselig op. – Han hører et eller andet. – Pjask, Pjask, Pjask - og nu igen .. Et Dyr? Nej. – Aah, nu har han det. – Det maa nok være en eller anden af Befalingsmændene, der nu er ude for at kontrollere de udstillede Poster. - -

Gudskelov da, at man er paa sin Plads, tænker Hans. I det samme lyder der et højt Vræl og et Plask, og lidt efter: "Vagtpost, Vagtpost, hvor er du? Kom herhen og hjælp mig op!" Paany lyder Prusten og Banden ud fra Mørket; men nu har Hans genkendt Røsten. – Det er Kaptajnens. – Hans staar afventende. Han ved ikke Skal han gaa derhen? – Lidt efter kan han høre, at Kaptajnen er naaet op paa fast Grund. – Donnerwetter! Hvor er du henne, Mand", brøler han nu. Hans godter sig rigtigt. Kaptajnen kan have godt af denne ufrivillige Dukkert. Ligesom fra det fjerne svarer Hans derfor: "Her, her, Hr. Kaptajn, men jeg maa jo ikke forlade min Post!"

Godt Landsmandskab

Chresten fortæller –

.... Ser du, Nis og jeg var Barndomsvenner. Vi havde siddet sammen paa Bænken derhjemme i Landsbyskolen. Naar vi havde været med til at lave Kommers, ja, saa nød vi ens Ret og - delte Kløene sammen, ret som Brødre. Hvor vi var med, gik det altid lystigt til, tør jeg nok svagt antyde. Og dette fortsattes ogsaa, efter at vi var kommet ud af Skolen. Saadan gik Aarene, indtil jeg maatte i Trøjen. Saa udbrød Verdenskrigen i 1914, og baade Nis og jeg maatte med. Jeg laa ved Artilleriet, medens Nis laa ved Marineinfanteriet.

Skæbnen vilde det saaledes, at vi en Dag tilfældigvis løb paa hinanden i en Belægning i en af de mange smaa Byer bag Fronten i Flandern. Det var til lige stor Glæde for os begge. Senere skete det saa, at vi traf paa hinanden med kortere eller længere Mellemrum. Mærkeligt nok, at (120) Nis altid slap godt fra det. Kampene var haarde. En Gang vendte kun tre Mand fra Nis's Kompagni uskadt tilbage fra en saadan Kamp. Resten var enten faldet eller saaret. Det tog paa min Vens Nerver. Sidste Gang, jeg talte med ham, var han blevet trukket tilbage og havde faaet en mindre udsat Stilling som Kusk ved et af Kompagniets Køretøjer. For ham var det vel nok en Tjans. –

Det var i Sommeren 1917. Vi laa dengang nede i Frankrig. Foran os rasede Sommeslagets Helvede. Da jeg en Dag stod og var ved at strigle mine Heste, var der pludselig en, der raabte mit Navn. "Hej! Halløj! – Æ do hjem', Chresten?"

Og sandelig, om det ikke var min gode Ven Nis, der dukkede op her med hele sit Pik og Pak og endda lidt mere til.

"Ej. Nej, se da, er 'et virk'lig dæ, Nis? – Hvor kommer do fra?" spørger jeg.

"Derfra", svarer Nis og peger ud mod Fronten. "Ser do, æ ska' hjem. Æ har faaet Telegram. – Mi' Mor er syg a' Lungebetændels".

"Nej, er hun de, den Stakkel", bemærker jeg deltagende.

- "Ja, hun er, og no maa æ virre. Æ ska' no e Tog i Velu, saa"

- "Nej, vent no lidt, - ser do, - hm - de er vel da ett di Mening, te do vil slæv al den Op-pakning hel te Velu. Der er jo tre Mil dertil - og saa i den Varm, - dæ nær do aller te, Nis", bemærker jeg.

- "Ja, men æ ska', do. – Haj æ bare ett haj alt de her O slæv o a mi Løjtnant. – Den her Spand med Marmelade er osse hans. – Han rejser jo osse hjem, men bær' den, de vil han jo ett."

- "Hm, ja, jeg klør mig i Nakken, - er det en af de mange smaa Lus, der nu igen giver mig et Stik, eller hvad?" Jeg staar en kort Stund og overvejer Sagen. Jeg vilde Pokkers gerne være min Ven til Hjælp, men hvorledes? Da slaar en genial Tanke ned i mig. (121)

"Hør," siger jeg, "du, Nis, jeg kører dig til Stationen."

- "Te e Station! Tror do, de gæe?"

- "Jo, minsandten gæe 'et. – Men smid do no bare dit Kluns op i den Vuen der o hjælp mæ saa e Hæest for, saa køv i pinde".

- "Naa, skidt med 'et - for gammel Venskabs Skyld!" "Men, hør, Nis", siger jeg, "nær do no kommer hjem, saa ska' do lov mæ te Gjengjæld o gaa op o overbring en Hilsen fra mæ te mi Far o Mor, o saa jen Ting te: - Do ska' tej en goj Pak med ud te mæ!"

- "Jo, jo, de ka' do tro, æ ska' nok gøe", forsikrer han mig glad. --

Nis og jeg kryber op paa Bukken, og vi kører snart hen ad Landevejen. Men da vi naar frem til den næste By, er der en næsvis Vagtpost, som absolut vil have vore Pas at se. – Der er jo saa mange, der prøver paa at smutte bort i denne Tid. Nis har desværre intet Pas, derfor maa han "runter", - ned fra Vognen. Nis kommer ned, og vi kører videre, men. snart efter hopper han igen op til mig paa Bukken. Dette gentager sig endnu et Par Gange. Saa siger jeg ret ærgerligt: "Dette her gaar pinedød ett! – Hør, Nis, do kommer te o læg dæ ned i e Bund o e Vuen, saa fær vi se, om vi ett kan narr' dem!"

Hestene faar et Dask med Tømmen. De er unge og raske, saa det kan nok være, der kommer Fart paa Vognen. "Hu-hej! – Her kommer vi!" – Saa er det bare om at komme af Vejen Vi naar rettidigt til Velu. Nis trykker endnu en Gang varmt min Haand. "Do, Chresten, siger han, det skal æ alle glem dæ!"

- "Godt - godt, men kom no godt hjem, Nis".

Jeg vinker endnu til ham, der allerede sidder i Toget og vender saa Vognen. Nu er det jo bare med at komme hjem igen. – Det er vist bedst, at jeg tager en anden Vej hjem, for det kunde jo være, at man nok vilde snakke et Par Ord med mig. Jeg naar da ogsaa godt hjem, men nu viser det sig, at jeg har været saa uheldig at tabe Vognens Bagsmæk. Sagen blev indberettet til Kaptajnen, der (122) ende tog Affære. Selvom jeg stod mig godt med ham, mente han dog, at han ikke kunde lade mig slippe helt fri, for det var jo slemt saadan at tage Køretøjet og foretage en hel Udflugt uden hans og mine øvrige foresattes Tilladelse.

– Det blev til - tre Dage i Brummen!

Men skidt med det! – Jeg havde da hjulpet en Kammerat.

Afkommanderet
Fortalt af Carl.

Som aktiv Soldat laa jeg ved Regimentet i Bremen. Engang havde vi, mens jeg laa der, faaet en ny Bataillonskommandør. Major, Friherre von C , søgte en passende Lejlighed, og da han havde fundet en, manglede han en dygtig, huslig og proper Tjener. Majoren var nemlig ugift. Det blev nu vor Feldwebels Opgave at finde en saadan Mand, som passede til en saa betroet og ansvarsfuld Stilling. Han, Feldwebelen, fandt ogsaa snart den rette Mand, troede han.

"Hov, De der", - og dermed trak han min gode Ven og Kammerat Georg Jensen lidt til Side. - "Ser De, Musketer Jensen", sagde Feldwebelen, "De er afkommanderet, meld Dem straks som Tjener hos Majoren. Han bor der og der. - Forstaaet!"

"Javel, Hr. Feldwebel!" Georg Jensen slog Hælene sammen, drejede omkring og forsvandt ind i Kasernen for at hente sit Tøj og hvad han ellers skulde have med sig i sin nye Plads. Saa stod han da i Majorens Lejlighed. Han var den nye Tjener, meldte han.

Majoren tog ham nærmere i øjesyn. Han fandt ikke noget at bemærke og satte den nye Tjener ind i Sagerne. Der var jo de to Stuer, der skulde holdes i Orden. Sengen skulde re-des, der skulde støves af og Gulvet skulde vaskes (123) eller fejes, og saa var der jo Støv-lerne og Uniformen og alt det der.

Jo, Georg Jensen forstod det godt. Han skulde nok tage sig af Sagerne og gøre det til Hr. Majorens Tilfredshed. "Godt! - Det haaber jeg ogsaa", sagde Majoren leende. Og saa gik da den gode Georg og nussede rundt med dit og dat. - Pladsen her var let. Han havde vel nok, som man siger - skudt Papegøjen!

Majoren viste sig at være en yderst flink og omgængelig Mand. For det meste opholdt han sig Dagen igennem ved Bataillonon eller var optaget andetsteds. Aftenen tilbragte han gerne i Kasinoet, hvis han da ikke var i Selskab; men han var altid først hjemme far at skifte Tøj og kam sædvanligvis sent hjem, ikke altid helt appelsinfri. Georg lo saa, medens han asede med at faa sin nye Herre bragt til Sengs. De to blev næsten dus med hinanden. - Jo, Georg maatte indrømme, at Majoren var en flink Mand. Af og til skete det, at Majoren kom og stak ham et Par Cigarer. Majoren havde ogsaa en hel Del Bøger, som Georg kunde læse, hvis Tiden blev for lang; men Læsning var nu ikke det, han sværmede mest for. Nej, saa foretrak han at gaa rundt i Byen ag se paa alle de udstillede Varer i de store flotte Butikker; men et Glas Øl eller to var nu alligevel bedre. Øl kaster dog Penge, og dem har en Soldat sjældent ret mange af. Georg var en pæn og flink Fyr, saa det hændte da, at han en Gang imellem fandt en eller anden, der var saa venlig at indbyde Georg paa en Beværtning. De fik sig en Øl, og naar de skiltes, ja, saa var den gode Georg ikke altid saa sikker i Gangen. Han var, hvad man kalder "let sveden", naar han naaede hjem.

Majoren havde den Vane, naar han var hjemme, at ryge paa en Shagpipe, som han stop-pede med en fin og vellugtende Tobak.

Ogsaa Georg opdagede, at Tobakken var god. - Hvad Synd kunde det vel være at tage sig en lille Stopning en Gang imellem? - Majoren saa det jo ikke - saa (124)

- Georg sad og nød Piben. Han filosoferede:

- Hm, ja, det var jo det med Majoren, han havde jo ogsaa sine svage Sider, saadan f. Eks. med at komme dinglende hjem, som nu forleden Nat efter det Selskab, han havde været til

Georg havde en god Mor derhjemme. Hun var altid saa betænksom, som nu med den sidste Pakke, hun lige havde sendt ham; et fem-Marks tykke havde hun gemt i Smørret. Ja, Mad kunde jo være godt nok, men - Penge! Georg følte sig som en ren Krøsus. Dagen skulde fejres paa behørig Maade. Og - det blev den. - Aa, hvor blev han beruset! - Jo, den var høj!

Da Majoren efter endt Tjeneste om Aftenen kom hjem til sin Bolig, fandt han sin Tjener liggende dybt snorkende paa Sofaen.

Majoren forstod straks. - Fyren der var døddrukken! Men han var, som sagt en fin Mand, for ellers. - Han lod ham ligge til han havde faaet sovet Rusen ud.

Havde det nu været en anden, saa havde det nok ikke set saa godt ud for den gode Georg. - Han havde sikkert faaet sin Afsked og yderligere et længere Ophold hos "Fader Phillip!" Majoren havde jo ogsaa selv engang været ung, hvorfor saa være unødigt haard!

Den næste Morgen havde de to en alvorlig Samtale. "Ser De, Jensen, dersom jeg kommer lidt sent hjem og ikke altid er - hm - helt nøgtern, forstaar De, saa er det - hm - min private Sag! Men - hm - jeg har tilfældigvis lagt Mærke til, at det svinder i min Tobak. Det siger jeg heller ikke noget til, men naar vi begge samtidig kommer hjem i lidt mere end løftet Stemning, kære Ven, - den gaar ikke! Een af os maa altid have Ho'det klar, forstaar De saa ... "

"Ja, saa maa det være mig, Hr. Major."

"Ja, rigtigt, saadan skal og bør det være, saa længe De er i Tjenesten hos mig, Jensen," sagde Majoren tilfreds. Og sandelig, om ikke Georg Jensen holdt sit Ord. 24

Han dur ikke

En sær Sammenblanding af alle Slags Mennesker, baade gode og onde! Jo, vi husker nok alle den tyske Krigshær under den første Verdenskrig. Mennesker med og uden Forstaaelse for den enkeltes Særpræg og Væremaade, Folk fra de forskellige Lag mødtes her og kom her til at døje ondt og godt sammen; vel nok mest af det første.

Efterhaanden som Krigen trak i Langdrag, maatte Hærledelsen til at skrabe Bunden. Hullerne maatte jo udfyldes. Man maatte ret snart indkalde Landstormens Folk. Det var unge Mænd under tyve Aar, - næsten kun Dreng, og saa de ældre Mænd over fyrre. Mænd, som aldrig havde regnet med, at de skulde være Soldat. De mødtes nu her. Efter en kort Uddannelse blev de sendt ud i Skyttegravene for, som det saa smukt hed, at forsvare Fædrelandet!

De stod der i Skyttegravene, unge og gamle mellem hinanden. Danske Mænd fra Slesvigs Land led den samme haarde Skæbne. - Blandt disse sidste var ogsaa Mads.

Det var just ikke af Begejstring, at Mads mødte op; det var ene og alene af Tvang. Hvor gerne vilde han ikke være blevet hjemme og passe sin Gaard. - Og saa dette Hundeliv! - Mads hadede Krigen. Altid gaar han og tænker paa Maren og Børnene. Hvordan mon de har det derhjemme? - Der er jo saa meget

Ja, saa er det allerede sket. Han bliver igen bagefter og faar den sædvanlige Skyll. "Han dur ikke," siger Kaptajnen rent ud. Mads lider. Han prøvede tit efter endt Dagværk at

slukke Sorgen ved Hjælp af ø1 og Brændevin. Vel forsøger Mads' Kammerater at holde lidt igen, men det er nu slet ikke saa let.

Ja, saadan gaar det til, at Mads mere og mere faar Smag paa de vaade Varer. Han bliver en - Svamp!

Endelig finder Kaptajnen, at det nu kan være nok med Mads's Drikkeri. Vor Mads bliver iklædt den graa Feltuniform. Sammen med en lille Flok bliver han sendt ud (126) til Fronten, Vi træffer igen Mads under Slaget i Flandern i Sommeren 1917. Kompagniet, som Mads hører til, ligger i Stilling foran Resterne af den lille By Bixschoote. Det er sidst paa Eftermiddagen, og efter Forholdene er det temmelig roligt her. Nede i Skyttegravnen sidder Folkene og snakker sammen. Som de sidder der og renser deres Bøsser, ser man, at de fleste af dem ser alt andet end appetitlige ud. øjnene ligger saa dybt; det er al den Uro og Vaagen. De er pjaltede og vel ogsaa lusede.

Man har fortalt dem, at det ved Mørkets Frembrud vil gaa løs igen. Englænderne skal kastes ud af deres Stillinger derovre, og - hvis man kan - vil man bryde igennem. - Hvis man kan, altsaa.

Jo, minsandten, er det ikke vor Mads, der sidder derhenne? - Jo, vor Formodning viser sig at være rigtig. Han ser ret forkommen ud. - De nye Kammerater her! Naah! Mads faar Lov her til at passe sig selv, det ser man paa ham. Han sidder hensunken i sine egne Tanker, som det vil være svært at faa ham vækket af. Kun da der uddeles Rom, vaagner Mads ligesom op af sin Døs. - Drikke - bare drikke! - Saa drømmer man saa dejligt.

Solen er gaaet ned i Vest. Livet begynder paany. Snart vil Luften flænges af Granaternes uhyggelige Brølen og Bragen. Tiden er inde. Folkene kommer til Syne over Skyttegravnenes Rand, og trods Larmen og den fjendtlige Ild maser de sig fremad. De tumler hid og did. Man samles i Smaaflokke, men spredes snart igen. Nogle falder og rejser sig igen, andre bliver liggende. - - Mads har tyttet godt i sig. Han naar lige at komme op af Graven, saa taber han Balancen. Bag Volden af et Granathul finder han en temmelig sikker Dækning. Her ligger han snart og snorker højlydt en god Stund. - Det er en Times Tid senere eller saa. Stormen er forbi. Englænderne har igen, trods haard Modstand, maattet vige. Sanitetskompagniets Folk har vovet sig frem over Slagmarken. Døden har vel gjort sin Høst, men det er ogsaa en Del, der er saarede. - De ligger og vaander sig. To af Mændene støder straks paa (127) Mads. De undersøger ham overfladisk. Manden er døddrukken, konstaterer de, men det er vel de fleste af Kompagniets Folk. Noget ydre Tegn paa, at han er saaret, kan de ikke finde. Maaske det er Gas, mener den ene. - Ja, hvad ved man; men lige meget, lad os bare komme af Sted tilbage med ham, siger den anden. Snart ligger da Mads paa Baaren, og over Stok og Sten gaar det bort fra Fronten.

De to Mænd har naaet det første Forbindingssted. De sætter deres Byrde ned paa Jorden og tørrer trætte den svedige Pande. Mads sover videre. Han snorker nok saa højt. Der er travlt nede hos Lægerne. Det ligefrem vælter ind med saarede fra Kamppladsen. Nogle har selv klaret sig herind, andre kommer paa Baarer. En af Mændene, en Feldwebel, har lige Tid til at se paa Mads.

"Pøj, hvor han lugter", siger han brummende og giver de to Mænd Ordre til at bringe Manden længere tilbage. Og saa gynger de da videre med Mads.

En halv Time senere naar de det næste Maal. Forbindingspladsen er her anbragt i et sønderskudt Hus. De sætter deres Byrde paa Jorden og henvender sig til en Underofficer. Denne tager sig straks af den nye Patient. Mads bliver kaldt til Live. Det sker ret brutalt, men det lykkes da at faa ham saa nogenlunde vaagen. En hastig, men - resultatløs Undersø-

gelse. Manden er jo slet ikke saaret; han fejler i det hele taget ikke noget udover, at han er - plakatfuld! Ordene, der lød..... naa, de var just ikke smigrende. – Nej, der vanker just ikke Ros til Mads, og slet ikke Tale om Jernkors! – Det har Mads nu heller aldrig drømt om; men Livet, - ja, det har han da bjærget. Saa Skidt med, at de sagde, at han intet duede til!

N.L.

F a r b karte vorzeigen l

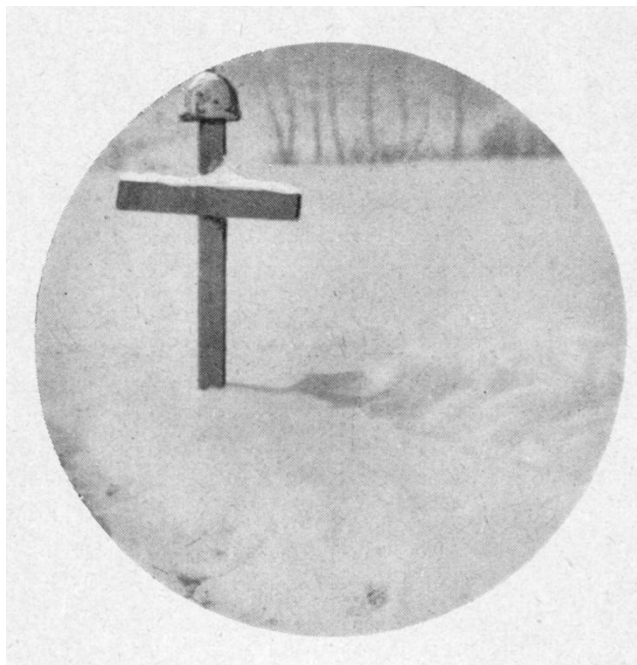
Musketier Meier, en gæv og lun Hamborger, sidder i Toget. Han er paa Vej hjem til Hamborg. – Søndagsorlov! – Togpatruljen kommer gennem Toget, og Feldweblen raaber i en brøsig Tone til ham:

"Fahrkarte vorzeigen!"

Musketier Meier ser uinteresseret op paa ham og svarer i en ligegyldig og nedladende Tone:

"Melden Sie sich morgen früh um neun Uhr bei Malermeister Schulze, Breitestrasse Numero fufzig, da konnen Sie sich ne Farbkarte ansehen!"

Holger Andersen, København.

VED EN KRIGSFANGES GRAV

Et vildsomt liv blev standset brat
i dødens favntag kolde.
Nu hvilende i fremmed land
kan intet men ham volde.

En ensom grav i Ruslands muld,
hvor det om hjertet tager,
et pust som af forladthed tavst
ind over stedet drager .

Han ejed' hjælpsomhedens skat,
paa jorden her det største,
utrættelig kun gav hans haand,
ej skulle jællen tørste.

Hans kærlighed ej glemmes kan,
saa langt som tanken rækker.
Smaa nelliker i rødt og hvidt
ved korsets fod vi lægger.

Frederik Rosenberg.

Ære være deres Minde

**Følgende Kammerater tilhørende vor Forening er
afgaaet ved Døden:**

Aabenraa Amt

Aabenraa Afdeling:

P. Thomsen	15. 11. 50
Fr. Petersen	30. 1. 51
C. Holdt	15. 2. 51
Jeppe Juhl	16. 5. 51
Niels Noisen	21. 5. 51
Jens Schmidt	4. 6. 51
Nis Petersen	25. 6. 51

Bedsted Lø Afdeling:

Hans Møller, Østerterp	30. 8. 50
Jens Møller, Maasbæk	7. 9. 50
Matthiesen Højrup, Bedsted	19. 10. 50
Hans Eskildsen. østerterp	31. 5. 51

Bjolderup-Hjorkær Afdeling:

A. Hansen, Smedager	14. 3. 51
Chr. Clausen, Bolderslev	24. 4. 51

Bov Afdeling:

Christoph Petersen, Freslev	29. 7. 50
Erik Botzbach, Kidskelund	26. 8. 50
Knud Jørgensen, Kollund,	12. 10. 50
Heinrich Petersen, Padborg	22. 11. 50
Peter Johannsen, Kollund	31. 12. 50
Jens Dam, Krusaa	22. 5. 51

Ensted Afdeling:

Laurids Lunding, Røllum	14. 12. 49
Martin Jessen, Lundsbjerg	1. 7. 50

Felsted Afdeling:

Asmus Lassen Jørgensen, Felstedmark .	14. 12. 50
Asmus Grube, Grøngrøft	27. 6. 51

Graasten Afdeling:

	Knud Madsen, Bækken	28. 7. 50
	Hans Sandbæk, Alnor	17. 1. 51
	Heinrich J. Bock, Graasten	18. 1. 51
	Asmus P. Hansen, Graasten	15. 4. 51
Holbøl Afdeling:		
	Ho Brodersen, Vilsbæk	3. 11. 50
	E. Jørgensen, Sønderhav	23. 4. 51
Kliplev Afdeling:		
	Rasmus Rasmussen, Aartoftmark	8. 11. 50
	Andr. Matthiesen, Kliplev	4. 12. 50
	Andr. Hansen, Bjergskov	7. 5. 51
Kværs Afdeling:		
	Chr, Hinrichsen, Kværs	23. 7. 50
	Laust Lausen, Kværs	1. 9. 50
	Asmus Thomsen, Kværs	8. 10. 50
	John Petersen, Kværs	23. 11. 50
Løjtkirkeby Afdeling:		
	Nis Clausen, Stentoft	
	Karl Freund, Barsmark	
	Eskild Bojsen, Skrevensten	
	Oluf Lorenzen, Løjt	
Rise Afdeling:		
	Jørgen Jørgensen, Rise	12. 11. 50
Varnæs Afdeling:		
	Hans Chr. Petersen, Bovrup	24. 10. 50
	Heinrich Mau, Varnæs	12. 12. 50
Haderslev Amt		
Agerskov Afdeling:		
	Peter Møller, Langelund	11. 3. 51
	Jens Chr, Dam, Branderup Mølle	6. 6. 51
Aller Afdeling:		
	Karl Nilsen, Hejlsminde	17. 3. 51
Bevtoft Afdeling:		
	N. H. Møller, Strandelhjørn	21. 7. 50
	Iver Gemmer, Bevtoft	15. 12. 50
	Frederik Lund, Hyrup	15. 3. 51
Branderup Afdeling:		
	Frans Vivth, Branderup	2. 11. 50
	Hans P. Thøjsen, Branderup	5. 12. 50
	Jørgen Schmidt, Rurup	14. 3. 51
	Julius Petersen, Branderup	21. 5. 51
Fjelstrup Afdeling:		
	Peter Ravn, Fjelstrup	26. 2. 51
Gram Afdeling:		
	Niels Nielsen, Gram	23. 11. 50

	Thomas Thomsen, Gram	25. 11. 50
	Asbjørn Hansen, Gram	29. 11. 50
	Peter Bonde, Gram	15. 1. 51
	Jørgen Kølper, Tiset	21. 5. 51
	Hans Nygaard, Vesterlindet	18. 6. 51
Haderslev Afdeling:		
	L. P. Andersen	
	J. Caspersen	
	Chr. N. Hansen	
	Jørgen Jessen	
	Chr. Lageri	
	Jens Jørgensen	
	Chr. Møller	
	Mads Madsen	
	Jens Brodersen	11. 4. 51
	Chr. Bløcher	22. 5. 51
	Adolf Hansen,	25. 5. 51
	Ludvig Sørensen	25. 6. 51
Hoptrup Afdeling:		
	Hans P. Frederiksen, Hoptrup Mk	23. 8. 50
	Ferdinand Petersen, Hoptrup	28. 10. 50
	Leonhard Nissen, Marstrup	31. 1. 51
Jels Afdeling:		
	Hans Jessen, Jels	19. 6. 51
Lintrup Afdeling:		
	Chr. Enemark, Rødding	6. 8. 50
	Erik Dall, Dover	25. 8. 50
	Mads S. Madsen. Mejlbj	8. 4. 51
Nustrup Afdeling:		
	Peter Johansen Paulsen Thygesen, Aalkjær	8. 11. 50
	Axel Gotfred Jepsen, Bæk	24. 4. 51
Oksen vad Afdeling:		
	Bertel Nielsen, Oksenvad	16. 9. 49
	Andr. Dahl, Mølby	6. 11. 49
	Marius Petersen, Oksenvad	4. 4. 50
Rødding Afdeling:		
	Kresten Sunddal, Rødding	26. 7. 50
	Anders Schmidt, Rødding	27. 8. 50
	Andreas Christiansen, Rødding	2. 12. 50
Sdr. Hygum Afdeling:		
	Nis Toft, Harreby	2. 1. 51
Skodborg-Skrave Afdeling:		
	Theodor Paulsen, Skodborg	15. 5. 51
Skrydstrup Afdeling:		
	Mads Hybschmann, Uldal	5. 10. 50

Sommersted Afdeling:	G. Thomsen, Skrydstrup	14. 2. 51
	M. Schmidt, Lerte	24. 4. 50
	Jakob Krogh, Sommersted	5. 1. 51
	Søren Petersen, Sommersted	12. 5. 51
Stepping-Frørup Afdeling:	Hans Fræhr, Sommersted	25. 5. 51
	Per Sjøgren, Stepping	19. 4. 50
	Hans Kahl, Højrup I	22. 10. 50
	Hans Skovrup, Højrup I	24. 12. 50
Tirslund Afdeling:		
	Andreas Damm, Gøtterup	4. 3. 51
Toftlund Afdeling:		
	Anders Chr. Schmidt, Toftlund	4. 11. 50
Tyrstrup-Christiansfeld Afdeling:		
	Nikolaj Sørensen, Christiansfeld	2. 12. 50
	Hans Chr. Hjørdt, Hvinderup	13. 12. 50
	Anders Nielsen, Tyrstrup	6. 4. 51
Vedsted Afdeling:	Thomas Jørgensen, Christiansfeld	2. 6. 51
	Ingvard Hansen, Vedsted	5. 11. 50
	Marius Bonde, Vedsted	14. 1. 51
Vonsbæk Afdeling:		
	Mads Hansen, Bæk	26. 2. 51
Sønderborg Amt		
Broager Afdeling:		
	Aug. Lolfke, Broager	3. 9. 50
	Chr. Mathiesen, Broager	8. 12. 50
	Johs. Hansen, Egersund	19. 12. 50
	Chr. Hansen, Broager	4. 1. 51
	P. Christensen, Skodsbølmark	1. 3. 51
Egen Afdeling:		
	Claus Christensen, Egen	22. 7. 50
	Hans Eriksen, Guderup	19. 10. 50
	Frederik Inell, Guderup	24. 2. 51
	Jørgen Johansen, Stolbrolykke	2. 3. 51
	Jørgen Christensen, Elstrup	13. 5. 51
Hørup Afdeling:	Christen Madsen, Østerholm	7. 7. 51
	Andreas Vejlbj, Mindebjerg	8. 5. 50
	Chresten Rasmussen, Mjang	25. 1. 51
Kegnæs Afdeling:	Andreas Bunde, Majbøl	5. 5. 51
	Hans P. Ley, Bredsten	3. 11. 50

	Chresten Hansen, Sanderby	5. 5. 51
	Johan Zenner, Vesterkobbel	2. 6. 51
Ketting-Augustenburg Afdeling:		
	Ernst Clausen, Ny Stavnsbøl	7. 9. 50
Lysabild Afdeling:		
	Chr. Madsen, Skovby	12. 8. 50
	Hans Lassen, Lysabild	29. 8. 50
	Peter Petersen, Lysabild	25. 11. 50
	Hans Maj, Skovby	27. 12. 50
	Hans Andersen, Lysabildskov	11. 3. 51
Nordborg Afdeling:		
	Chresten J. Egertsen, Nordborg	29. 11. 50
	Christen Chr. Steg, Holm	5. 12. 50
	Frederik Th. Lange, Nordborg	2. 1. 51
	Ingver Petersen, Holm	23. 3. 51
Nybøl Afdeling:		
	Chr. Petersen, Stenderup	4. 3. 51
	Laurits Ohlsen, Nybøl	3. 4. 51
	Chr. Christensen, Nybøl	14. 4. 51
Oksbøl Afdeling:		
	Hans Schlichting, Broballe	13. 7. 50
Sottrup Afdeling:		
	Jørgen Grau, V. Sottrup	18. 3. 51
	Johan Asmussen Lyck, Ø. Sottrup	13. 4. 51
Svenstrup Afdeling:		
	Hans Andresen, Svenstrup	12. 6. 50
	Laur. Lauritsen, Svenstrup	23. 6. 51
	Hans Bonde, Taarup	12. 8. 51
Sønderborg Afdeling:		
	Jørgen Kresten Jepsen	20. 7. 50
	Jørgen Jørgensen	1. 8. 50
	August Eichner	11. 9. 50
	Mathias Kock	20. 9. 50
	Tycho Filskov	3. 10. 50
	Peter Petersen, Hestehavegaard	4. 10. 50
	Martin Holst	31. 10. 50
	Fritz Hyrnøller	29. 11. 50
	Lorenz Jensen	10. 12. 50
	Chr. Kock	21. 12. 50
	Lauritz Lorenzen	3. 1. 51
	Chr. Moos	4. 1. 51
	Hans Sørensen Clausen	5. 1. 51
	Hans Andresen	10. 1. 51
	Søren Petersen	23. 1. 51
	Rasmus Jensen	7. 2. 51
	Christian Knaabe	8. 2. 51

	Jørgen E. Clausen	26. 2. 51
	Chr. Hansen Fogd, Surlykke	18. 3. 51
	Chr. Hansen, Ormetoft	6. 4. 51
	Christian E. Christiansen	15. 6. 51
	Jens Kaad	17. 6. 51
	Jørgen F. Hansen	11. 7. 51
	Chr. Jensen	10. 8. 51
	Ig Nicolaisen	20. 8. 51
Ullerup Afdeling:	Johan Johansen, Avnbøl	23. 7. 50
Tønder Amt		
Abild Afdeling:	Niels L. Schmidt, Abild	22. 6. 51
Arnum Afdeling:	Christian Mærsk, Arnum	28. 5. 51
Arrild Afdeling:	Niels Søgaard, Arrild	16. 12. 50
	Ludvig Prinds, Arrild	23. 12. 50
Ballum Afdeling:	Niels Th. Nielsen, Ballum	24. 1. 51
	Magnus Jensen, Ballum	7. 2. 51
	Johannes Mathiesen, Ballum	27. 2. 51
	Vilhelm Mathiesen, Ballum	12. 4. 51
Brede Afdeling:	Jens Renlev, Abterp	23. 3. 51
	Frands Muusmann, Brede	25. 6. 51
Bylderup Afdeling:	Jørgen Johannsen, Bredevad	6. 4. 51
Hostrup Afdeling:	Chr. Rossen, Hostrup	8: 50
Højer og Omegn Afdeling:	Chr, Thomsen, Gerup	13. 2. 49
	Andreas Lønborg, østerby	4. 3. 49
	Andreas Frandsen, Højer	4. 4. 49
	Andreas Christens, østerby	9. 4. 50
	Paulsen Nielsen, Gerup	15. 7. 50
	Anders Andersen, Daler	31. 8. 50
	Andreas Petersen, østerby	14. 11. 50
Løgumkloster Afdeling:	Chr. Klinge, Løgumkloster	27. 5. 51
Mjolden Afdeling:	Niels J. Mensel, Mjolden	12. 6. 51
Møgeltønder Afdeling:	Christian Abild, Søndertoft	24. 1. 51

Nørre Løgum Afdeling:	Johs. Hansen, Kløjeng	19. 1. 51
Roager Afdeling:	Karl Jessen, Roager	5 . 6. 51
Skærbæk Afdeling:	Peter Wind, Skærbæk	14. 1. 51
	Johann Claus en, Skærbæk	25. 4. 51
Tønder Afdeling:	Anders Thomsen, Tønder	2. 4. 51
	Hans P. Petersen, Tønder	2. 7. 51
	Jens P. Cosmus, Tønder	21. 7. 51
Visby Afdeling:	Mikkel Mikkelsen, Visby	30. 12. 50
	Nickolai Jensen, Nørby	6. 6. 51
Vodder Afdeling:	Laurids Petersen, Birkelev	9. 12. 50
	Niels Paulsen, Gaansager	12. 5. 51
Øster Højst Afdeling:	Hans Asmussen, Alslev Vraa	8. 1. 51
RibeAmt		
Ribe Afdeling:	Christian Egebjerg Petersen, Ribe	20. 2. 51

